

בעזרת השם יתברך

מי שלומד בכל יום ארנ שלשת
הלמודים האלו, בונה לעצמו

בי"ת נצחי

זוה מור שהולך לפניו לעזרמי
עולמים ולנצח נצחים (אשר בנחל).

למוד יומי

ב'בלי ירושלמי תוספתא

בעריכה מפארת מוקדת ומפסקת

פרשת בהר - בחקתי תשפ"ה

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

בארא פארק

1415 55th Street
Brooklyn NY 11219
347.760.5924

היכל הקודש

קרית יואל

8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.243.0563

היכל הקודש

מאנסי

34 Union Rd.
Spring Valley, NY 10977
845.445.9314

היכל הקודש

בני ברק

רחוב ירושלים 2
052.760.5715

היכל הקודש

וויליאמסבורג

27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652

היכל הקודש

קרית יואל

8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.467.5299

היכל הקודש

בלומינגדאוו

24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804

היכל הקודש

ירושלים

רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150

צו הערן די

הערליכע שיעורים

פונעם ראש ישיבה שליט"א
דופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

גדפס ע"י

קרן הדפסה
היכל הקודש

2623 State Route 52
Liberty, NY 12754

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

שבועות. ידועות הטומאה – פרק שני דף יז עמוד א – מותן מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" **רנא** **תוספות**

1 או דלמא כפנים גמירי שהיה – בטומאה שאיננה לו בתוך העורה. תלה עצמו באייר –
2 כדי שהיה. **שיטת עצמו** שיהי – ואם תמצ' לומר צריך שהיה למלקות בטומאת אונס
3 והשתי מיד, טומאת מיד מי בעיא שהיה או לא? נזיר בקבר – נזיר שנטמא באונס
4 בתוך בית הקברות. דומיא דטמא בעורה של נתיבי (כפנים) בבניסות. כגון שנכנס
5 לבית הקברות ונתיב תיבה ומגדל, ובא כהן
6 ופרע עליו את מזהבית נד האהל, ונטמא באייר
7 בית הקברות. וחתרו בו "צא" ולא יצא. ומיד
8 לא שהה כדי השתחואה. צריך שהיה למלקות
9 או לא – קרבן לא שייך הכא ככלל, שאין כרת
10 בנזיר שנטמא. וקרבן נזיר טמא לאו אנון טומאה
11 אתי, אלא למיחל עליה נזירות הדרה כשאר
12 מותרות כפרה. ובעינן זה מפורש שהיה זו
13 במסכת נזיר. **כפנים גמירי** שהיה – בטומאת
14 עורה, ושייבא בה השתחוייה. אפילו כל היום
15 כולו – שהה בהליכתו, שהיה חולץ ויוצא בנחת
16 – מטרם. מלו שצ'עשעו – היה יוצא מקברה
17 והשהה מעט, וחזר חולץ דרך יציאתו והשהה מעט,
18 מזה שצ'עשעו לכשיעורו תפשוט ליה מדידה –
19 דלא מעשרת, דהא אידו הוא דאדמו אפילו כל
20 הדום כולו. חתם בריאל שהה – בלא חולץ כלל.
21 **כעא מניה אבי מריב** – בר נגמא, שהיה רבו.
22 וכל היבא דאיבא "כעא מניה" רבה הוא ולא
23 רבא. **א** לו בארובה כשיקור קברה – שרצא
24 בדרך הארובה, אבל רץ במרצתה עד שלא שהה
25 ביציאתו אלא כשישער דרך קצרה בחולץ
26 בינו, מזהו שיעור – ארובה גמירי לחוב.
27 וליכא. או דלמא קרא גמירי בארובה חיב –
28 לא שנת רץ לא שנת אל רץ. לא נתנה ארובה
29 לחיות אצלו – לחיות אפילו במרצתה. וקרינא
30 לו – כשתדריך ביאלו חן וצ'עשעו (פג, א) כן
31 טמא ששימש עבודה במיתה ביד שמים. חיב
32 משכחת לה – דאין בה כרת? על כרחך בנטמא
33 בעורה הוא דמשכחת לה, דא בנטמא בחוץ
34 ונכנס – אחיבין ליה כרת בבניסות. **א** לא שהה
35 – בעבודתו כדי השתחוייה. חיב עבד עבודה –
36 אינו עובד אלא תיעשה בפתח מבדי שהיה
37 השתחואה. **א** אפרת בשלמא – בכל שיעור
38 דמנתינא בין בשחייה בין ביציאת אייר
39 שיעורא גמירי לחוב. כגון שיעור שהיה ביציאת קשרה או שיעור יציאת ארובה בלא
40 שהיה. משכחת לה – שהיה בלא חוב כרת. כגון דאנינ נפשה בקצרה – לאחר ששימש
41 והשה בשמישום כדי שהיה. יצא לו בקצרה, ואנס עצמו במרצתה עד שלא שהה שיעור
42 עכבו ומשנטמא שיעור שהיה ויציאת קצרה בחולץ בינו.

אלא

1 **או דלמא כפנים גמירי שהיה, לא שנת לקרבן**
2 **ולא שנת למלקות? תיקו. בעי רבא: תלה עצמו**
3 **באייר עורה, מהו? כי גמירי שהיה – שהיה דבת**
4 **השתחואה, דלאו בת השתחואה לא גמירי. או דלמא**
5 **כפנים שהיה גמירי, לא שנת דבת השתחואה ולא**
6 **שנת דלאו בת השתחואה? תיקו. בעי רב אשי:**
7 **טימא עצמו כמזיד, מהו? באונס גמירי שהיה, כמזיד**
8 **לא גמירי שהיה. או דלמא כפנים גמירי שהיה,**
9 **לא שנת באונס ולא שנת כמזיד? תיקו. בעי רב**
10 **אשי: נזיר בקבר, בעי שהיה למלקות או אינו צריך?**
11 **כפנים גמירי שהיה, בחוץ לא גמירי שהיה. או**
12 **דלמא באונס גמירי שהיה, לא שנת כפנים ולא**
13 **שנת בחוץ? תיקו. "בא לו בארובה – חיב, בקצרה**
14 **פטור" וכו'. אמר רבא: קצרה שאמרו – אפילו**
15 **עקב בצד גודל, ואפילו כל היום כולו. בעי רבא:**
16 **שהיה מהו שצ'עשעו? – ויתפשוט ליה מדידה! –**
17 **חתם בריאל שהה. בעא מניה אבי מריב: בא לו**
18 **בארובה שיעור קצרה, מהו? שיעור גמירי, וכי בא לו**
19 **בארובה שיעור קצרה – פטור. או דלמא דקא גמירי:**
20 **בארובה – חיב, בקצרה – פטור? אמר ליה: לא**
21 **נתנה ארובה לחיות אצלו. מתקין ליה רבי ירמיה:**
22 **אלא דקיימא לן טמא ששימש במיתה, חיב משכחת**
23 **לה? אי דלא שהה – חיב עבד עבודה? אי דשהה**
24 **בר כרת הוא! אי אפרת בשלמא שיעורא גמירי,**
25 **משכחת לה – דאנינ נפשה בקצרה ועבד עבודה.**
אלא

1 **תלה** עצמו באייר עורה מזה – אית ספרים דגמירי אייר עורה כעורה דמי או לא. וקשה
2 דברפך "כל הפסולין" (במזם לב, א) אמר טמא שהכנסו יד לפנים חיב, דביאה
3 במקצת שמה ביאה. ובפרק "כל הפסולין" (שם לב, ג) מי אמר. ואי אמרת ביאה במקצת
4 שמה ביאה חיב מעילי ידיו בדרשות? משמע דאייר גמי תוקדש. ועוד, אי לא עורה דמי,
5 אם כן בשפולין דם אויביסו לנוכח – ופסל
6 ביצאנו ונראה גמירי גמירי דספרים דגמירי "כי גמירי
7 שהיה היבא דבת השתחואה".
8 **צריך** שהיה למלקות – בטמא עצמו שחונג
9 אייר. אבל אם היה שרץ במקדש וחתרו
10 בו שלא טמא עצמו – בלא שהיה גמי מלקא
11 לה, כדמכות בפרק "מי שאמר דייני נזיר" (נזיר
12 ק, א). דקאמר דחתם, בעי רבא, מי ודא בבית
13 הקברות מי בעי שהיה לא? וקאמר: דחיב דמי?
14 אלימא דקאמר "לא גמירי" – מי בעי שהיה כו,
15 ואין לתמוה דחתם בעי רבא אי גמירי שהיה
16 בארבי, אבל כפנים למלקות פשיטא ליה דגמירי
17 שהיה. דחתם בעי: אם תמצ' לומר דכפנים גמירי
18 שהיה למלקות. בחוץ מזה: ורבינו חם גרס דחתם
19 דרב אשי, דרב אשי בעי לא הכא בסמוך. ושייך
20 לעיל טו, **בא** צריך – שהיה צריך – דהא כפנים ולא
21 משמע דלקי אשהיה. דלא קמבעיא ליה אלא
22 אי צריך שהיה כשיעור השתחואה או לא. וקשה
23 בפרק בריא דמכות (אבא, ח) תנן גבי היה לושב
24 כלאים ואמרו לו "אל תלבש" "אל תלבש" והוא
25 פרט ללושב – חיב על כל אחת ואחת. ואמר רב
26 בגמרא: לא פרט ללושב ממש אלא מכנס
27 ומצויא אין בבית אונקלי' שלו. **רב אשי** אמה:
28 אפילו לא שהה אלא כדי לפשוט וללבוש. מכלל
29 דרב ביבי לא מרחיב בשחייה ויש לומר: דרב הכא
30 לא פליג אלא אשי, אלא דלא נחת לאשמעין
31 חדוש של שהיה. אלא לאשמעין דרבנכות
32 בית אנתלי חיב אף על פי שאינו לושב כל
33 תמלוט. אי גמי, לרב ביבי לא לקי אשהיה
34 משום דהוי לאו שאין בו מעשה, דהבא איירי
35 למאן דאמר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו. אי
36 גמי, איירי לענין איסור מלקות ולא לענין חיוב
37 ורב שיש דפליג עליה דחתם חיב שהיה כמעשה
38 כיון דתחילה תלבישה עד שיש מעשה. ודא
39 אפילו אי לא בעינן שהיה כדי השתחואה. מכל מוסף עינין כדי יציאה וניסא, אבל בפחות
40 מיכן לא, כי חיב דבעינן גבי כלאים כדי פשיטה תלבישה. ונראה דאפילו אי תמצ' לומר
41 דגמירי שהיה כדי השתחואה למלקות במקדש ובגדו – היינו משום דזמנו לשחייה דרקבן
42 דגבי מקדש, אבל לגבי כלאים פשיטא דלא גמירי, דלא שייך דחתם השתחואה כלל. **מימא**
43 עצמו כמזיד מני – צריך לומר דבשעת שיטמא עצמו לא ידע שהיה במקדש, דאי ידע
44 שיהיה למלקות בעי, צריך לומר דלא חתר בו אלא לאחר שטימא עצמו, דהא חתר בו קודם לא ידע
45 שיהיה למלקות. ונראה דהא חתר בו קודם לא ידע שיהיה למלקות. ונראה דהא חתר בו קודם לא ידע
46 שיהיה למלקות. ונראה דהא חתר בו קודם לא ידע שיהיה למלקות. ונראה דהא חתר בו קודם לא ידע
47 שיהיה למלקות. ונראה דהא חתר בו קודם לא ידע שיהיה למלקות. ונראה דהא חתר בו קודם לא ידע
48 שיהיה למלקות. ונראה דהא חתר בו קודם לא ידע שיהיה למלקות. ונראה דהא חתר בו קודם לא ידע
49 שיהיה למלקות. ונראה דהא חתר בו קודם לא ידע שיהיה למלקות. ונראה דהא חתר בו קודם לא ידע
50 שיהיה למלקות. ונראה דהא חתר בו קודם לא ידע שיהיה למלקות. ונראה דהא חתר בו קודם לא ידע
51 שיהיה למלקות. ונראה דהא חתר בו קודם לא ידע שיהיה למלקות. ונראה דהא חתר בו קודם לא ידע
52 שיהיה למלקות. ונראה דהא חתר בו קודם לא ידע שיהיה למלקות. ונראה דהא חתר בו קודם לא ידע
53 שיהיה למלקות. ונראה דהא חתר בו קודם לא ידע שיהיה למלקות. ונראה דהא חתר בו קודם לא ידע
54 שיהיה למלקות. ונראה דהא חתר בו קודם לא ידע שיהיה למלקות. ונראה דהא חתר בו קודם לא ידע

אפילו

שבועות, יריעות הטומאה – פרק שני דף פי עמוד ב – מותן מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)"
תוספות

אפילו נכנס כולו חוץ מחוטמו טהור – ואם נכנס דרך פניו, משכנסו רובו – טמא, אבל
במיעוט – לא, דברי אשכנזי רובא אית ליה אפילו גבי טמא שנכנס למקדש ביאה
במקצת לא שמה ביאה, דברק"ר 'כל הפסולין' (ובד"ס לב, ב) פרץ לשלל דאמר ביאה
במקצת שמה ביאה, ועוד, אפילו עילא דאמר שמה ביאה – דוקא גבי מקדש, כדמפרש
התם, משום דבתבין – לכ"כ קדש לא תגע ואל
המקדש לא תבא" מה נגיעה במקצת שמה נגיעה
אף ביאה במקצת שמה ביאה, אבל גבי בית
המנוגע מורה דלא שמה ביאה, דלא מציתו
שדקשה הכתוב, דאי לא תמצא הכי, תקשה לעילא
ממנהיגין דמסכת ידים (פרק ג משנה א) ומיתין
לה בפרק שני דחולין (לב, ב), המכניס ידיו לבית
המנוגע, ידיו תולות דברי רבי עקיבא, והכנסם
אומרים ידיו שניות, ומפרש במסכת חולין דכולי
עלטא ביאה במקצת לא שמה ביאה, ובגמרא ידיו
אטו גופו קמפליגי, ומיהו, שכנסנו רובו חזי טמא,
דדורבו כולו, ותמיה! דהדך אחזריו נמי, שכנסנו
רובו יחיא טמא מטעם דרובו ככולו, ומשכנסו כולו
חזי טמא, מירי דהוא אכילס שבביתו ושל לומר:
דאם כן אל היה חילוק בין דרך ביאה לדרך
אחזריו, ואמאי תבין: רובא אל הבית, דמשמע
דרך ביאה וליכא למיעור דאחזריו לומר דבא
טעון כיבוס בגדים כששהה בבדי אכילת פרס,
דסברא דהוה דאפילו נכנס דרך אחזריו כולו, אם
שזה כשיעור שהיה דטעון כיבוס בגדים, דבכל
ענין תבין (והבא אל הבית) "האכול בבית יכבס
בגדיו".
דרך ביאה אסרה תורה – אף על גב דאמר בפרק
קמא דחולין (י, ב) דביאה דרך אחזריו
שמה יציאה, דקאמר: כולו דורל כיום הדפסרים
יזכר תבנית ביה יציאה, ותנן: רבא ובא לו דרך
בניסותו – היינו משום דדרך לצאת, כן בתלמיד
הנפטר מרבו, כדמפרש בפרק 'הוציאנו לוי' (ומא
גא, א), ואין אוכלין שם קדשי קדשים – אפילו
יש נקב לראות שם דרך פתח עורה, דבעינן
שיראה פתח עורה בשעת אכילה, כדאמר בפרק
'יחזרו מקומן' (טו"ס ג, א).
ואין שוחטים שם קדשים קלים – והוא הדיון
בפרק אכולין, דנגיעם ועלויות לא נתקדשו,
כדאמר בפרק 'כיצד צולין' (פסחים פה, ב) אלא
נקט שוחטה משום דאכילה בעורה לא שייכא
בקדשים קלים, ו**נבמא** שנכנס דרך גגין להיכל
פסור – תימנה אמאי פסור תיפוק ליה דדיבין
משום גג להיכל נפיה, שדרי נתקדש, כדמשמע
בסוף פרק 'כיצד צולין' (פסחים פה, ב) גבי אף
דאמר רב: גגין ועלויות לא נתקדשו, ופרץ (שם פה)
א) מנא דהניא: עליות ביה קדש קדשים ומורה
משום הקדשים, ומשני רב יוסף: שאני דהכל כר'
מקדש שנתקדש עליות, ומסתבר דגגין ועלויות
דרן אחזריו לומר דאף על פי שנתקדש
עליות – גג לא נתקדש, דעליות נופה לא ידעין
אלא מקרא דרוד, והתם לא תבין אלא עליות,
וכן מוכח התם בדריא, דקאמר: תא שמע וגו'
קדש, ולא משני: מדכיל מותיב אניעם, כדפרשי שם בקטנס: משום דבדקא לא תבין גגין, **אבל** חייבין על עשה ועל לא תעשה שבגדה – ואף על גב דאמר בפרק בתרא דמכות (יג, ב)
דבעינן דומיא דעבודה זרה, דאמר רבנא לא תעביד ואי עביד חייבי, יא פסח ומילה – עשה נדחה לא תעביד הוא, ואל תפרש בדנאה מרובה, **א** בתלמידי חכמים – חזי הוא דמייחב
אף על פי שזוהו מויד על הפרשה, מכל מקום על הכוונה חשכין ליה שב מדידתה, דאימנא יצר אלכשה, כדאשכח בכתובות בפרק 'עשרה' (נא, ב).

אָלָא אִי אַמְרַת דְּקָא גְמִירי, הִכִּי מִשְׁכַּחַת לָהּ?
אָמַר אֲבִי: מָא קִשְׁיָא? מִשְׁכַּחַת לָהּ – גִּנוֹן
שָׁבַא בְּקִצְרָה וְהָפַךְ בְּצִיצוֹא, וְיִכְרֹב הוֹנָא; דְּאָמַר
רַב הוֹנָא: וְזֶה שֶׁהָפַךְ בְּצִיצוֹא – חֵיִב מִיתָה.
גּוֹפָא, אָמַר רַב הוֹנָא: וְזֶה שֶׁהָפַךְ בְּצִיצוֹא – חֵיִב
מִיתָה, הִכִּי דְמִי? אִי דְלָא הָפַךְ לָהּ לֹא מִשְׁפָּלִי
פְּשִׁיטָא! וְאִי דְלָא הָפַךְ בְּהוּ נָמִי מִשְׁפָּלִי –
מָאִי קָא עֲבִיד? לֹא צִיבָא, דְּאִי לֹא הָפַךְ
בְּהוּ מִשְׁפָּלִי בְּתַרְתִּי שָׁעִי, וְהָשָׂתָּ מִשְׁפָּלִי בְּתָר
שָׁעָתָא, וְהָא קָא מִשְׁפָּל לָהּ, דְּכָל קְרִיבֵי עֲבֹדָה
עֲבֹדָה הִיא. אָמַר רַבִּי אִשְׁשָׁא, בְּעִנְיָ דְּאִימָא
מִילָתָא וּמִסְתַּפְּנִי מִחִבְרָא: הַנֶּכְסִים לְבֵית הַמְּנוּנָע
דֶּרֶךְ אַחֲזִירִי, וְאִפְּלוּ כּוֹלֵי חוּץ מִחוּמָּנִי – מְהֵרָ,
דְּתַבִּין: "וְהָבָא אֶל הַבַּיִת", דֶּרֶךְ בִּיאַה אֶמְרָה תוֹרָה.
וּמִסְתַּפְּנִי מִחִבְרָא, אִי הָכִי כּוֹלֵי נְמִי! אָמַר רַבָּא:
כּוֹלֵי – לֹא גָרַע מִפְּלִים שִׁבְעִית, דְּתַבִּין: "וְיֵאֵל
וְיִטָּא כָּל אֲשֶׁר בְּבֵית", תֵּנִיָּא נָמִי הָכִי: גִּגֵּן הָלָלוּ
אִין אוֹכְלִין שָׁם קְדָשִׁי קְדָשִׁים, וְאִין שׁוֹחֲטִין
שָׁם קְדָשִׁים קְלִים, וְטָמֵא שִׁנְכְּסִים דֶּרֶךְ גִּגֵּן לְהִיכֹל
פְּסוֹר, שְׁנָאמַר: "וְיֵאֵל הַמִּקְדָּשׁ אֶל תְּבֵא", דֶּרֶךְ
בִּיאַה אֶמְרָה תוֹרָה, "וְזֶה הָיָא מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁבִּמְקֹדֶשׁ
שָׂאִין חֵיבִין עֲלֶיהָ" וְכו', הִיכָא קָא, דְּקָאמַר "וְזֶה
הָיָא" – הָתָם קָא: אִין חֵיבִין עַל עֲשֵׂה וְעַל
לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁבִּמְקֹדֶשׁ, וְאִין מִבְּיָאִין אֲשֶׁם תְּלִוִי
עַל עֲשֵׂה וְעַל לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁבִּמְקֹדֶשׁ, אָבֵל חֵיבִין
עַל עֲשֵׂה וְעַל לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁבְּנֶדֶה, וּמִבְּיָאִין אֲשֶׁם
תְּלִוִי עַל עֲשֵׂה וְעַל לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁבְּנֶדֶה. וְקָאמַר:
זֶה הָיָא מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁבִּמְקֹדֶשׁ שָׂאִין חֵיבִין עֲלֶיהָ.
וְאִין הָיָא מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁבְּנֶדֶה שֶׁחֵיבִין עֲלֶיהָ? הִיָּה
מִשְׁמֵשׁ עִם הַתְּהוֹרָה, וְאִמְרָה לֹא "נִטְמָאתי" וּפְרִשׁ
מִזֶּדֶד – חֵיִב, מִפְּנֵי שִׁצְיָתוֹ הֵנָּה לֹא בִּפְרִיָּאֵל.
אִתְקַמַּר, אֲבִי אָמַר מִשְׁמִיָּה דְּרַבִּי חֵיָּא בִּר רַב: חֵיִב
שְׂתִים; וְכֵן אָמַר רַבָּא אָמַר רַב שְׂמַוָּאל בִּר שִׁבָּא
אָמַר רַב הוֹנָא: חֵיִב שְׂתִים, הָדָא אֲפִנְסָה וְחָיָא

אֲפִרְשָׁה. הִיוּ בָּהּ רַבָּה? בְּמָאִי אִילִימָא סְמוּךְ לְסֻתָּה, וּבְמָאִי אִילִימָא בְּתַלְמוּד הֶקֶם,
בְּשִׁלְמָא אֲפִנְסָה לְחֵיִב קֶסֶר: יוֹכְלֵי לְבַעוֹל, אָלָא אֲפִרְשָׁה אֲמָא לְחֵיִב? מוֹיֵד הוּא!
ואי

אלא אי אמרת דוקא גמירי – שדה השתחיה חייב, ואפילו יצא לו בקצרה במצורה
נתיחב בשחייתו. חייב משכחת לה – בלא כרת: משכחת לה – בעבודה בלא שחיית.
שנעטמא יצא מיד בקצרה, ודרך יציאתו היה אוזו מולג בידו, והכה בו באחד מן האברים
שעל המערכת והפך מזה שלמעלה למטה. כירי הוא דאמר – זו שהפך צבאורא –
עבודה היא, שמקדש עובדו, ויש כאן בעורה
בלא שחיית. חייב ביתה – משום 'חזרו הקרב
ימית' (במדבר יח, ח) חוץ חוטפו – שהוא מלט
להלן משאר הנוף. מכלים שבבית – שהיו בו
מחלתה, ולא קרינא בזה 'הובא אל הבית',
ואפילו הכי נטמאים בדרכיב (ויקרא יד) 'ופנו את
הבית', כדי שלא יטמא כל אשר בבית. גגין הללו
הם, שבעורה אין אוכלין שם קדשי קדשים –
הנאכלים לפנים מן הקלעים. קדשי גגין
ועלויות לא נתקדשו, אלא הרצפה והאדני עד
הגג. ושפא שנכנס בו – אלמא כל היכא דתבא
ביאה, דרך ביאה בענין, היכא קאי דקאמר זו
היא – היכא שנה אין חייבין על עשה
שבמקדש, דקאמר דבא: זו היא מצות עשה
שבמקדש ביה חתם קאי – במסכת הוריות. אין
חייבין – ביה דין בהוראתם, ביה עשה ועל לא
תעשה שבמקדש, כלומר על הוראת טומאת
מקדש וקדשי, בין שהוא על עשה, כגון שנעטמא
בעורה דהיינו עשה ד'וישלו', בין שהוא על
לא תעשה, כגון נטמא בחוץ דאיכא אודרת 'אל
המקדש לא תבא' (שם יב), והתם מפרש טמא
דאין חייבין, משום דאין מביאין פר בהוראה
אלא על העלם דבר ששגגו וטאת קבועה
ליחיד, אבל טומאת מקדש – קרבן עולה חורד
הוא, ואין מביאין אשם תלוי – החידוש שבא
לידם ספק ברה והצדיק הכנוס אשם תלוי –
אין מביאין אותו על ספק טומאת מקדש, לפי
שאינו בא אלא על ספק דבר ששגג ואי טאת
קבועה, והתם יליף לו מקרא: שבגדה – להכי
נקט דבר, משום דמשכחת לה עשה דומיא
דנטמא בעורה באונס שהוא מוודר לצאת, כגון
שהיה משמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי.
מביאין אשם תלוי – החידוש דאין אשם
בצבא, ד'גרש' תבין ביה, וקאמר – דבא
במנהיגין, חזו מצות עשה – ששגרה התם, ותיב
שחים – דפרשן מן גדרה בקישור, אילימא סמוך
לוסתה – שאינו אטוס על בניסות, דדעי ליה
לאסוקי אדעתיה שמת תוראה בשעת תשמיש.
מיהו מויד לא דעי. בסבור יבולתי לבעול –
לפרש שם שחרא, לא בלתידי חבב –
שיעור שהמשמש עם הטהורה אומר לו
'נטמאתי' צריך להמתין עד שימנה והאמר,
ואי

אלמא שלא בסמוך לוסתה עסקין – פירש בקונטרס: דאי בסמוך לוסתה, כיון דמשמש
 מות חזית – כי פירש באבר מת נמי חיוב. משמע מתוך פירושו דחייב שותי אפילו
 כי פירש באבר מות, ולחכי אף על גב דחייב אכנסיה מייחזיב נמי אפרישה. וכן פירש בסמוך
 גבי "כי איתמר דאבי בעלמא איתמר", דפירש: מילתא באפי נפשה דהא, וחכי איתמר:

וְאָנֹכִי בְמִקְרָשׁ תִּנְּנִי! אֵלֶּא מִשּׁוּם דְּלֹא דָמִי, וְאִרְוֶה דְּהִכָּא
קֶצֶרֶה דְּהִתְמָס, וְאִרְוֶה דְּהִתְמָס קֶצֶרֶה דְּהִכָּא. מִתְקִיף
לָהּ רַב הוּנָא בְּרִיה דְּרַב תַּנְּי: מִי אָמַר אֲבִי אָנּוּס
הוּא? אֲלֵמָא בִּישְׁלָא סְמוּךְ לִסְתָּה קֶאָמְרִינִי; וְהָא אֲבִי
דְּאָמַר חֵיב שְׂרִיטִים, אֲלֵמָא בְּסִמּוּךְ לִסְתָּה עֲקִינִי? - כִּי
אִיחִמַר דֹּאבִי - בְּעֵלְמָא אִיחִמַר. בְּעָא מִצִּיה רַבִּי יוֹנְתָן
בִּן יוֹסִי? לִקְוִינָא מִרְבִּי שְׁמַעוֹן בִּן יוֹסִי? בִּן לִקְוִינָא:
אִרְוֶה לְבֹעֵל גֵּדָה מִנּוּן בִּן תַּחְוֹרָה? שִׁשְׁלָא דְּפָק
בֵּית: אִרְוֶה לְבֹעֵל גֵּדָה? "אֵלֶּא אִשְׁמַע דְּמִתְמָאֵת
לֵּא תַקְרַב!" אֵלֶּא, אִרְוֶה לְמַשְׁשׁ עִם הַמְחוּרָה
וְאָמְרָה לוֹ "נִמְמַמָּת" דְּלֹא נִפְרַשׁ מִדָּה, מִנְּלוֹ? אָמַר
חֻזְקִיָּה, אָמַר קְרָא: "וְתָרִי גֵדָתָה עָלֶיךָ", אִפְּלוּ בִּשְׁעַת
גֵּדָתָה תִּהְיֶה עָלֶיךָ. אִשְׁכְּחוּ עֲשֶׂה, לֹא תַעֲשֶׂה מִנְּלוֹ?
אָמַר רַב פֶּפְא, אָמַר קְרָא: "לֹא תַקְרַב", "לֹא תַקְרַב"
נָמִי לֹא תִפְרֹשׁ הוּא, דְּכִתְבִּי: "הִמְקִירִים קָרַב אֵלֶיךָ
אֵל תִּנְּנִי בִּי כִּי קִרְשְׁתִּיךָ". תַּנּוּ רַבְּנִי: "וְתוֹרָתָם אֵלֶיךָ
כִּי יִשְׂרָאֵל מִשְׁתַּמֵּס", אָמַר רַבִּי אִשְׁשֵׁי: מִינֵן אִתְּרָה
לְבִנֵּי יִשְׂרָאֵל שִׁפְיָתָם מְנַשְׁתִּיחוּן סְמוּךְ לִסְתָּה? וּבְמָה?
אָמַר רַבְּה: עֲוֹנָה. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם דְּבִי שְׁמַעוֹן
בִּן יוֹחָנָא: כָּל שְׂאֵינִי פּוֹרֵשׁ מֵאִשְׁתִּי סְמוּךְ לִסְתָּה,
אִפְּלוּ הָיוּן לוֹ בְּנִים כְּבִנֵּי אַחֶר - מִתִּים, דְּכִתְבִּי:
"וְתוֹרָתָם אֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִשְׁמַתָּם... וְהָיוּ בְּגִדְתָּה",
וּסְמוּךְ לֵיה: "אַחֲרֵי מוֹת". אָמַר רַבִּי חֵימָא בַּר אֲבָהוּ
אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל הַפּוֹרֵשׁ מֵאִשְׁתִּי סְמוּךְ לִסְתָּה -
הָיוּן לוֹ בְּנִים זָכְרִים, דְּכִתְבִּי: "לְחִבְדִּיל בֵּין הַקֹּדֶשׁ
וּבֵין הַחֹהֵל", וּסְמוּךְ לֵיה: "אִשְׁשֵׁה בִּי תוֹרִישׁ וְלִלְדָה זָכָר". רַבִּי
יְהוֹשֻעַ בִּן לִוי אָמַר: הָיוּן לוֹ בְּנִים רָאִינִי לְחִבְדָּה; וְהָיוּ
דְּכִתְבִּי: "לְחִבְדִּיל וְלִחְלוּת". אָמַר רַבִּי חֵימָא בַּר אֲבָהוּ
אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל הַמִּבְדִּיל עַל חֲנִין כְּמוֹצֵאֵי שְׁבָחוֹת
- הָיוּן לוֹ בְּנִים זָכְרִים, דְּכִתְבִּי: "לְחִבְדִּיל בֵּין הַקֹּדֶשׁ

תהוֹרוֹ, וְסִמּוּךְ לִיה: "אִשָּׁה בִּי תוֹרִיעַ" רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר: בְּנִים רְאוּנוּ לְהוֹרָא, וּבְתִיבִי: "לְהַבְדִּיל וְלְהוֹרֹת". אָמַר רַבִּי בְּנִימִין בֶּרֶ יִפְתָּ אָמַר רַבִּי אֱלֶעָזָר: כָּל הַמְקַדֵּשׁ אֶת עַצְמוֹ בְּשֵׁטַת תְּשֻׁמִּישׁ - הָיָו לוֹ בָּנִים זָכָרִים, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהִתְקַדְּשָׁתָם וְיִתְיַחֲסוּ קִדְשִׁים", וְסִמּוּךְ לִיה: "אִשָּׁה בִּי תוֹרִיעַ". רַבִּי אֱלֶעָזָר אָמַר: "הַשְׁרִיף וְנִעְלַם מִכּוֹנָן" כִּי מֵאֵי בִּינְיָהוּ? אָמַר קִהְיָ: שֶׁרָץ וְנִבְלָה אִיבָא בִּינְיָהוּ, רַבִּי אֱלֶעָזָר עָבַד, בְּעֵינָי עַד דִּדְעָ אֵי שֶׁרָץ אִיבָמִי אוֹ בְּנִבְלָה אִיבָמִי, וְכֵן עֲקָבָא אִיבָמִי: כֵּרִי לֵב בְּעֵינָי עַד דִּדְעָ, דִּכְוִן וְנִבְלָה אִיבָמִי עֲשֻׁלָּם, לֹא צָרִיךְ אֵי בְּשֻׁרֵי אִיבָמִי אוֹ בְּנִבְלָה אִיבָמִי, וְכוּ אִמַר עוֹרָא: שֶׁרָץ וְנִבְלָה אִיבָמִי בִּינְיָהוּ.

דעוואָל רבי דוד'ס אלעזר אדרבי אלעזר וואָס'ן מי אָמר רבי אליעזר: בענין עד דידע ודמוניה, אָמר רבי אליעזר: מה נפשך? חלב אָכל - חניב, נוֹהר אָכל - חניב! שבת חילול אִשְׁתוּ נדה בעל - חניב, אַחוּתוּ בעל - חניב! אָמר לוֹ רבי יוחנן, הרי הוא אומר: "או" עד שזינע לך במה תאמ: ומושיג: ההם "אשר תאמ ובהי" אָמר רחמנא - תאמ כל ש' טמא", "או נבבלת שרץ טמא" למה לי? שמע מינה: בענין עד דידע אי בשרץ אומימא אי

נמי בנדה בחרה. ומשני: מיום ולא דמו - דהא
קצרה דחיה ואיך חייב אהרן. ודחת. **ואיך בשל**
2 **לסוק** דרובת שוגג ביכולת לבשל - הוה לא וכן שמשג
3 **לסוק** ארעיה שגא תאמר נמאלי. וכן איך שמשג
4 **באב** מת בעירת חייב - כי פירש באב מת נמי
5 **נחייב**, שאין באב אנס. ודחת **ואיך** - לאעיל
6 **אמנתיה** קרי שתי. וכן לעצין ולקרי
7 **אלא** בסמוך לסתה ובתלמיד חכם וכן ואין
8 **תלמיד** חכם חל. כדאוקמא לעיל כי **איך**
9 **ואיך** - דחייב שותם - בעלומ תאמר וכן
10 **אמנתיה**, דאילו מתניה, דכיון ומהלל
11 **פירש** באב מת לפירש בקוש - בשלם סמוך
12 **לסתה** עסקין, והלכך פירש באב מת פסור
13 **דאנס** מת. ומהלך פירש חיהה לך חיהה לך פסור
14 **בחנא** מערסות. דאמר **אבי** לעיל חייב שותם -
15 **בעלמא** תאמר מילתא באפי נפשה. והכי
16 **איחור** הממשע עם הסודרה בסמוך לסתה
17 **ושג** ביכולת לבשל, האמר לך נמאלי - ודחי
18 **שותם**, ואין חילוק בין פירש בקוש לפירש מת.
19 **דמשמש** מת בעירתו נמי. והכי חלול נמי
20 **שוג** שחתיק. ודחת **אב** חלול נמי
21 **כדאוקמא**, דלא הוה שני ויהי חלב בהעלם
22 **אתה**. עיל קלא = פיסת ריבם. פסח פת =
23 **ורק** מו. קרב אביך = עמוד בעצמן. לעיז חנוני
24 **ואיך** אומרים ללכך שגג בעצמך, דא תגבי
25 **שלא** אטמאך, שאתה קרש ואני סמא. קרשתך
26 **שטמא**, כמ' (והי) כי שני שאני שבר
27 **קרש**, ובמו רביתא בן [ן] קרשת. ודחיה =
28 **והפרשתם**, כמ' "ויזרח". ודחת **לשאל** ובי -
29 **דסמך** ליה דיהודה בנותה בחנא עניא. עניא
30 **מבסכת** נמי מפרש: ואי קים לא אלה,
31 **וסתה** כיון פרשח כל היום, אלא וסתה חיל
32 **יפרש** כל הלילה. והכי מפרש לה מבסכת נדה
33 **פרשח** וסתה (מס). ודחיה כי - המבדיל בין
34 **סומא** לסודרה תלד אתהו כר. ודחיה
35 **לחיות** - בעניא שותין קרי תוכי: **ולחיה**
36 **וכן** קרשח וכן חילין בין טמא ונו ולחיות את
37 **שם** ישראל. ודחת **עצמא** בתמיש - דרך
38 **עצמית**. שרין וכלה - ממה שרץ עצמא
39 **בידיעה** שבתחלה דיע עצמא שרץ או בגבלה
40 **אכל** לא ידע באיזו מתן שוג. ואתה סומא
41 **נעלמה** שחבל סמך **נפש** - משנה דא
42 **בביתו** חל ותרע לפניו באיזו מתן
43 **בשוג** ואני ודע איזה מתן, ושבתי ויום הבפרים
44 **שעלמא** באיזו מתן ואני ודע איזה מתן,
45 **אשתו** חל ואתו ערב עבית שב באחת מתן
46 **ואני** ודע באיזו מתן, ובי אלעזר מתיח טמא
47 **רבי** יהושע מטי. אמר רבי אלעזר **מה** נפש
48 **אמר** חמא **והיא** אמר **חלמא** - אי דדע
49 **אלי** טמא חמא טמא חמא **והיא**. ודחי כי
50 **דקדיש** רבי יהושע מפיח ליה רבי אלעזר לקמן
51 **בשמעתין** לדורסא אחרינא.
52 **לדברי**

בִּשְׁרֵץ אִימָמִי אֵי בִּנְבֻלָּה אִימָמִי?
חֵיב, יוֹם הַכַּפּוּרִים חֵיב! - חֵיב!
וְדוֹעַ אֵלָיו תַּמְאָתוֹ אֲשֶׁר תַּמְאָה בָּהּ,
הוּא, תַּמְאָה מִבְּדֵי תַחֲבִיב: "כָּבֵל דְּבֵר
בִּנְבֻלָּה אִימָמִי. - וְרַבִּי עֲקִיבָא? אִימָמִי
דְּבֵי

שבועות. ידועות הטומאה – פרק שני דף יט עמוד א – מותר מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" תוספות

לכרדי – בפרק קמא (שבועות א, א) אקרא אני חיה, בהמה למזה נאמרה כו. פרש
למתעסק – בדבר הקדש, ובא ליה איסור ולא נתבין להעשה על זו, כגון נתבין לחתוך
את התלוש וחקר את המחבר, נתבין לאשתו ודרי אחותו עמה במטה, ונשמטה אשתו
ובאה אחותו תחתיה, ואיזו חייב – נתבין לקדש כסבור תלוש ונמצא מותר, או כסבור
היו, ולא או כסבור מלאכה זו מותרת, ומכל
מקום לו נתבין, וכן בא על אחותו ונתבין להן
זה, כסבור היא אשתו, ריב ששת מחליף בו –
כבודיה שונה משנתנו פעמים מחליף דברי זה
לדבר זה ולא היה מקפיד, לפי שאין בעינים
חובב ופטור, תעלה זה זה – טומאה ומקדש,
מזה לרבי אליעזר ורבי עקיבא ופטור על העלם
מקדש, אי מפותא פריש – אי מחמת טומאה
שודרה לו פירש מן העבירה (מבוא קרבן)
שאמר לו טמא אתה, הרי העלם טומאה ביד
אנילאי אשתו שביטאו למקדש בשביל
העלם טומאה היה, אי פסקיש קפיש –
שאמר לו: מקדש הוא, והמחמת כן תודא על
ביטאו, ולא הוכרח לו טומאה – אנילאי מילתא
דמשום העלם מקדש נבנס לו, כלום פריש
מפסקיש בו – ששודרעודא אתה נהם ס' אל
לבו למר מה בכך, ומתוך כך נזכר על השני.
ומכל מקום העלם שנייה היה בידו, איאל לא
שא – ופטור, חטא מבא – מת קרבן, ואי
אפשר להלך שלא ואידול, והלך בראשון – ואינו
יודע אם בטמא אם בשטה, ולא נבנס למקדש.
בשני ונבנס – וחור הלך בשני, ידע שחלך
בשניה, והרי הוא טמא ודאי, ונבנס מילתא
בהעלם טומאה שנתעלם ממנו טומאה, חייב –
קרבן עולה ויורד, שיש כאן בתחלה ידיעה
הדאית, הלך בראשון – ידע שהוא ספק טמא,
ונבנס – למקדש בהעלם טומאה, ששכח וליכנס
בשבילו זו, והוא ושנה – הוא בשלישי ושנה
בשביעי ומכל, וחור הלך בשני – ידע שהוא ספק טמא, ונבנס – למקדש בהעלם טומאה.
חייב – אי מחמת ביטא ראשונה או מחמת סביא שניה, דמה נפקש, או ביטא ראשונה או
ביאה שניה בטומאה הדיתה, ורבי שמעון פושר – דאין כאן באחת מכולן ידיעה ודאית
בתחלה, שאף ידיעה תחלה של שביל שני פסיקה היא, שדרי טור לו טומאה ראשונה
אם הראשון הוא הטמא, פושר בבבלי – אף הראשונה, ולקמן מפרש לה.

ואפילו

דבעי למכתב בהמה וזה לכרדי, פתיב נמי שרין.
כדתנא דבי רבי ישמעאל: כל פרישה שאמרה
ונשנית, לא נשנית אלא בשביל דבר שנתחדש בה.
ורבי אליעזר, האי "בד" מאי עבדי ליה? – פרט
למתעסק. ורבי יוחנן אמר: משמעות דורשין איפא
בגיניה, וכן אמר רב ששת: משמעות דורשין איפא
בגיניה, דרב ששת מחליף דרבי אליעזר לרבי עקיבא
ודרבי עקיבא לרבי אליעזר, בעא מיניה רבא מרב
נחמן: העלם זה היה בידו, מהו? אמר ליה: הרי העלם
ופטור! אמר רב אשי: חזונו, אי מפותא קא פריש –
הרי העלם טומאה בידו ופטור, אי מפותא קא פריש –
לרב אשי: כלום פריש ממקדש אלא משום טומאה,
כלום פריש מפותא אלא משום מקדש! אלא לא
שא. תנו רבנן: שני שבילין אחר כמא ואחר מטהר,
והלך בראשון ולא נבנס, בשני ונבנס – חייב, הלך
בראשון ונבנס, הזה ושנה וסבל ואחר כך הלך
בשני ונבנס – חייב, רבי שמעון פוטר, ורבי שמעון
בן יהודה פוטר בבבלי משום רבי שמעון, בבבלי,
ואפילו

מרבעי למיכתב בהמה וזה לכרדי – כל חיה נמי מצי למודש הכי: אבן – בכל
דבר טמא, אלא לאו דוקא נמי לא נכתבה אלא בשביל דבר
שנתחדש בה, כדתנא דבי רבי ישמעאל, ומשום דרבי נטה היה במילתיה – נקט נמי הכא
בהמה וזה כרדי. ותימה: דברק "דברמה הקדשה" (תוס' גא, א) משמע דאי לאו קרא
דברמה טמאה בכלל חיה טמאה – לא היה דורש
רבי מודה שזה, משום דאימירך בהמה טמאה
לעופה, חשאת בלא חיה נמי היה דרשין מזה
שזה דברמה, דמכל דבר טמא נפקא ליה לומר:
דאי לאו בהמה בכלל חיה לא היה דרשין מזה
שזה דברמה טמאה אף על גב דרביב "בכל דבר
טמא", אלא היה אימנא דאיתו פריש לאשמעין
דבעין ידיע אי שרין איטמא אי בנבילה איטמא,
אפילו לרבי עקיבא, אלא השוא דרשין בכלל
חיה, דוי כאלו כתב בהמה שרין פעמים – שמע
מנה לכרדי ואחר, דלאותו, ולרבי אליעזר אתא נמי
לאשמעין דבעין ידיע אי שרין אי בנבילה
איטמא משרין ונבילה, ולרבי עקיבא, כיון דעל
כרחי משום דברמה בכלל חיה דפרשייה,
מהשוא שמע מינה כבולח לא נכתב אלא
בשביל דבר שנתחדש בו, ולא בעינן ידיע במאי
איטמא. פריש למתעסק – בפרק "ספק אבל"
(ברכות יט, ט) – מסיק: דמקדש דאיזו אי חולביה
ועריות – חייב שכן נהנוטו אלא משום שבת,
כרשומאל, ובקנטרס לא דק, דחזויר נמי מתעסק
דעריות, ומזה תימא דאמאי אימירך "בד" פרט
למתעסק דרשב? תופסו ליה מטעמא דרשומאל,
דאמר דא פטור מטעם דבעין מילתא
מחשבתו ואמילתא דשמואל גופה קשה: דאי
טעמא דנהי עיקר לחייב בחלבים ועריות – למה
לי למיפטריה בשבת משום מילתא מחשבתו, אי
טעמא דמילתא מחשבת עיקר – למה לי
למיידיה בחלבים ועריות משום דנהי ונראה,

דאיכא תרי גונוי מתעסק, כגון נתבין לחתוך מחבור זה וחקר מחבור אחר, דמיפטר משום
שלא נעשית מחשבתו, ולא שייך למיפטריה משום מתעסק, ועד מחבור אחר, כגון נתבין
לחתוך את התלוש ולהנביח את התלוש, למר בראית ליה ולמר בראית ליה, ונמצא מחבור,
דנעשית מחשבתו ומיפטר משום "בד" פרט למתעסק, ובתרייהו איירי שמואל, ומשום הכי
קאמר בכריתות: אלא מתעסק דשבת כרשומאל, דאיייר נמי שמואל כמתעסק דמיפטר משום
"בד" לרבי אבהו, אלא שלא שפירש אלא טעם למילתא מחשבת לא איירי בה רבי
אליעזר, ובחלכ נמי איכא תרי גונוי מתעסק, כגון נתבין לאכול חלב זה ואכל חלב אחר, דחייב בלא טעמא דנהי, ולא שייך למיפטריה מטעם מילתא מחשבתו, ועד מתעסק אחר, כגון
סור שהוא שומן או קור ובלע, דכריאן בו מופטר לענין שבת מדכתיב "בד", והוא יכא לן למעוטי, משום דנהי, וטעמא דנהי ומשום מילתא מחשבת לא קאי אבולחו, ומה שפירש
הקונטרס כאן מתעסק היינו נתבין לחתוך את התלוש וחקר את המחבר, ואיזו חייב? נתבין לחתוך את זה וחקר זה ובסבור שהוא תלוש ונמצא מחבור – אין נראה לפרש, אלא נראה
בדפרשייה, הרי העלם טומאה בידו וחייב – תימה: דהבא, ולקמן בפרק שליש (כו, א) גבי העלם שבוטה והעלם חפץ, פשיט דר נהנוט לחיובא, ובפרק "כלל גדול" (שבת ע, ג) גבי העלם
שבת והעלם מלאכה פשיט לפטור ויש לומר: דלא דמי, דהבא סבא הוא וליחייב כיון דאיכא נמי העלם טומאה, אבל הוה אן סבא לחיוב על כל אחת ואחת, דכיון דבשבת שבת דהוה
מלאכות לא דחייב אלא חרא, השתא נמי דשגן במלאכה הרי יש כאן נמי שגת שבת, הרי העלם מקדש בידו ופטור – אומר רבינו תם: ולא מיפטר אלא מקרבן עולה ויורד, אבל תשאת
קבועה ופיב, ואלו נהנוט ובעבור זה לכל שחייב על דהוה ברת חייב על שגתו שבת, וזה דאמר בפרק קמא (שבועות א, א) דעל שאין בה ידיעה בתחלה ששעור החיזון מפר, אלא
לא מוקמינן ליה בתשאת קבועה, דאי היה תשאת קבועה לא היה חיצון מכפר אמיר דבר קרבן הוא – דהם דאי מיפטר לגמרי, שלא אתא דאמר אין בה מיש בה מיש בה ויש בה, ומיחד
קשיא, ולרביא קאמר דאמר פטור משום פטור לגמרי, ועוד, ולקמן פרק שליש (כד, ב) גבי "יש אוכל אבילה אתה" דחייב לאיסכחיה תשאת קבועה בטמא אבל אתא דקדש, שחוק ליה
בגשיא ודכרי אליעזר, ולקמן בתעלה מקדש על דבר ראה פטור לגמרי, משום דרבי ראה פטור בכלל חיה בידו נהנוט, כדאמרינן בפרק שליש (אבא, א) גבי שבתה הדתות.
אמר רב אשי חזין אי מוטמאה קפריש כו – תימה: מנא ידעינן? אי משום דאמר ליה "טמא אתה" ופירש – דלמא אי הוה אמר ליה נמי "מקדש אתה" חיי, פירש, ואי דאמר ליה מעיקרא
מקדש הוא ולא פירש – דלמא אי הוה אמר ליה נמי "טמא אתה" לא היה פריש, אלא השתא דאמר ליה תרייהו פרישו ונראה, דרב אשי לא בא לפטור הכניא, אלא בא לפרש שפעמים
יש לכור איה שבוט ממנו יותר, כגון דנשילייה אי מחמת טומאה הוה מידכר אמקדש ומחמת מקדש לא הוה מידכר אטומאה – אם כן דוי העלם טומאה בידו, אלא חלק – דוי (העלם)
מקדש בידו, ואם שנייה שבוט כשנה – הוא ודאי מנעיל לן, ולגבי שבת בפרק "כלל גדול" (ע, א) גבי שפרש שנתבין כן במילתיה דרב אשי: אי משבת פריש – העלם שבת בידו, ואי כי
מודיע ליה אשבת אבתי צריך לאודיעיה אמלאכות – העלם מלאכה בידו, ואין גירסה זו נכונה, דאבתי צריך לפרש: וכי מודיע ליה אמלאכה – לא צריך לאודיעיה אשבת, לפי מה שפירשנו.
אלא נסיקין: אי משבת פריש אי משום מלאכה פריש, ועוד נראה לפרש בענין אחר: אי משום טומאה פריש – אפילו אם הודיעתו טומאה באודיעיה, דאף על גב דאודיעיהו בתחלה
לא היה פריש – חשיב פריש ממות טומאה, כיון דקרבן על יד בתייתא קאת, ואי אמר ליה: מקדש דהוה – פריש – ידיעה בתייתא דמקדש הוא ופטור, ובכעני זה לי לפרש דהיא ולקמן
(כו, א) גבי העלם שבוטה והעלם חפץ, לא ידברשן ונבנס כו – אי ברשות הידוי חפץ, בידו נמי חייב, דספק טומאה ברקמן פריש חידוד משום טמא, אבל הכא איירי ברשות

דריבם, דמוקמינא ליה בחוקת טוהרה.

עשו ספק ידיעה כוידעה – לא דמי לנוע בבערה דרש פירקא (יד, ב) ולא ידע אי כות
טמאנא אי בבערה טמאנא. ודחתה ודא מוספק אי שייבא כלל טומאה במה שנבע
אבל הכא פשיטא ליה דאיכא טומאה, הלכך הוי ליה ידיעה טעם. **בא** שנה רבי ידיעה
ספק מחלוקת לחטאת – תימנה לרש לקיש מחשבת רבי שמעון בן יהודה אורבי שמעון בן
יהודה, דהבא לא פליגי ארבי אלא לענין אשם
חלמי, אבל כהא במחלוקת לחטאת מודה, ולעיל
פטר בני מקדש, דלא חשיב ליה ידיעה ואם יש
חלוקת ולומר דבני מקדש בעיני ידיעה מעלייתא
טעם, משום דבעיני ידיעה בתחלה דרואי דהוא
ידיעה בתרייתא – אם כן דהבי פריך מרש לקיש
איש לקיש: וברוחק יש לומר דהבי פריך: אמאי
מוקי לה רבי ישמעאל לוקמה רבי, ולמאנא
דסבירא ליה דאין חלוק בין ידיעה מחלוקת
לחטאת ובין ידיעה דמקדש, ופליגי אורבי שמעון
בן יהודה. **נוקמה** כרבי – תימנה: ובלא הכא
ידיעה טעם מחלוקת קתשה ליה: נוקמה רבי
דאמר ידיעה בית דבר שמה ידיעה ועד, ומעט
ספק ידיעה לא מצי לאוקמה רבי, דהא איהו לא
בעי ידיעה בכלל וכו' לומר: שזה לא היה חידוש אלא
זהו מוקף לה כרבי ולא בעי אלא ידיעה בית דבר.
אלא הכי פריך: דאפילו במאן דבעי ידיעה גמורה
מצי לאוקמה, וכרבי דאמר ידיעה טעם מחלוקת.

הדרן עלך ייעות הטומאה

שבועות שתיים. ורמיזה שבעה שאוכל לך –
משנה היא בפרק שני גדרים (טו)
א, אף על גב דחתם קתני "השבועה שאוכל לך"
והבא קתני "שבועה" – דרך הגמרא לקצר המעשה
שהביא, ואין חילוק בין "שבועה" ל"השבועה",
דראתי מתניתין דחתם ימי פריך ממתניתין דהבא
בגמרא, ומשני כי דבא. ולא גרסינן בגמרא
"ברייאת במסרבינו בו לאכול". דאין לומר שהביא
ברייאת משום דלא קתני "השבועה", דלא היה
ליה למיפריך מברייתא כיון דמצוי למיפריך
במתניתין, אלא גרסינן דחתם במסרבינו. לא
שבועה לא אוכל לך אסור – דמשמע: הא מה
שאוכל לך היא באיסור שבועה. ואף על גב
דבפרק שני גדרים (טז) מוקף רישא דדף מבעה
כרבי מאיר, ורבי מאיר ליה ליה "מכלל לאו אתה"
שומע דין גבי גדרים, דבאמרין סוף פרק קמא
גדרים (יג, ב) – כי חילוק בין שבועה לגדרים,
כמו שאפשר בסוף פרק "שבועה העדות" (שבועות)
לו, ב דבור המתחלה הכי גרסינן) בעור השם.

שאי

הדרן עלך ייעות הטומאה

ואפילו בקפיוותא? **ממה נפשך טמא הוא! אמר רבא:**
הבא במאי עסקינן – בגון שהלך בראשון, ובשעה
שהלך בשני שבה שהלך בראשון, הוויא ליה מקצת
ידיעה. וברא קא מיפליג, תנא קמא סבר: אמרינן
מקצת ידיעה ככל ידיעה, ורבי שמעון סבר: לא
אמרינן מקצת ידיעה ככל ידיעה. ויחלף בראשון
ונכנס, הוה ושנה ויחלף, חור ויחלף בשני ונכנס –
חייב, ורבי שמעון פוטר. ואמאי חייב? ספק ידיעה
הוא! אמר רבי יוחנן: פאן עשו ספק ידיעה
בידיעה; ורש לקיש אמר: הא מני? רבי ישמעאל
חייב, דאמר: לא בעינן ידיעה בתחלה. ורבי דרבי
יוחנן אורבי יוחנן, ורבי דרש לקיש אדרש לקיש;
דתינא: אכל ספק חלב ונודע, ספק חלב ונודע
רבי אומר: פשם שמיכא חטאת על כל אחד
ואחד, קד מכיא אשם חלוי על כל אחד ואחד.
רבי שמעון בן יהודה ורבי אלעזר ברבי שמעון
אמרו משום רבי שמעון: אינו מכיא אלא אשם
חלוי אחד, שנאמר: "על שגגות אשר שגג",
התורה ריבתה שגגות הרבה ואשם חלוי אחד;
ואמר רש לקיש, פאן שנה רבי: ידועות ספקיות
מתחלקות לחטאות. ורבי יוחנן אמר: פשם שידיעות
ודאי בעלוקא מתחלקות לחטאות, קד ידיעות ספק
מתחלקות לאשמות; בשלמא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן
לא קשיא: פאן עשו, ולא בכל התורה בזה עשו;
הבא הוא דלא פתיבא ידיעה בהדיא – מ"יגלם" הוא
דקא אתי, ולא בכל התורה בזה עשו – דבתיב "וא"
הודע אליו, ידיעה מעלייתא בעינן; אלא לרש לקיש,
אדמוקים ליה רבי ישמעאל, נוקמה כרבי! – הא קא
משמע, קד, דרבי ישמעאל לא בעי ידיעה בתחלה. –
פשיטא דלא בעי, מדלא מיתרי ליה קראי "יגלם",
דמיתריב על העלם מקדשו! – מהו דתינא: כי לית ליה
מקרא, אכל מקרא את ליה, קא משמע לן.

ואפילו בקפיוותא – בתמידי, ממה נפשך טמא הוא, קודם שנכנס היה טמא דרואי, וידיעה
דואי הוה ליה בתחלה שבה שהלך בראשון – ואין כאן אלא מקצת ידיעה. **תנא קמא**
סבר כו' – תנא קמא אליבא דרבי שמעון, שפוטרי בהוה ושנה ואינו פוטר בראשונה,
סבר כיון דטמא דרואי הוא, אף על גב דרואי לא ידע לה לבדלה דתניהו ליה ידיעה
דואי, אלא ידיעה טעם – עריפא דהא מרחק
ידיעה טעם, דהוה רחוקה שפוטריה דיעה ליה
לבדלה מילתא ואפילו הכי ספק הוא, אבל
הכא אי הוה ידע לה לבדלה מילתא דיה ליה
ידיעה דרואי, היחלף לאו ידיעה טעם היא
אלא מקצת ידיעה דרואי, ומקצת ידיעה ככל
ידיעה, ורבי שמעון בן יהודה אליבא דרבי
שמעון סבר, לא אמרינן מקצת ידיעה דרואי
ככל ידיעה. ואמאי ספק ידיעה היא – ולמאנא
קמא פריך, אבל ספק חלב – חתיכה ספק חלב
וספק שומן, ונועד – לו לארז. מן שהוא ספק
חלב, ודרי הוא באשם חלוי, וחור חלב ספק
חלב, ונועד לו שספק חלב אבל, ובסם שפכאי
הטמא כו' – לקמה פליגי רבי יוחנן ורבי
שמעון בן לקיש בפירושא דהא מילתא דרבי,
על שנתנו אשר שנה – בפירושא שמה חלוי
כתיב. כאן שנה רבי ידיעות ספק מחלוקת
לחטאות – והכי קאמר רבי כשיורד לו לארז
ומן שחלב היה – וביא הטמא על כל אחד ואחד,
שירידת ספק שחלתה לו בינתים מחלוקתם על
נדרו שני יחיד חלב בתעלם אחד, כך כל זמן
שלא נודע לו שהן דרואי חלב אלא ספק חלב –
במאי אשם חלוי על כל אחד ואחת, אלמא
מדקתני: שמיכא חטאת על כל אחד, סבירא ליה
ידיעה טעם מחלוקת לחטאות. ורבי יוחנן אמר
לא אמר רבי כן, אלא כך פירשה; כשם
שלענין חטאת שבאין על ידיעה דרואי – ידיעה
דראי בעינתם מחלוקת לחטאות, כך לענין
אשם חלוי באו על ידיעה טעם – ספק ידיעה
בעינתם מחלוקת לאשמות. ופירושא ליה כרבי
ישמעאל כו' – מאי דחזקה למימר דלא בעי
האי אגת ידיעה בתחלה; ולמאנא לעילם, בעי,
וסבירא ליה רבי דאמר ספק ידיעה כוידעה הוא
קא משמע לן – רש לקיש, פירא מיתרי לא
קרא – דרדש במתניתין "ונעלם" להעלם
טומאה ודעלם מקדש. מנסיא – והכלה למשה
מנסי.

הדרן עלך ייעות הטומאה

משנה שבועות. שאוכל ושלא אוכל – דין
שתיים המפורשות, דכתיב (ויקרא ד)
"וארעה לא להיטיב" דמשמע להבא, ודלא אוכל"
– דהער, "אוכל" – להיטיב. שאלתי ושלא
אבילי – דין שתיים בתוספת ממדרש חכמים,
ברדליה ליה רבי עקיבא לקמן פירקין (בבא א)
מריבוי הכחות. מדיבא ופסיבא קרינן – בשביל
כיוולת דכבוד, ובין דמשום כיוולת דכבוד הוא –
אף זה כיוולת דכבוד, שהאומר "לא אוכל" דעתו
לאסור עצמו בכל שהוא. **נמרא** שבעה לא
אוכל כל כו' – אמר אחד משלש לשונות הללו
– אסור לו לאכול משהו האיש שחל
הדימנו, דהכי משמע "שבועה לא אוכל לך" –
שבועה עליו שלא אוכל ממך. שבועה שאוכל
לך – דאמר שבעה עלי מה שאוכל לך, לא ידע עלי באיסור שבועה מה שלא אוכל ממך,
הא מה שאוכל לך היא באיסור שבועה.

שבועות. שבועות שתיים - פרק שלישי דף כ עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזליץ)" תוספות

מסריבין = מפצירין. מתניתין בשאין מסריבין בו - הלכך 'שאוכל' דקא אבילנא דוא. רב
אשר אמר תני - בברייתא: 'שבועה שאי אובל לך'. דאיתקל - נכשיל, ולא נתחבין לומר
שאי" איסור שבועה - מפרש לקמיה. איסור איסור - איסורו של איסור מה דהא: אם
אתה איסור בו - כמאן אומרת: דהא אומרת איסור לשון שבועה הוא. ודבר תני: אתה
אומרת: הכי קאמר כמבטא שבועה - האומר
מבטא אתו? עליו' כאומר: 'שבועה שאי' אובל, ואם אבול דהי' זה בעילה ויודר. איסר
שיתפס בשבועה - 'איסור עליו כבר' וכו' הרי דוד
כמי שנשבע על הכבר ודוד ואמר על כבר אדור
ד'הי' זה כדור', שהתפס את השני בראשון.
איסור איסור - ומדור איסור של איסור זה: אם
אתה איסור בו - אם תמצי לומר שהתפס
בשבועה כמבטא שבועה מפיו דמי, ואם אבול
ד'חייב קרבן - אף זה האומר 'איסור כבר זה עליו'
ד'חייב קרבן אם אבול. שהאיסור לשון התפס
שבועה הוא. ואם לאו - שהתפס בשבועה
אינו נכשע לענין קרבן ומלקות, אף האיסור אין
בו לא קרבן ולא מלקות. ואם איסור איסור בשבועה
- משמע שאסורו ותפסו דבר שנשבעה עליו
כבר. אי מבטא שפיתא איסור וני - ואם
כתיב 'בשבועה', במה אסרה את נפשה -
בלשון 'מבטא'. רבא אמר - לא איתפסין עליו
כאן. אי מבטא שפיתא איסור וני - דפשיטא
לית דמיתר בשבועה לאם אתה אומר', דפשיטא
מפיו דוא. והכי קאמר כמבטא שבועה איסור נמי
- לשון שבועה דוא. איסור זה השילו הכתוב בו'
- היינו פירוש ד'איסור איסור אם אתה אומר',
והכי קאמר: איסור של איסור שאמרתי לך שהוא
שבועה - לא כל השלשות שות בו. שדרי
השילו הכתוב בין נדר לשבועה. אם אמריתו
בלשון שבועה, כגון 'איסור שלא אובל כבר זה',
כין לשון התשבעין, אומרים 'שלא אובל' - אף
האיסור שהוציאנו בלשון זה שבועה הוא. וחייב
קרבן. ואם לאו - אלא הוציאנו בלשון נדר,
'איסור כבר זה עליו', שהוא לשון תנודים 'קום
זה עליו' - אף זה נדר, ופסור מקרבן, כיום שפת
בו אביו - כאשר אסרתי עליו ביום שנת בו
אבא לעולם. ודוא שדרי ונא אמתיו חיים -
שקבל עליו כבר נדר שלא יאכל בשר ביום
שנת בו אביו לעולם. וכן שיש שנת בו פלוגי, וכן
יום ששנת בו נדלית. וקסיקא דעתא השתא
דהיינו מתפס בנדר, וקתני: איהו איסור האומר
בתורה שהוא ב'לא יחל דברי' - האומר 'דרי'
עליו' בו, אלמא המתפס בנדר דרי הוא ב'לא
יחל' בנדר עצמו. והמתפס בנדר נדר - מתפס
בשבועה שבעה

תרין

מסריבין בו לאובל; מתניתין - בשאין מסריבין בו
לאובל, ברייתא - במסריבין בו לאובל וקאמר: 'לא
אבילנא' ו'לא אבילנא', דכי קא משתבע - הכי
קאמר: שבועה שלא אובל. רב אשי אמר, תני:
'שבועה שאי אובל לך' - אי הכי, מאי למימרא?
- מהו ד'תימא: לישניה ד'איתקילא ליה, קא משמע
לן. תנו רבנן: 'מבטא' - שבועה, 'איסור' - שבועה;
איסור איסור, אם איתא אומר: איסור שבועה -
תיב, ואם לאו - פטור. - אם איתא אומר איסור
שבועה? ודא אמרת: איסור שבועה הוא! אמר
אבי, הכי קאמר: 'מבטא' - שבועה, 'איסור' -
מיתפס בשבועה; איסור איסור, אם איתא אומר:
מיתפס בשבועה כמבטא שבועה מפיו דמי - תיב,
ואם לאו - פטור. - ממוא ד'מבטא' שבועה?
ד'כתיב: 'או נפש כי תשבע לבטא בשפתים' -
איסור נמי, ד'כתיב: 'כל נדר וכל שבועת אפר'!
אלא, ממוא ד'איסור מיתפס בשבועה הוא? ד'כתיב:
'או אסרה אפר על נפשה בשבעה' - מבטא נמי,
הכתיב 'כל אשר יבטא האדם בשבעה'! אלא
אמר אביו: 'מבטא' שבועה מהכא, 'ואם היו תורה
ל'איש ונדרתה עליה או מבטא שפיתא; איסור אסרה
על נפשה', ואילו שבועה לא קאמר; אמר אסרה
עצמה? ב'מבטא'. רבא אמר, לעולם אימא לך:
מיתפס בשבועה לאו כמבטא שבועה מפיו דמי,
והכי קאמר: 'מבטא' - שבועה, 'איסור' נמי שבועה;
אסריה ד'איסור השילו הכתיב בין נדר לשבועה,
הוציאנו בלשון נדר - נדר, בלשון שבועה - שבועה.
היכן הוציאנו? 'ואם בית אישה נדרה או אסרה אפר
על נפשה בשבעה' וגו'. ואודו למעמיהו, ד'איתמר:
מתפס בשבועה - אפי' אמר: כמבטא שבועה מפיו
דמי, ורבא אמר: לאו כמבטא שבועה מפיו דמי.
מיתפס? איהו איסור האומר בתורה? האומר: 'תני
עלי שלא אובל בשר לשלא אשעת' יין ביום שמת
בו אביו', 'ביום שמת בו פלוגי', 'ביום שנתגר

בו ג'דלית בן אחיקם', 'ביום שראה ירושלם בחורבנה' - אסור; ואמר שמואל: והוא
שנדר ונא מואוהו היום; בשלמא לאפי', מדמתפס בנדר נדר - מתפס בשבועה שבועה.

אלא

שאי אובל לך פשיטא - לא פריך פשיטא אלא משום דהיינו 'שלא אובל לך' דקתני, דהא
אישראל אובל לא קשיא אלא פשיטא.
לישנא איתקל ליה - וליבא למפרך. כיון דאשמעין 'שאי אובל' אמאי איצטרך למיתני
ברישא 'שלא אובל לך' דוד ואף וכו'. ונאם האומר: נשילתא מה היה דברתו
ד'רש לומר: כגון שאמר שבועתו כל מה שידה
משמעטת לשוננו. אי נמי, כגון ששבע מה היה
דברתו. ונבדרינן (טו, טז) מפרש אמאי רב אשי לא
אמר כאביא, איסור מתפס בשבועה - פירש
בקונטרס: 'ואילו איסור כבר זה עליו' דרי כמי
שנשבע על הכבר ודוד ואמר על כבר אדור 'דרי'
זה כדור', שהתפס את השני בראשון. וקשה
דלעקן קתני בברייתא: איהו איסור האומר בתורה
ד'דרי עליו' בו, ואילו 'איסור כבר זה עליו' לא קתני!
ומה שפירש נמי 'איסור איסור' - כלומר, איסור
של איסור זה מה דמי, אם אתה אומר מתפס
בשבועה בו, שחובל בלוחות בשום מקום
שהוא כמבטא שבועה מפיו ד'חייב קרבן - אף
איסור זה בו, קשה. דמשמע דתנא בא לאשמעין
ד'ין איסור, ואינו משמעו כלום, שדרי מתפס
מתפס בשבועה עצמו. ועוד, ד'הא
וברייתא שיסתפק תנאם אם חייב או פטור. ועוד,
מאי 'ואודא לעשינה' דקאמר לקמן, דהא
מתפסא ליה לאבי וקשט פשיטא ליה דבמוצאי
שבועה מפיו דמי. ועוד, דבכל הספדים גריסין
בספון 'כמבטא שבועה מפיו ד'חייב' בריה,
ולפירוש הקונטרס דודא ליה למינקט 'ד'חייב' בלא
ו'הי' ומפרש רבנו מתי: מבטא הכתוב בפרשה
ד'פירש נמי בקונטרס. עבול איסור הכתוב בפרשה
אינו שבעה שיאמר עצמו בלשון 'איסור', אלא
במתפס בשבועה הכתוב מדבר, שנשבע על
הכבר ודוד ואמר על כבר אדור 'דרי' עליו שלא
אובל כבר זה כדור', והיינו איסור דקרא. והכי נמי
מפרש לך בברייתא לאבי: איסור של איסור זה,
אם אתה אומר מתפס בשבועה, כלומר שהתפס
בכבר שנשבע עליו - הי' כמבטא שבועה מפיו
ד'חייב. ואם לאו, שלא התפסו באור אלא אמר
'איסור כבר זה עליו' - אין זה לשון שבועה, ופסור.
אין נמי ד'כי פירשה: אם אתה אומר מתפס
בשבועה, פירשה: שהתפס בלשון שבועה,
שחובר לשון אבילה ואמר 'דרי' עליו שלא אובל
זה כדור'. ואם לאו, שלא חוכר לשון אבילה, אלא
אמר 'דרי עליו זה כדור' - פטור. ועוד שי פרש
'איסור איסור' היינו איסור שלישי, שהתפס כבר
שלישי בשני, ואם אתה אומר מתפס בשבועה,
דהיינו השני, כמבטא שבעה מפיו דמי, דדרי
למגור בראשון - אין זה לשון המתפס בו דידם גם
בשלישי, ואם לאו - פטור. מידה דא פשיטא ליה
שריני בראשון לחוביבין קרבן כבר, ורבא פליג
עליה ופיר אף בשני. אבל תימא דאמרן מספקא
ליה לתנא בשלישי דהא דגרסינן נמי 'ד'חייב' בריז
לא אתי שפיר. ואילו' שבועה לא קאמר - דאי

דודא כתיב שבועה, דודא מפרש שותהו מבטא אסרה על נפשה בלשון שבועה. אבל השתא על כרחך אית לן לפרש. במה אסרה על נפשה - בלשון 'מבטא'. ואם האומר: דודא נמי כתיב (במבדור
ל) ואסרה אפר בית אביה בעוריה! ושי לומר: כיון דלא כתיב 'אור' שי לומר דאבדור דכתיב ברישא דקרא קאי. שלא אובל בשר - לא חש תנא דקריק בלשוננו. דבלשון זה אינו הל'
ד'שלא אובל' ד'חייב קרבן' בו, ממש, שוא אסר על עצמו כלום, כמו 'קום שאני ישן' דלא אמר כלום אם לא אמר 'קום עניי בשעה', כדאמרנן בפרק שני ונדרים (טו, טז). ודבא נמי
צריך שיאמר 'קום אבילת בשר עליו'. ומדור שנת בו לחלק, דרדאק גבי שניה לא אמר כלום משום דשניה עצמה אין בה ממש. מדמתפסין בנדר דרי כר - ואם האומר: ששילתא אמאי
מפרש איסור במתפס בנדר? דהא איסור דקרא קאמר אבי דהיינו מתפס בשבועתו ושי לומר. ודמתפס בנדר לענין מתפס בשבועה. וניחא ליה למשאל לאוקסא ברייתא בנדרים, שרגילות
דוא שני אדם נדריין מלאבול בשר ומלשותין יין ביום שראו ירושלם בחורבנה, ואין רגילות לאסור עצמם בשבועה.

אלא

שבועות. שבועות שתיים – פרק שליש דף כ עמוד ב – מותר מהדרות "אבן ישראל – (שטיינזלץ)"
תוספות

1 **אלא** אפסא קרי' אף על גב דרבא נמי אמר דמתפיס בנדר נדר, דמשנה שלימה היא:
2 מי שאמר "דתיני נדר" ושבע דברו אמר "זאני" (נדר, כ, ב), וכן בגדרים קאמר
3 דרבין קרי' הדר, מכל מקום פרץ לרבא אמאי דמפרש איסור דקרא מתפיס, ורבא משני דלא
4 קאי אמסור דקרא. **ר"ב** לא נדר – פירש בגמרא דלא גרסינן "כיון דמורבנן הוא דאסור
5 כי נדר חיל עליה אפסא לן חיל", דהא אי נמי הדר
6 דאורייתא הוא אמרין קרא (ה, א) גדרים חילין
7 על דבר מצוה דברב דרשות. מיהו נראה לרוב
8 יצחק דגרסינן ליה שפיר. אף על גב דאי הוי
9 דאורייתא נמי חילי עליה דבר, מכל מקום דבר
10 אחר שחולא בו לא איקר נדר דברב הנדור, כיון
11 דאי לא נדר איכא עליה איסור דאורייתא. ועוד,
12 דהא גדרים חילין על דבר מצוה בבטיל מצוה
13 איירי, כדנתא בשני דם נדרים (טו, א) כיצד?
14 אמר קומם שאני נוטל לרוב" שאני מנח
15 תפילין בדמסקסין דהם גמרא מבי' ידור נדר
16 לה" אפילו בדרבן שום חילי עליה. אבל
17 נדר לקיים מצוה, כגון שאמר "קומם שלא אוכל
18 ביום הדפוסים" או "שלא אוכל גבולות ותרפות"
19 – לא חילי, דאין איסור חיל על איסור. ולחבי
20 איצטריך טעמא דמורבנן. ומיהו נראה יתירה. בן
21 תנאיא דאית ליה לקמן בפירקין (כו, ב) דנשבע
22 לקיים את המצוה חיל – כל שכן נדרים שחילין
23 בעצמם חידולי לקיים.
24 **קונצמות** עבר משום כל חיל – בשבועה נמי
25 עבר משום "כל חיל", דהכתיב
26 (במדבר ל') אל השבע וגו' ר"ל חיל דברב ובפרק
27 שני נדרים (טו, א) כגון כדתיא דיש שבועה
28 ב"ל חיל. ורבא הכי קאמר: בקונצמות ליכא אלא
29 "כל חיל" גרידא.

30 **נשים** חיובת בקדושה היום דבר תורה – משמע
31 קדושה דאורייתא. וכן משמע בדריא
32 בריש "מי שנחר" (ברכות כ, ב), ותימה: דבריש
33 מסכת כהן (נר, א) אמר: "משן ערין יודי" – לאסור
34 יין מצוה יין הרשות. ומאי נהני, קדושה
35 ואבדלתא, מושבע ועומד מדר סיני הוא. ומפרש
36 רבינו תם בנהני: חזן מושבע ועומד מדר סיני הוא
37 דאיצטריך קרא למעשה? אלאא דמורבנן. וכן
38 דבנתינתא אי לפירש, דאורבא: משום דמושבע
39 ועומד מדר סיני הוא איצטריך קרא לאסור,
40 כדנשיב דהם: אלא כי דא אסור רבא "שבעה"
41 שאשחא יין ואמר "דתיני נדר", דאיצטריך קרא
42 דחילי עליה מירוח לפי שדוא מושבע ועומד ויש
43 לומר: קדושה דאי דאורייתא, אבל על דא
44 אינא אלא דמורבנן. דמאמר ערבי פסחים (ק, א)
45 זכור על חין – אסמכתא בעלמא אינא אי נמי
46 אפילו הוא דרשה גמורה, הא דמנכר צריך
47 שישמע דתיני מורבנן. **כל** שישע בשמירה ישנו
48 בוכיה. וספסא ליכא למשה, דלחומרא משקין
49 (במכות ה, ב) ואמר פריז נדר וקדושין (לה, ב) דנשיב: "לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחתו
50 את פאת אדק" – כל שבע שמוחטה וטרי בקדשה ותיני נשי הוואל וליחנהו בשמוחטה כו',
51 ותרדשינן קולא – משום דאיכא לא שייך למירשה, דנשי לית לון וקו. וכן דהואמר
52 בערבין (ג, א) דהנתיא: הכל חייבין בציצית בנתיא ליום וישראלים כו', ומסקי: דתיני כותי
53 הוואל ואשחתי כלאיא בגידיה לא ליחייב – דהם נמי אי אפשר לומר איכא. אבל בפרק
54 "אלו ענבין" (פסחים מג, ב) קשה. דמשה דרש לאו דאיתורב נשים לאבילת תניח הזה
55 דרשינן לקולא: כל שאני בעקם אבול מצוה אינא בכל תאכלת תניח ויש לומר: דהם משום
56 דאית מלקח "תמשה עשר" "תמשה עשר" קדוה. ומוסדי נשים מפורות כרילינן
57 בפרק דייקין" (סוכה כ, א) דהואדורא: אי נמי, כסרא נדרשא קרא מסיפה לרישה. אבל
58 קשה, דלמלאן (מנחות מג, א) ציצית מצוה עשה שחומן גרמא ונשים מרמא – לשרוד
59 נשים כללאן, דכל שאני בגידינן אינן בכל הלכש שבעת. ודתיני מסיפה לרישה: ותיניא דתיניא נמי, אם כן בסוף פרק סנהדרין (בבא מציעא דף י"ב) נמי משלחין בגדים בין תופרין בין שאני תופרין,
60 ופרץ' כלאיא חזי' לאו למא מתניחין כעאן דאמר נשים פטורות מן הציצית וחו' לנשים ולנאי דפרישה נמי דלחומרא משקין, תימה: דלחייבין בציצית לכולי' עלמא?

1 **אלא לרבא קשיא!** – אמר **לך רבא, תריין ואימא**
2 **הכי:** איחור איסור נדר האמור בפרק? **האומר:** "תרי
3 **עלי שלא אוכל בשך ושלא אשתה יין כיום שמת בו**
4 **אביו," "כיום שמת בו פלוני," ואמר שמואל:** והוא
5 **שנדר ובא מאותו היום; מאי טעמא? אמר רבא**
6 **"איש כי ידר נדר לה," עד שידור בדבר הנדור.**
7 **"כיום שמת בו אביו," פשיטא! – "כיום שמת בו**
8 **בו גרלה בן אחים" איצטריך ליה, סלקא דעתך**
9 **אימא: מין דכי לא נדר נמי אסור – כי נדר נמי לא**
10 **הויא עליה איסור, ותאי לאו מיתפיס בגדר הוא, קא**
11 **משמע לך: ואף רבי יוחנן סבר לה להא דרבא; דכי**
12 **אתא רבין אמר רבי יוחנן: "מכאם לא אוכל לך,"**
13 **"איסור לא אוכל לך" – שבעה. כי אתא רב דימי אמר**
14 **רבי יוחנן: "אוכל" "לא אוכל" – שך, ואורחיה**
15 **מהבא: "לא תשבעו בשמי לשקר," "אכלתי" "לא**
16 **אכלתי" – שוא, ואורחיה מהבא: "לא תשא את**
17 **שם ה' אלהיך לשוא"; קונצמות – עובר ב'לא חיל**
18 **דבר'.** מיתובי: שוא ושקר אחד הן; מאי לאו כדשוא
19 לשבער, אף שך נמי לשבער; אלמא "אכלתי" "לא
20 אכלתי" – שך הוא! – מידר אוריא? הא כדאיתא
21 ותיא כדאיתא, וימאי דבר אחד הן? דבדיבור אחד
22 נאמר, כדנתינ: "זכור" "ישמור" דביבור אחד נאמר,
23 מה שאין יכול להפ' לדבר, ומה שאין האזין יכול
24 לשמוע. – בשלמא היום דביבור אחד נאמר – כדבר
25 אדא בר אבהו, דאמר רב אדא בר אבהו: נשים
26 חייבות בקדושה היום דבר תורה, דאמר קרא: "זכור"
27 "ישמור", כל שישעו בשמירה ישנו בוכיה, והני נשי
28 הוואל ואיתנהו בשמירה איתנהו נמי בוכיה. **אלא**
29 **הא למאי הלכתא מיבעי ליה? אלא, בשם שלוקה**
30 **על שוא, כך לוקה נמי על שך. – כלפי לייא? –**
31 **אלא אימא: בשם שלוקה על שך, כך לוקה נמי**
32 **על שוא. – פשיטא, הא לאו ותאי לאו! – מהו**
33 **דתימא כדאיתא ליה רב פפא לאבוי? לא יתקח ככל**
34 **אף**

1 תריין ואימא כו' – כלומר, האי תנא לאו מתפיס בגדר איירי, אבל בעיקר נדר איירי,
2 ואשמענן שאינו חייב בגדר אלא אם כן פירשנו ואחר כך הלוא בגדר דנדר עליו כבב,
3 כדילקי לה ואויל מקרא. והכי קאמר: איחור איסור נדר. אבל מיתפיס בגדר לאו נדר הוא.
4 והכי דמי מיתפיס: כגון שלא פירש "הרי עלי שלא אוכל בשך ושלא אשתה יין", אלא
5 אמר "הרי עלי עז לך היום שמת בו אביר" "כיום
6 שראת את יושלמי" וכו'. **פשיטא** – כיון
7 דטעמא ששום נדורו וכו' הוא עליו, מיתאבז
8 מה לו כאן? וכו' משום דמת בו אביו מיגרע גרע
9 אורייתא: הרי נדרו עליו הכי גרסינן, סלקא
10 דעתך אימא דבין דכי לא נדר אסור כי נדר נמי
11 לא מתפיס בגדר הוא קא משמע לך ואף רבי
12 יוחנן כו' – ולא גרסינן כיון דמורבנן הוא דאסור
13 כי נדר חילי עליה איסורא בלא חיל. לא גרסינן
14 לה לתא, דהא אי נמי מדאורייתא הוא. אמרין
15 (שבועות כו, א) גדרים חילין על דבר מצוה
16 דברב דרשות, ואף רבי יוחנן סבר לה לא
17 דרבא – דאיסור שדצינא בלשון שבועה
18 שבועה, אוכל ולא אוכל – כלומר, שבועה
19 להבא קריי שבועת שך, ואורחיה טלא
20 תשבע בשפי לשך – דבר קאמר: לא תשבע
21 בשמי כדי לשך בשבעתכם לאדור זמן.
22 ומתריה בו צריך להתרות בו שדוא עובר
23 באחרת "לא תשבע בשמי לשך". אבלתי לא
24 אבלתי – כל שבועה לשבער שאינא עומת
25 קריה שבועת שוא, דלשון שוא לשון ולא
26 כלום, כמו "תבדילי השוא" (שעריה דה) "לשוא
27 הכיתי את מפיכם" (ירמיהו כ, א) כאן נאמא
28 מפיו לבטלה. ואורחיה מילא תשא, דהמקרא
29 הוה צריך להתרות בו. קונצמות הרי זה בלא חיל
30 כלומר, לא חיל' דמשמע עובר – לא
31 לאוהרת שבועת להבא אתא, דשבועת להבא
32 מילא תשבע בשמי לשך" נפיק, וכו' אתא "לא
33 חיל" – לאוהרת נדרים אתא, לאפקי מורבין
34 דאמר אורחיה שבועת להבא אתא מילא חיל'.
35 מה שוא לשבער – כגון נשבע על דבר שאי
36 אפשר, שהכל ידענא שאין שבועתו זו כלום. אף
37 שך לשבער – כגון "אבלתי" וכו' אבלתי,
38 והואיל לא מקרא שוא לפי שכל מילא במרים
39 האם אתא אם שך, ועל כרחי שבועת להבא
40 מילא חיל דבר, אבל לא תשבע בשמי
41 לשך" שבועת לשבער היא, והכי קאמר: לא
42 תוציא שבועת לשך מפיכם. כדבר **ארא** –
43 כלומר, להקיש "זכור" לישמור" בקדושה היום,
44 דנפקא לן מ'זכור את השבת' וכו' וכו'.
45 ותיא, אף על דרשאי מצוה עשה שחומן נמי
46 נשים פטורות – בזה חייבות, דאיתקש לישמור
47 דביבור אחו, כל שישעו בשמירה לאוי שבת
48 ישנו בקדושה. ודנשים ישנו בשמירה, דכל מצות
49 לא תעשה, בין שחומן גרמא בין שלא חומן גרמא, נשים חייבות. **אלא** שם
50 שילוקה על שוא כו' – לרבי קאמר אתה הן לענין מלקות. כלפי לייא – כלפי דבין אתה
51 פהנא? ודחפין הוא, דאילו שך אשכחן בו לאו שיש בו מעשה, כגון "לא אוכל" וכו', ואכל,
52 שבער על שבועתו על ידי מעשה. אבל "אכלתי" וכו' אבלתי לאו שיש בו מעשה
53 **אלא אימא** כשם שלוקה על שך – בלאו שיש בו מעשה – כך לוקה על שוא אף על פי
54 שאין בו מעשה. דנפקא לן מ'לא יקח ה' (שמות ב) כדלמאן כנא. א"ה זה דלא יקח,
55 אבל בית דין של משה מלקין אותו אם חתר בו ומקצין אותו. **פשיטא** – דהא כתיב קרא
56 "לא יקח ה'". מהו דתימא כדאמר ליה רב פפא לאבוי? – לקמן בשמעתין; אימא לא יקח
57 כלל.

קא משמע לן כדשני ליה – ואם תאמר: אם כן, בלא דיבור אחד נאמרו ורשין ליה מה
לומר: לך כשם שבטאי קרבן על שבת ששך כך מבאי קרבן על שוא ד'אבלתי' רלא
אבלתי, ורבי עקיבא הוא דמוחיב במתניתין לשעבר כבלבא. נשבע לחללה – לשנות
את האמא בשבועתו, הינו לשעבר, כגון "אבלתי" ולא אבל "לא אבלתי" ואכל, אימא

קא משמע לן כדשני ליה. ואיבעית אימא: כשם
שמבאי קרבן על ששך כך מבאי קרבן על שוא.
ורבי עקיבא היא, דמוחיב לשעבר כבלבא. מיתבי:
אי זו היא שבועת שוא? נשבע לשנות את הדינן
לאדם, שבועת ששך – נשבע להחליף: אימא:

נשבע ומחליף. כי אתא רבין אמר רבי ירמיה אמר
רבי אבהו אמר רבי יוחנן: "אבלתי" ו"לא אבלתי"
ששך ואוהרתיה מ"לא תשבעו בשמי לששך",
"אוכל" ו"לא אוכל" – עובר ב"לא תל דבר", ואי זו
היא שבועת שוא? נשבע לשנות את הדינן לאדם.

אמר רב פפא: הא דרבי אבהו – לא בפירוש
איתמר אלא כמללא איתמר; דאמר רב אידי בר
אבין אמר רב עמרם אמר רב יצחק אמר רבי יוחנן:
רבי יהודה אמר משום רבי יוסי הגלילי: כל לא
תעשה שבתורה, לא שיש בו מעשה – לוקין עליו,
ושאין בו מעשה – אין לוקין עליו, חוץ מנשבע

ומימר ומקלל את חברו בשם. נשבע מנלן? אמר
רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי, אמר קרא:
"לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא כי לא ינקח",
בית דין של מעלה אין מנשין אותו, אבל בית דין
של מטה מלקין אותו ומנשין אותו. אמר ליה רב

פפא לאבי: דלמא הכי קאמר רחמנא: ונקח
כלל! – אי כתיב: "כי לא ינקח" – כרמאמרת, תשקח
דכתיב: "כי לא ינקח ה'" – ה' הוא דאינו מנקה,
אבל בית דין של מטה מלקין אותו ומנשין אותו.

אשקחן שבועת שוא, שבועת ששך מנלן? רבי יוחנן
דידיה אמר: "לשוא" ו"לשוא" שתי פעמים, אם אינו
ענין לשבועת שוא, תגדו ענין לשבועת ששך. והיו
בה רבי אבהו: האי שבועת ששך הכי דמי? אימיא
שבועת שלא אוכל ונאכל – לא שיש בו מעשה

הוא! ואלא דאמר "שבועת שאוכל" ולא אכל –
האי מי לוקח? והא איתמר: "שבועת שאוכל כפר זו
היום" ונכר היום לא אוכל? רבי יוחנן ורש לקיש
דאמרי תרניהו: אינו לוקח; רבי יוחנן אמר: אינו
לוקח, משום דהוה לאו שאין בו מעשה, וכל לאו
שאין בו מעשה – אין לוקין עליו, ורש לקיש אמר:

אינו לוקח, משום דהוה התראת ספק, והתראת ספק
לא שקמה התראת! ואמר רבי אבהו: תהא ב"אבלתי" ו"לא אבלתי". ומאי שנא? אמר
רבא: בפירוש ריבתה תורה שבועת ששך דומה לשוא, מה שוא לשעבר, אף ששך נמי
לשעבר. איתביה רבי ירמיה לרבי אבהו: "שבועת שלא אוכל כפר זו היום, שבועת שלא אוכלה, שבועת שלא אוכלה", ואכלה
– אינו חייב אלא אחת. זו היא שבועת כפוי שחייבין על דוניה מכות ועל שנגתה קרבן עולה ויורד: "זו היא" למעוטי מאי?
לאו למעוטי "אבלתי" ו"לא אבלתי" דלא לקן! – לא, למעוטי "אכלתי" ו"לא אבלתי" מן קרבן, זו היא דעל שנגתה קרבן עולה
ויוורד, אבל "אכלתי" ו"לא אבלתי" – לא. ורבי ישמעאל הוא, דאמר: אינו חייב אלא על התעורר לבא, אבל מילקא לקן.

בבסמוך, ד"אבלתי" ששך ו"אכלתי" ששך, וליף
מ"לשוא" ששך, שתי פעמים, אף שגמרי שפך
הא דבלאו אחד נאמר, משום דאיכא למישר
ארשא ד"לשוא", כדפריך לקמן. ומאי שנא?
פירוש: אפילו "אוכל" רלא אוכל" נמי ומשנה
פירוש: ריבתה תורה כו, והיו דבלאו אחד
נאמרו כדפירשית פרק קמא ג, ודבר המוחל
ב"פירוש". ואיצטרך נמי דרשא ד"לשוא"
לשוא, משום דלא נאמרו דבידור לענין
שבועת אלא לענין עדות, דבדבריה הראשונות
כתיב: "לא תענה ברעך עד שקר" ובדברית
האחרונה עד שוא, אבל השתא דכתיב "לשוא"
לשוא, לפיכך שפיר נמנאי דבידור אחד נאמרו
לענין עדות, דלא מדבינן אלא "אבלתי" רלא
אבלתי. חוץ מנשבע מימר כו – הימנה: רלא
רבי יוחנן אית ליה בחישובא את חשפיהל' בבא
מציעא ג, גבי חסמה בקול ותגידה בקול,
עקמת פיה היו מעשה: ויש לומר: דשאי תהא,
דבידור עושה מעשה, שהחבמה מנעת
מלאכול, והי כמו מימר, דאמר ליה רבי יוחנן
לתנא: לא חותני מימר, דבידור קנבדי מעשה,
בריש מרשה ג, וזו האמא רבי אפרח ארבע
מיתות (מתדירין טו), גבי את דמצינ לרבי יוחנן
דעקמת שפתיו דמגוף לא היו מעשה משום
דישנו בקול, ופריך עליה מחסמה בקול ותגידה
בקול דאמר רבי יוחנן דעקמת שפתיו היו מעשה.
ומאי קשיא? הוה משום דבידור קנבדי מעשה
יש לומר: דהוה משום עדים וזמנין פריך, דלא
חשבינן להו מעשה אף על פי דמיתבינן ונדידן על
ידם. ויש מפרשי ויתר.

חוץ מנשבע ומימר רכו – וזו האמא: וליחשוב
נמי עדים וזמנים ומציא שם רע וקא על
גב עדדים וזמנים קרינו רחמנא מעשה ברש
בבא קמא א, ומוציא את רש, ומציא רש
גופיה בפניה בכחותה בפרק נעדרה (מו, א) דאינו
חיב עד שישבור עדים, מכל מקום תשיבי אין בך
מעשה, דהא בפרק קמא דמכות ו, גבי לית מינה
רבי יוחנן בעלמא רלאו שאין בו מעשה לוקין
עליו ויש לומר: כיון דכתיב בזה מלקות בדיאי
לא חש למתנייהו. אי נמי, אף למדין קין ודבלתה
אפילו מןקום שנאמר בזה "חריף", ודא לא תשקל
דהבא קמרי רבי יוחנן רלאו שאין בו מעשה אין
לוקין עליו והוה קאמר ללוקין, דהבא משמיה
דריב יתי קאמר לה. אמר קא בי לא ינקח רכו
ואם תאמר: אמאי לא נפקא לן בריש לאו חן
הלוקין (מכות ג, ב) דלאו שאין בו מעשה
לוקין עליו מדיאצטרך אין בשבועת ומקלל
דכריז בשם, כדאמר בריש מנדרה (זו, ב) ויש
לומר: דלמלא לא הוה דרשין להיב דתי קרא.

ואכלה
– אינו חייב אלא אחת. זו היא שבועת כפוי שחייבין על דוניה מכות ועל שנגתה קרבן עולה ויורד: "זו היא" למעוטי מאי?
לאו למעוטי "אכלתי" ו"לא אבלתי" דלא לקן! – לא, למעוטי "אכלתי" ו"לא אבלתי" מן קרבן, זו היא דעל שנגתה קרבן עולה
ויוורד, אבל "אכלתי" ו"לא אבלתי" – לא. ורבי ישמעאל הוא, דאמר: אינו חייב אלא על התעורר לבא, אבל מילקא לקן.

ומה ראתה מסתברא בר – פירש בקונטרס: דלמא דאית נמי למעוטי "אבלתי" רלא אכלתי, ואין "ומה ראתה" שבגמרא בן, אלא: ונימא איפא. ונראה לפרש: ומה ראתה, פירשה: דעפי הוה לן לאוקומה כולה כרבי ישמעאל, ויתירי רישא דומיא דסיפא, דהרריהו למעוטי "אכלתי" רלא אכלתי, ורישא למעוטי מקרבן וסיפא ממלקות. אי נמי, סיפא למעוטי "אובל" ולא אכל ממלקות, ורישא למעוטי

"אכלתי" רלא אכלתי מקרבן, ואחי מולח ברבי
ישמעאל, ולא אדריבי יוחנן שקריה. וחי פירוש
נראה יותר, דמסבירא אל לנו למעט "אכלתי"
רלא אכלתי ממלקות כדי להקשות לרבי יוחנן
ומשני: מסתברא בר, והוא חדין דהוה מצי לשנוי
דנתיא על לאוקומה כרבי עקיבא ודכולת סתמי
בוותיה. **היב** מציע באובל כל שהוא בר – ואק
על גב דבמפרש כל שהוא חיבי, כדאמר בגמרא
סתמי דמלאת דעו אסתא אבלות שבתורה.
היב מציע בגמרא מביא קרבן בר – והלכך,
בין דהמי – דעו אכל שהוא. **כרבי**
שמעון סבירא ליה – רבי יוחנן דאית ליה בפרק
בבא רביא (נע, א) דחגי שיעור אסור מן
התורה – אחי שפיר כרבנן, דבחגי שיעור ליה
מלקות אלא איסור בעלמא, ובסוף פרק יבד
דגזשה (חולין צא, א) מוכח בהדיא דרבנן סבירא
ליה, ובפרק "לא עוברין" (פסחים מג, א) קאמר
רבי יוחנן דבכל התורה אין אדורי מעטא אלא
חזין מאיסורי נזיר, ואי כל שהוא למכות למח ל'
צדוקי? **ולא** אמר בוית אלא לענין קרבן –
ודקא בשאר איסור בענין כוית לקרבן, שהקרבן
חלוי בבית, ודחונן בבית לא חיי אלא בבית, אבל
בשבעת נטוי, דאין בו כרת אלא לאו והקרבן
חלוי בלאו, כי חיבי לדוקא אבל שהוא מבאי קרבן
אכל שהוא. **וא** סלקא דעתך כרב שמעון
סבירא ליה למח ל' צדוק – ונתיב: דלמא שאני
האב דנלי קרא, דברישני ב'אלו עוברין (פסחים
מג, ב) ובפרק "שלוש ענים" (נזיר לה, א)
ממשרת: "וכל משרת" ויש לו מנהג. דמי סבירא
ליה כרבי שמעון דחוק מוק ליה לקרא למלאת
אחתי.

והרי

אימא סיפא: זו היא שבועת שווא שחייבין על דוהנה
מכות ועל שגגתה פטור, "זו היא" למעוטי מאי?
מאי לאו למעוטי "אכלתי" "לא אכלתי" דלא לקי?
לא, זו היא דעל שגגתה פטור מקרבן, אבל
"אכלתי" "לא אכלתי" – על שגגתה חיבי קרבן,
ורבי עקיבא היא, דמחייב לשעבר בלתיא. – הא
אמרת: רישא רבי ישמעאל הוא! רישא רבי ישמעאל
למעוטי "אכלתי" "לא אכלתי" מקרבן, איחא למעוטי
"אובל" ולא אכל ממלקות, אבל קרבן למעוטי
ומאי שנא? – מסתברא, קאי בלתיא מעט לחבא,
קאי בלתיא מעט לשעבר? "שבועה שלא אוכל",
ואכל כל שהוא – חיבי? בר, איבעיא להו: רבי
עקיבא בכל התורה פולה כרבי שמעון סבירא ליה
דמחייב במשהו, דחגי, רבי שמעון אומר: כל שהוא
למכות, ולא אמרו פוית אלא לענין קרבן, וגרין הוא
דבעי איפלוני בעלמא, והאי דקא מיפלגי הקא –
להודיעו פוחן דרבנן, דאף על גב דאיפא למימר:
הואיל ומפרש חיבי – סתם נמי חיבי, קא משמע לן
דפטרין: ואי דלמא בעלמא פרבין סבירא ליה, והקא
חיבי טעמא: דאמרו ומפרש חיבי – סתם נמי חיבי?
תא שמע, דאמרו לו לרבי עקיבא: היכן מציעו באובל
כל שהוא חיבי, שזה חיבי? ואם איתא, לימא להו:
אנא בכל התורה פולה כרבי שמעון סבירא לי!
לדבריהם דרבנן קאמר להו: לדידי – בכל התורה
פולה כרבי שמעון סבירא לי, לדידכו – אודו לי

מיהא הואיל ומפרש חיבי, סתם נמי חיבי. ואמרו ליה רבנן: לא. תא שמע, רבי עקיבא אומר:
נזיר ששנה פתו בין ויש בה כדי לצרף פוית – חיבי; ואי סלקא דעתך בעלמא כרבי שמעון
סבירא ליה, לפה לי לצרף? ועוד תנן: "שבועה שלא אוכל", ואכל גבולות ומירפות, שקצים
ורקמים – חיבי. ורבי שמעון פוטר; ותנינן בה, אמאי חיבי? מושבע מהר סיני הוא! רב
שמואל ורבי יוחנן דאמרי תניניהו: בגבול דברים המותרין עם דברים האסורין, וריש לקיש
אמר: אי אתה מוצא אדם כי מפרש חצי שיעור ואיליא דרבנן, ואי בסתם ואיליא דרבי
עקיבא: דאמר: אדם אוסר עצמו בכל שהוא; ואי סלקא דעתך בעלמא כרבי שמעון סבירא
ליה, כל שהוא נמי מושבע ועומד מהר סיני הוא! אלא לאו שמע מיהא: בעלמא כרבי סבירא
ליה, שמע מיהא. "אמרו לו לרבי עקיבא: היכן מציעו" בר, ולא? והרי נמלה! – ביה שאני –
והרי הקדש! – הא בענין שזה פרוטה. והרי מפרש! מפרש נמי כפריה דמי. – והרי עפר! אלא
תופשט

אימא סיפא – דקתני בתר דקח: איזו היא שבועת שווא? נשבע לשנות את הדיוע לאדם,
אמר על עמוד של אבן שהוא של רובו ב', זו היא שבועת שווא שחייבין בר, לאו למעוטי
אכלתי ולא אכלתי – דלא דרשין "לשווא" באם אינו ענין. ורבי עקיבא היא דמחייב –
קרבן על שבעה, ומיהו בשבעות שווא מודה דלית בה קרבן, אף על גב דדרש רביד
ומיעוטי, ואחרכאי שבועת שווא לשעבר, אחי
ממעטא לשבועת שווא שהוא דבר שאי
אפשר, כדאמרינן לקמן (א, כ) ומאי מעט
מעט מצוה, דהוויא שבועת שווא, דבמתניתין
קאי ותני נשבע לבטל את המצוה בשבעות
שווא. אלא למעוטי אובל ולא אכל ממלקות –
דכי קאמר: זו היא, "לא אובל" ואכל, ודחייבין
על דוחה מכות, דהוה ליה לאו ויש בו מעשה.
אבל "אובל" ולא אכל – לא לק, וטא שט –
כלומר, חיבי משמע ממתניתין דלמעוטי "אובל"
ולא אכל דלמא למעוטי נמי "אכלתי" רלא
אכלתי, ותקשי לן פסמי לשעבר – בנתיא
איבעיא להו רבי עקיבא – דאמר במתניתין סתם
אכילה דשבעות בכל שהוא, בכל התורה – בכל
שאר איסורין נמי כרבי שמעון סבירא ליה,
דאמר סתם אכילה בכל שהוא כל שהוא.
דחגי רבי שמעון אומר כל שהוא – בכל
האיסורין, למכות – דהתראה, ולא אמרי
בהמה דלמא טעמי, אלא לענין קרבן שבעת
כרת, והלכך האב אפילו לקרבן, דקרבן שבועה
על חילוק שבועה בא, וכין דאכילה בכל שהוא
היא דרי אסר עצמו בשבעות בכל שהוא,
ובסאנא כל שהוא חלוקת את שבועתו, ויבין
הוא דלפילו בעלמא – בשאר איסורין ולמלקות
במלכותה דרבי שמעון רבנן, והאי דאפילו
האב להודיעו כון דרבנן – דאף על גב דאמי
למימא: הואיל ואם פירש "שבועה שלא אוכל"
כל שהוא" ואכל כל שהוא חיבי, שחיי חלוקת
שבועתו, סתם נמי חיבי – שיש לומר שדשבע
אין דעו על אכילה כל תורה אלא אחר לשון
בני אדם, ובכל שהוא נתבין לאסור את עצמו.
קא משמע לן דפטרין – דקסבר: אין דעו אלא
כל שיעור אכילה, או דלמא – סתם נמי חיבי,
דסתם נמי במפרש, ויש דעו דהוה על כל
שהוא, ואם איתא – דכרבי שמעון סבירא ליה,
אודי לי פוית בר – דרבי חזר ליה: שוה מדרב
ונבאי קרבן, וכין דקרבן על חילוק חיבי,
שאף זה החלוק דידבור, שדשבע דעו על כל
שהוא, דהרי סתם כל במפרש, ויש בו כדי
לצרף כוית – בין תוין, חיבי – דהיתר מצעו
לאיסור באיסור נזיר, דלפנין ליה משרתה
"וכל משרת" במסכת פסחים (מג, ב), חיבי –
קא משמע. ורבי שמעון פוטר – שחיי משבע
ועומד מהר סיני על גבולות, ואין שבועת חלה
על מצוה, כדלקמן. בבבול דברים המותרין כי
כלומר – אב ויה שבע על גבולות לבדן לא
היתה שבועת חלה, אבל לו שאמר "לא אוכל"
סתם כלל דברים המותרין והאסורין יחד, ומאי

שבועות. שבועות שנים – פרק שלישי דף כב עמוד א – מתוך מהדורות "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" רמ"ה תוספות

תפישו בו' – מדרגתי ומתניתין "היכן מציער" בו', אלמא בעפר נמי בכיות בעינן. כי
קאמרינן – "היכן מציער בו", במיד דבר אבילה קאמרינן. והרי קונמות – האומר "קונם
כבר זו עלי" אוסר עצמו בכל שהוא שבה, כדלקמן. בפפרש דמי – לפי שאינו מזכיר בה
שם אבילה – כל שהוא קאמר. והרי מנדה – מנדה את השם, דפליגי רבי עקיבא אדרבנן
בכירות (ו, א) ואמר: מנדה מביא קרבן. והרי
גמיר – שמדבר ואוסר בדבריו, ומביא קרבן ביום
תנחומה. על דבריו – שהחליף דבריו. והרי
הקדש – שמדבר ואוסר בדבריו את שהוא
מקדש, ואם החליף בדבריו נתנה ממנו מביא
קרבן מעילה. והרי קונמות – שלא אסרה אלא
עליו, ואם אבל ממנו קאן סלקא דעתין ונמצי
קרבן מעילה, שהקונם לשון הקדש הוא. אין
מעילה בקונמות – דלא קרינן ביה "מקדש ה"
(ויקרא ה), שהרי חלין חיל אצל כל אדם. מוז
דתימא אטעום נמי – לשון אבילה הוא. כדאמר
אנשי "נעטום מיד", "קונמות כיון דלא מדבר
שום אבילה כדמפרש דמי גרסינן. שני קונמות
– שתי כבודת שאסרן עליו בקונם. מנפשינן –
מעט מזה ומעט מזה לכיות. שתי שבועות – שתי
כבודת שנשבע עליהן. אין מצטרפות – ולקמן
מפרש טעמא. והשתא סלקא דעתיה – לפי
שהוכיח שם אבילה על זה ושם אבילה על זה.
אמאי אין מצטרפות – דרי על שתיתין הוכיח
שם אבילה אחת מותר שחלוקת להשתא?
מתוך ששתי כבודת הללו חשבות שנים לענין
חטאת ובשבעה זו, אם אמר "שבועה שלא אוכל
מזו ומזו ואכלתי מזו ובכית מזו בהעלם אחד
– הידיב שנים, כדתנן ולקמן: "שבועה שלא
אוכל פת חטין פת שטרין פת כוסמין" ואכל –
דייב על כל אחת ואחת, ומיתיתין לה בתורת
כניסין מרודהי כי יאסם לאתח מאלה" לחיוב
על כל אחת ואחת וגו', ובי אמר נמי "מזו ומזו"
שתי שבועות חשיבי, הלכך כי אבל מזו חצי
שיעור ומזו חצי שיעור אין מצטרפות. אבל
קונמות אין חלוקות לאשמות למאן דאמר יש
מעילה בקונמות. דאם נתנה חזר ונתנה בהעלם
אחד – חזר הוא דמיידיב, דכולהו חזר מעילה,
כדתנן (מעילה ב, א): צירף את המעילה לזמן
מורבה, ואם בשני העלמות – אפילו מחזא
מנייתו נמי. וכן לענין מלקות, אם הוראתה
אחת – חזר הוא דלכך, ואי בשני הוראות –
אפילו מחזא מנייתו, שהרי עבר חזרו ועובר,
כדתנן (מכות כא, א): חזר שירה שותהו יין כל
דיוום כולו – אינו חייב אלא אחת. אמרו לו "אל"

והרי מנדה – הכי נמי חזר מצוי למפרש שבועות העדות. והרי דפריך ממנדה, משום דאפילו
חטאת קבועה מיתיה.
והרי הקדש – תימא: מאי פריך? דנימא דמתניתין הכי קאמר: היכן מציער מדבר ומביא קרבן
על דבריו בלא שום מעשה, שזה מדבר ומביא קרבן בלא שום מעשה, כגון "שבועה
שאוכל" ולא אבל, אבל הדין קאמר מביא קרבן על מה
שאכל, שעשה מעשה. אבל בקונמות דברי הכל
בכל שהוא – תימא: דמדיד קונם מהקדש, ואודו
נפיה לא אסיר אלא משום דחזי כהקדש, והקדש
עבי שזה פרוטה. מתוך שחלוקות לחטאת אין
מצטרפין – פירש בקונמות: אבל קונמות, אם
נתנה וחזר נתנה בהעלם אחד – חזר הוא
דמיידיב, דכולהו חזר מעילה היא, כדתנן: צירף
את המעילה לזמן מרובה, ואין נראה להשתא ראיא
משם, דהתם לחזמרא תנן לה, שם נתנה מחצי
פרוטה חזרו ונתנה לזמן מרובה חצי פרוטה –
מצטרף כאילו נתנה כל הפרוטה בבת אחת. ולא
היה צריך לפרש אלא דלענין חטאת חלוקה,
משום דכתיב (ויקרא ה) "לאחת מאלה", אבל גבי
מעילה לא כתיב הכי. דרבינא אמר כי קאמר רב
פפא למלקות כר – לרבינא נמי טעמא דרבנן
כדרב פנחס דמסיק בסמוך, ובא רבינא לחדש
דאין צריך לומר איפוך, דיון דרבי מאיר לאו
טעמא דנפשתי קאמר, אלא לדבריהם דרבנן
קאמר רב דקאמר בסמוך. וטפי ניהא ליה
לאפסוי דרבי מאיר לרבנן בהדיא בתרייתא
דמיתיה, מלהיזהר ולהפך דרבי מאיר, משום דבין
שבועות לקונמות ובין קונמות לשבועות לא טעי
חבבנא.

חבבנא

שני קונמות מצטרפין, שתי שבועות אין מצטרפות. רבי מאיר אומר: קונמות בשבועות, ואי
סלקא דעתך תיבב קל שהוא, למה לי לצרף? דאמר: "אבילה מזו עלי קונם, אבילה מזו
עלי קונם" – אי הכי, אמאי מצטרפות? סוף סוף, זיל להבא ליפא שיעורא, וזיל להבא ליפא
שיעורא? דאמר: "אבילה משתתין עלי קונם" – דכחות גבי שבועות, דאמר "שבועה
שלא אוכל משתתין", אמאי אין מצטרפין? אמר רב פנחס: שאני שבועות, מתוך שחלוקות
להשתא – אין מצטרפות. אי הכי, רבי מאיר אומר: קונמות בשבועות, בשלמא שבועות
הואיל וחלוקות להשתא, אלא קונמות אמאי לא? – איפוך, רבי מאיר אומר: שבועות
בקונמות, ולית ליה לדרב פנחס. רבינא אמר: כי קאמר רב פפא – לענין מלקות, כי תניא
התניא – לענין קרבן, דבעינן שוה פרוטה. – למימרא, דסברי רבנן: יש מעילה בקונמות?
והתניא: "כפר זו הקדש" ואבילה – בין הוא בין חבירו מעל, לפיכך יש לה פדיון. "כפר
זו עלי הקדש" – הרי הוא מעל, חבירו לא מעל, לפיכך אין לה פדיון, דבר רבי מאיר.

חבבנא

השתא? אל השתא? והוא שוה – חייב על כל אחת ואחת. שבועות בקונמות – מצטרפות, ואף על גב דחלוקות, דלית ליה לדרב פנחס. ובלא איפוך לא מיתרנא, דאי היה מותר:
רבי מאיר דאמר בקונמות אין מצטרפין לית ליה לדרב פנחס – היה קשיא לן, בין שבועות בין קונמות אמאי אין מצטרפין? הרי על שתיתין לא הוכיח אלא אבילה אחת. אבל השתא
דאמר מצטרפות ולית ליה לדרב פנחס – לא קשיא מדי. כי אמר רב פפא – בקונמות כל שהוא – למלקות קאמר. וכי תניא חזר ומצטרפין – לענין קרבן מעילה. וצירוף דקמי
לא לכיות, אלא לשוה פרוטה. ויש לה פדיון – שתופסת פדיונה והיא יצאה לחלוקה, דבהקשר כתיב (ויקרא כו) "ופדה בערכך". אין לה פדיון – להחריה לו, שלא נאמר פדיון באיחור.
ואבל

שבועות. שבועות שנים – פרק שלישי דף כב עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל" – (שטיינזולץ)
תוספות רש"י

1 וחכמים

והבמים אומרים בין הוא בין חבירו לא מעל כר - משמע דכולי עמלא מורד בקנאות דאין להן פדיון, דאפילו רבי מאיר דאמרי יש מעילה בקנאות מודה דאין לו פדיון. והקשה הרב יצחק בן רבינו מאיר, דבריש "האשה רבה" (יבמות פ"א, א) אמרי: אי שסבר יש מעילה בקנאות משום דבדור פלוטו הוא! ותירץ רבינו חתם סדמונת דאמר אלא כיון שגלה פדיון

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בֵּין הוּא וּבֵין חֲבֵירָו לֹא מַעַל, לִפְנֵי
שָׂאֵן מַעֲלָה בְּקִנְמוֹתָ! אִפּוּד: אַחַד זֶה וְאַחַד
זֶה לֹא מַעַל, לִפְנֵי שָׂאֵן מַעֲלָה בְּקִנְמוֹתָ, דְּבָרֵי רַבִּי
מֵאִיר; וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: הוּא מַעַל, וְחֲבֵירָו לֹא מַעַל.
אִי הֵבֵר, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: קִנְמוֹת כְּשִׁבְעוּת; אֵלֶּא
קִנְמוֹת אֲצִטְרוֹפִי הוּא דְלֹא מַצְטַרֵּף, הֵא מַעֲלָה
אֵית בְּהוּ? וְהָאֵמֵר רַבִּי מֵאִיר: אִין מַעֲלָה בְּקִנְמוֹת
כְּלָל! - לְדַבְּרֵיהוֹן דְּרַבְנָן קֶאֱמֵר לְהוּ: לְדִידִי - אִין
מַעֲלָה בְּקִנְמוֹת כְּלָל, לְדִירְבּוֹ - אוֹדוּ לִי מִיֵּת
דְּקִנְמוֹת כְּשִׁבְעוּת - וְרַבְנָן? שְׁבָעוּתָא קֶאֱמֵר דְּרַב
בְּנִימִן, קִנְמוֹת לִפְנֵי דְרַב בְּנִימִן, אִמֵּר רַבָּא: "שְׁבָעוּתָא
שְׁלֵא אוֹכֵל, וְאֵכֵל עֵפֶר - פְּסוּר. עֵנִי רַבָּא: "שְׁבָעוּתָא
שְׁלֵא אוֹכֵל עֵפֶר", בְּכִמְהָ? בִּין דְּאֵמֵר "שְׁלֵא אוֹכֵל"
דַּעֲתִיה אֲפִזִּית, אוּ דְלִמָּא בִּין דְּלֹא מִידִּ דְּאֵכֵל
אִינֵשׁ הוּא - כְּכֹל שְׁהוּא? תִּיקֵּן. עֵנִי רַבָּא: "שְׁבָעוּתָא
שְׁלֵא אוֹכֵל תְּרַצָּן", בְּכִמְהָ? בִּין דְּמִתְאֲכִיל עַל יְדֵי
תַּעְרוּבָת - דַּעֲתִיה אֲפִזִּית, אוּ דְלִמָּא בִּין דְּלֹא בְּעִינִיה
אֵכֵל לִיה אִינֵשׁ - דַּעֲתִיה אֲמַשְׁהוּ? תִּיקֵּן. עֵנִי רַב
אֲשִׁי: מוֹר שְׁאֵמֵר "שְׁבָעוּתָא שְׁלֵא אוֹכֵל תְּרַצָּן", בְּכִמְהָ?
דְּכִין דְּכִזְתָּא אִיסְתַּרָּא דְּאִרְוִיתָהּ הוּא, כִּי קָא מִשְׁתַּבֵּעַ
- אֶהֱתִירָא קָא מִשְׁתַּבֵּעַ וְדַעֲתִיה אֲמַשְׁהוּ, אוּ דְלִמָּא
בִּין דְּאֵמֵר "שְׁלֵא אוֹכֵל" - דַּעֲתִיה אֲפִזִּית? עֵנִי שְׁמוּ:
"שְׁבָעוּתָא שְׁלֵא אוֹכֵל", וְאֵכֵל נְבִילוֹת אֲמַרְפָּת, שְׁקֵצִים
וְרוֹגְשִׁים - חֲבִיר וְרַבִּי שְׁמוֹנוֹ מוֹרִי: וְהוּוֹן הָא: אֲמַר

25 חַיִּיב? מוֹשְׁבֵּעַ וְעוֹמֵד מִ
26 הַמּוֹתְרִין עִם דְּבָרִים הָאֵם
27 וְאֵלֶּיָּא דְרַבְנָן, אִי נִסְתָּם

28 נְבִילָה דְּמִשְׁכָּע וְעוֹמֵד מִהֵר סִינִי הוּא, דְּכִי חִרְצָן לְגַבֵּי נוֹר דִּמְסִין
29 אֵלָּא תַּפְשׁוּת דְּבָעֵי רָבָא: "שְׂבוּעָה שְׁלֵא אוֹכֵל עֵפֶר", בְּמַמָּה? ת
30 הָא לֹא פִּרְשׁ - דַּעְתֵּיהּ אֲפִירוּת - לֹא, עֵפֶר לֹא בִּר אֲכִילָה
31 "שְׂבוּעָה שְׁלֵא אוֹכֵל", וְאֵכֵל שְׂחָתָה - אִינוּ חֵזִיב וְלֹא אַחַת;
32 "שְׂבוּעָה שְׁלֵא אוֹכֵל" - וְאֵכֵל פֶּת חֲסִין וּפֶת שְׁעוֹרִין וּפֶת בּוֹמְסִין
33 וּפֶת בּוֹמְסִין, וְאֵכֵל - חֵזִיב עַל כָּל אַחַת וְאֶחָת. "שְׂבוּעָה שְׁלֵא
34 שְׁלֵא אֲשַׁתָּה יוֹן וְשִׁמֹן וְדִבְשׁ", וְשָׁחָה - חֵזִיב עַל כָּל אַחַת אֶחָת
35 מִשְׁקִין שְׁאִינוּן רְאוּיִן לְשָׁחָה - פְּמֹר. "שְׂבוּעָה שְׁלֵא אוֹכֵל", וְ
36 אִמֹר: "קוֹנֵם אֲשַׁתִּי נְגִיבִית לִי אִם אֲכִילָתִי הַיּוֹם", וְהוּא אֵכֵל לְגַבֵּי
37 רַבִּי חִיאִי בִּר בְּאִין אִמֹר שְׂמוּאֵל: "שְׂבוּעָה שְׁלֵא אוֹכֵל", שְׂחָתָה
38 מִקְרָא: דְּמִה אֵינֶשׁ לְחִבְרָה: "נִמְעוּס מִדֵּר", וְעִיּוּל וְאֵכֵל וְ
39 מִנֵּן שְׁלִשְׁתֵּיהּ שְׂחָתָה בְּכָל אֲכִילָתָה? שְׂמֹאמֵר, וְאֵכֵלָתִי לִפְנֵי ה'

$$\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \left(\frac{\partial}{\partial \theta} \log f(\mathbf{x}_i; \theta) \right)^T = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \left(\frac{\partial}{\partial \theta} \log f(\mathbf{x}_i; \theta) \right)^T \Big|_{\theta=\hat{\theta}}$$

ואכל עפר פפור - דלא בר אבילה הוא. על ידי תעריבות - עם העובדים. דעתו אמשחו -
אם תמצא לומר עפר במשחו. נזיר שאסור שבועה שלא אוכל חרצן בכמה - אם תמצא
לומר כשאר כל אדם כביות. נזיר מאי מי אמרין: כיון דכיות אסור עליה ודעתו הוא שאין
שבועה חלה עליו. כי אשתבע אחריותא אשתבע - ע"פ פחות מכוין. ואם היה מושבע
עליו ומצוה. אשתבע אחריות - ואין ראוי שיתבע.

6 **אִי אַתָּה מִיָּמָה** – שִׁתְחִידִי אֵלַי אִם כֵּן נִאֲסַר
 7 שְׂבֻעֲתוֹ בְּחֵצֵי שִׁיעוֹר. שְׂאִי מִשְׁבֻּעַת עֲלוֹ
 8 מִסִּינִי. וְהִכִּי מִשְׁבַּחַת לֹא? אִי וּבְמִשְׁרֵשׁ אֲלֵבָיָא
 9 דְּרַבְנִי, אִי בִסְתָם לְרֵבִי עֲקִיבָא. וְגַם בְּנִילָה
 10 – דְּכִי תִרְצֵן לְגִזְרֵי דְמֵיָא, וְקֹאמְרֵי רִישׁ לְקִישׁ
 11 דְּאִי אַתָּה מִיָּמָה אֲלֵבָיָא דְּרַבְנִי אֵלַי בְּמִשְׁרֵשׁ.
 12 וְכִי אֲשַׁבְּעָא אֲדֹתֵירָא אֲשַׁבְּעָא, דְּמִשְׁרֵשׁ
 13 דְּלֹא חֲזֵא לְאֲבִילָה לְיִשְׂרָאֵל? בְּנִילָה בְּתֵּא אֲבִילָה
 14 הִיא – וְשִׁירָף בָּהּ עֲרֵבָא. וְרַבִּיעִי עֲלִית –
 15 דְּרַבְרֹב עֲלִית אֲרֵיָא, אֲדֹתֵירָא מִתְּקַם. מִשְׁבַּע
 16 שְׂבֻעֵת שְׁלֹא אוֹכֵל וְשֻׁתָּ – אֵינָהּ
 17 גַּב רִשְׁתָּהּ בְּכָלל שְׂבֻעָה שֶׁל אֲבִילָה, כְּדֹאמְרָא
 18 בְּמֵרָא, אִי עֲרִיב אֵלַי אֲחֵא, חֲזֵא לְרֵבִי אֲבִילָה
 19 וְאֲבִילָה בְּתֵּלָם אַתָּה. אִי אוֹכֵל וְשֻׁתָּ אֲשֶׁת
 20 – חֲזֵא לְהוּ שְׁתֵּי שְׂבֻעֵת. וּבִגְמָרָא, חֲזֵא
 21 חֲזֵא בְּשֻׁעָה לִשְׂבֻעָה. שְׂבֻעָה אִי אוֹכֵל פֶּתַח
 22 הַיָּין שֶׁ עֲשִׂירִין בָּהּ – דְּכִינֹה דְּפִרְשִׁי, אֲדֵרַעֲתָא
 23 דְּמַחֲלִל שְׂבֻעָה אֵלַי אַתָּה חֲזֵא בְּמִשְׁרֵשׁ נִשְׁתֵּי
 24 קֹאמְרֵי. וּבִגְמָרָא פִּרְקֵי דְלֵמָא הֵיא דְּפִרְשִׁי לְהוּ
 25 אֲדֵרַעֲתָא לְמִשְׁרֵשׁ מִמִּנְטָא פִּרְקֵי אֲרֵיָא אֵי אֲמַר
 26 "שְׁלֹא אוֹכֵל" – שְׁתֵּי חֲזֵא נֹסֵר לְהוּ מִתְּמִינִי.
 27 וְלַעֲלֹמֹת דָּחַ שְׂבֻעָה אֵלַי וְאֲבִילָה בְּנִילָה
 28 חֲזִיב – דְּרֵאדִּין וְחַן לְאֲבִילָה, וְאֵרִיא הוּא דְּרַבִּיעִי
 29 עֲלִיתִי. דְּשֵׁר שְׂמֵקִין פִּסְתֵּי – דְּמִשְׁבֻּעַת וְעִמְדָא
 30 חֲזֵא עֲלִיתָ, אֲדֵרַשׁ אֲדֵרַשׁ – שְׁדִּירָא אֲבִיל אוֹכֵלִי.
 31 וְאֵפִילֵי דְּחֵר שְׂמֵקִין פִּסְתֵּי בְּקִמְיָתָא, עֲטֵמָא
 32 לֹא מִשּׁוֹם וְלֹא בְּנִי אֲבִילָה, אֵלַי פֶּתַח שְׂאִין
 33 שְׂבֻעָה חֲלָה עַד דְּבִר מִצְוָה, כְּדִלְקֻנִּי. גַּמ!
 34 וְלִבְמָא

סיני הוא! - רב ושמואל ורבי יוחנן דאמר: בכלל דברים
וריש לקיש אמר: אי אתה מוצא אלא אי במפרש חצי שיעור
לכונן דרבי עקיבא דאמר: אדם אוסר עצמן בכל שהוא וזהו

מְטַמְא - דְּפִרְשׁ, הָא אֵל פִּרְשׁ - דְּעִמְתָּה אֲבוּתָה, שְׁמַע מִיָּתָה -
 וְשׁ דְּעַד דְּאִיקָא פּוּתָה, דְּהָא בְּבִילָה כְּעַפֵּר דְּמִיָּא, וְטַעְמָא דְּפִרְשׁ,
 כִּלְלִי בְּבִילָה בַּת אֲבִילָה, וְאִירָא הוּא דְּרִבְעִי עִיּוּלָה. **מִשְׁנָה**
 בְּטוּעָה שְׁלֵא אוֹכֵל וְשְׁלֵא אֲשַׁתָּה, וְאֵכֵל וְשַׁתָּה - חֵיב שְׁתִּים.
 יֵינוּ חֵיב אֵלָא אֲחָת, "שְׁבוּעָה שְׁלֵא אוֹכֵל פַּת חֲסִין וְפַת שְׁעוּרִין
 שְׁתֵּי" - וְשַׁתָּה מִשְׁקֵין דְּרִבְעָה - אֵינוּ חֵיב אֵלָא אֲחָת; "שְׁבוּעָה"
 שְׁבוּעָתָה שְׁלֵא אוֹכֵל, וְאֵכֵל אוֹכֵלִין רֵאוּן אֲבִילָה, וְשַׁתָּה
 בְּבִילוּת וְטִרְפוּת שְׁקָצִים וְרִמְשִׁים - חֵיב, וְרִבִּי שְׁמַעוֹן פּוֹמֶר.
 וְטִרְפוּת שְׁקָצִים וְרִמְשִׁים - הֲרִי אֲשֶׁתָּה אֲסוּדָה. **גְּמָרָא** אָמַר
 רִיבִי: אִיבְעִית אִימָא כְּכָרָא, וְאִיבְעִית אִימָא קְרָא. אִיבְעִית אִימָא
 וְהוּא וְאִיבְעִית אִימָא קְרָא: שְׁתִּיחָה כְּבָלָא אֲבִילָה, דְּאָמַר רִישׁ לְקִישׁ:
 יוֹד בְּקוֹמָא אֲשֶׁר יִבְחַר לִשְׁפֹן שְׁמוֹ שֶׁם מְעַשֵּׂר דִּנְגָן וְתִירְשָׁן,

שבועות. שבועות שנים – פרק שלישי דף כג עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" רמט רש"י תוספות

וּדְלִמָּה עַל יְדֵי אֲנִינִין – שְׁהוּא מִן מֵאֵל, כְּדִרְבָּנֵי הַתּוֹסֵפֹת דְּרִבִּיעִי: הֵבִיאוּ לַפְּנֵי אֲנִינִין וְאֲבִסְיֵירוֹן וְעִלְיוֹן פִּלְפִּלִּין שְׁחוּקִים. וְרִגְלֵיוֹן לַת לְחוּבִין יֵין, כְּדִרְבָּנֵי הַתּוֹסֵפֹת דְּרִבִּיעִי אִם תְּרֹמֶת יֵין לְחוּךְ אֲנִינִין וְאֲבִסְיֵירוֹן. מִיֵּא דְּמִלִּין – הַבְּשִׁיל שֶׁל תְּרִדִין. מִיֵּא דְּבִלְחוֹן שְׁלִין – שְׁלֵמוֹת שֶׁל יֶרֶק. מִיֵּדִי רִשְׁבִּין – כְּלוּמָר, דֶּרֶךְ שְׁכֻחַת. וְדִלְמָא – "שׁוֹכֵר" דְּקָרָא לֹא אִין

וְתִירֹשׁ חֲמֶרָא הוּא, וְכַתְּבִי "וְאֶכְלֶתָ" - וְדִלְמָא עַל
יְדֵי אֲנִינִין, דְּאִמְר רַבָּה בַּר שְׁמוּאֵל: אֲנִינִין - מִיָּא
דְּסִילְקִי, אֶסְמִינִין - מִיָּא דְכּוֹלֵהוּ סִילְקִי! אֵלֶּא אֲמַר
רַב אֲחָא בַּר יַעֲקֹב, מִכְּבָּא: "וְתִתְּחָה הַסֶּפֶר בְּכָל אֲשֶׁר
תֵּאָחַז נִפְשָׁךְ בְּקֶדֶר וּבְזָאן וּבִין וּבִשְׁכָּר", יוֹן חֲמֶרָא
הוּא, וְכַתְּבִי: "וְאֶכְלֶתָ" - וְדִלְמָא חֲכָא נָמוּ עַל יְדֵי
אֲנִינִין - "שֶׁכֶּר" מִדֵּי, מִדֵּי דְשִׁמְשֵׁר - וְדִלְמָא
דְּבִילֵי עֲלִילִית, תְּנִינָא: מִדֵּי בְּדִילֵי עֲלִילִית וְשִׁתָּה
דְּבִשׁ וְחֹלֶה, וְכַנְסֵם לְמִשְׁרָשְׁךָ וְעֵבֶר - תִּיבִי - אֵלֶּא אֲמַר
"שֶׁכֶּר" "שֶׁכֶּר" מִזְוִיר, מִזֶּה לְחַלּוֹן יוֹן - אֶף כָּאֵן יוֹן.
אֲמַר רַבָּא, אֶף אֲנִי נָמוּ תְּנִינָא: "שְׁבוּעָה שְׁלֹא

וּדְלִמָּא 12 אוֹכֵל, וְאָכַל וְשָׁתָה - אֵינוֹ חַיִּיב אֶלָּא אַחֵת; אִמְרַת בְּשִׁלְמָא שְׁתֵּינָה בְּכֻלָּא אִכְלִיה, אֵינְסִירֵד לִיה לְתַנָּא לְאַשְׁמוּעִין דִּיאֵינוֹ חַיִּיב אֶלָּא אַחֵת. אֶלָּא אִי אִמְרַת שְׁתֵּינָה לֹאֵו בְּכֻלָּא אִכְלִיה, "שְׁבֻעָה שְׁלֵא אוֹכֵל" וְאָכַל וְשָׁתָה מִלֵּאכֵל - מִי אֵינְסִירֵד לְאַשְׁמוּעִין דִּיאֵינוֹ חַיִּיב אֶלָּא אַחֵת? אָמַר לִיה אֲבִי: אֶלָּא מֵאִי, שְׁתֵּינָה בְּכֻלָּא אִכְלִיה? אָמַר: סִפֵּא: "שְׁבֻעָה שְׁלֵא אוֹכֵל וְשָׁלָא אֲשֵׁתָהּ" וְאָכַל וְשָׁתָה - חַיִּיב שְׁתֵּינָה; בִּיּוֹן דִּיאֵמַר "שְׁלֵא אוֹכֵל" אִיִּסְכַּר לִיה בְּשְׁתֵּינָה, כִּי אָמַר "שְׁלֵא אֲשֵׁתָהּ" אָמַר חַיִּיב? אִילוּ אָמַר "שְׁלֵא אֲשֵׁתָהּ" תֵּרִי וְיִמֵּנִי, מִי מַתִּיב תִּרְתִּי? אָמַר לִיה: חָתָם דִּבְמִיָּר - "שְׁלֵא אֲשֵׁתָהּ" וְתֵדַר אָמַר: "שְׁלֵא אוֹכֵל", דְּשְׁתֵּינָה בְּכֻלָּא אִכְלִיה אִיתָא, אִכְלִיה בְּכֻלָּא שְׁתֵּינָה לִיתָא. - אָכַל אָמַר "שְׁבֻעָה שְׁלֵא אוֹכֵל וְשָׁלָא אֲשֵׁתָהּ" וְאָכַל וְשָׁתָה, מֵאִי? אֵינוֹ חַיִּיב אֶלָּא אַחֵת? אִי הִכִּי, אֲדַחְתִּי רִישָׁא: "שְׁבֻעָה שְׁלֵא אוֹכֵל", וְאָכַל וְשָׁתָה - אֵינוֹ חַיִּיב אֶלָּא אַחֵת, לִיתָנִי: "שְׁבֻעָה שְׁלֵא אוֹכֵל וְשָׁלָא אֲשֵׁתָהּ" - אֵינוֹ חַיִּיב אֶלָּא אַחֵת, וְכַל שְׁבִין "שְׁלֵא אוֹכֵל" לְחֻדְיָה! אֶלָּא לְעוֹלָם בְּדִקְתָנִי, וְשָׂאִי הִכָּא, בִּיּוֹן דִּיאֵמַר "שְׁלֵא אוֹכֵל" וְתֵדַר אָמַר "שְׁלֵא אֲשֵׁתָהּ", גַּלִּי אֲדַחְתִּיה דִּקְדָּה אִכְלִיה דִּיאֵמַר - אִכְלִיה גִּירִידָתָא הִיא. אָמַר רַב אִשִּׁי, מַתְּוִיתִין נִמִּי דִּיקָא: "שְׁבֻעָה שְׁלֵא אוֹכֵל", וְאָכַל אוֹכֵלִין שְׂאֵין רֵאוּן לְאִכְלִיה, וְשָׁתָה מִשְׁקֵין שְׂאֵין רֵאוּן לְשְׁתֵּי - פְּטוּר; הָא רֵאוּן - חַיִּיב, וְאִפֵּאִי: הָא "שְׁבֻעָה שְׁלֵא אוֹכֵל" קָאמַר! - דְּלִמָּא דִּיאֵמַר תִּרְתִּי: "שְׁבֻעָה שְׁלֵא אוֹכֵל, שְׁבֻעָה שְׁלֵא אֲשֵׁתָהּ". "שְׁבֻעָה שְׁלֵא אוֹכֵל", וְאָכַל פֶּת חֲסִין? כִּי. - וְדִלְמָא לְמִימַר נְפִשֵׁיהּ מֵאֲחֵרֵינִיָּתָא קָתְוִי! - הֵוָה לִיה לְמִימַר: "חֲסִין יִשְׁעוּרִין וְכּוּסְמִין". - וְדִלְמָא לְכּוּסִי! - דִּהּוּה לִיה לְמִימַר: "פֶּת חֲסִין יִשְׁעוּרִין וְכּוּסְמִין". - וְדִלְמָא פֶּת חֲסִין לְאִכּוּל, שְׁעוּרִין וְכּוּסְמִין לְכּוּסִי! - דִּהּוּה לִיה לְמִימַר: "פֶּת חֲסִין וְשֵׁל שְׁעוּרִין וְשֵׁל כּוּסְמִין".

דבילה קעלייל, וואיטער קראָא דײַטשער׳ לומד שטחזומן ועד קשה: דייכי דריש הוּם מבבקר׳ אַב ערו, ורובאָנאָב גבא ניוויה, ובראָ לפרש בידים הוּם: מה פּרטט מפורש פּר מרי כר, ומנח נפשוּ קרשׁ: דאָ בת רחמנא׳ ״בקר״ וואָ אַמנאָב גבא ניוויה, וואָ חים אַן גבא אַן בעל חיים אַל, ״דבר״ מברכין פּר מרמז קרדוקש׳ (ז, א) וכל העקוּת וּשׁ חוּמ: דריש מיינור דבילי׳ קרדוקשׁ: דוּחא מצי גבא ניוויה, דוּחא מצי גבא ניוויה, שׁוּם דבר ישׁ לזא דוּחא סגי בשני פּרטי, וואָבא דריש שכר גופה, דאָיטערן, דאָוּי לפרש לזא דוּחא דבילה קעלייל, וואָבא תאמא: דייכי ומה ע״ך ריבוי׳ תיפוק לזא מכלל פּרט וכלל, דוּי פּר מרי ודוּיול קרקע ועד, דייכי מצי לממנר דוּייל דבילה קעלייל: וואָבא ממשנע דלביילא קעלייל: וּשׁ לומד: דוּחא איידי דבילילא מעורבא בתוּ, ואפּוילי בתוּ חשיב טפי תומד שחזומן, אבא דבילילא שׁניא מעורבא תיפוק לזא דשעתא בלילא שׁניא מעורבא בתוּ, ומה שחזומן, וואָבא רחמנא׳ ״זאבילא״ וּשׁ לומד: ״דיבן דרמדיב״ אבא ניוויה, נפאָא, ומשכר אַן ימ, ״זאבילא״: אַל קאָ אימריבא, תרע, קאָ לאַ אקנָן וער גיווּח, וואָבא תאמא דלמא מיידי בין קרשׁ, ולזב״ בתב״ ״זאבילא״ במ״ש שותין, מ״א איטערן״ זאבילא שחזומנען אַל עוּדע מלמא כר – ״אם תאמא: דלמא דוּחא גופא תאחא אשחזומנען, שׁתה לאַ ככלל זאבילא״ וּשׁתה פּרט: אַל תאחא אשחזומנען אַל עוּדע מלמא כר – דאָוּי וואָבא ככלל אשחזומנען, שׁתה לאַ אַחא, כח, וואָבא וּשׁתה אַל אבא תאמא: אַן מצי איירא אבא וּשׁתה דאָוּי שׁתה בלל גיווּח, ומנעו גיווּחא כשעתא בריחאא אבאבילא – ״זאבילא״ ״שבעה״ שלא אבילא תאג״ס: דוּחא ואמא׳ ״שלא אבילא תאג״ס ונעב״ס״ וּשׁ לומד: דוּחא מרתי פּריכ״ גטא, אַן ימ, כיון דאמא׳ ״שבעה״ שלא אבאבילא איטערבא, ולבסוף סמך אפּוילא אבא׳ ״שבעה״ שלא אבילא ארעחא, ״זאבילא״ ככלל שׁתה לאַ אַמנאָן – ״זאבילא״ ״זאבילא״ (ג, ב) חשיבא לרובא וּשׁ ממשכין אבא רחמנא׳ ״אל תשע״, ״אבאבילא גבא ניוויה״ וּשׁ לומד: כיון דאבילא לאַ אַמנאָן – ״עיקר בתבויא, אַן ימ, שכר לאַ איירא אבא גמשקין ומעשרין כר בדש אבילא״ ולזב״ בתב״ ״אל תשע״, ודבילה קעלייל מריבין מסבא, ״זאבילא״ מריבין – וואָבא תאמא: דא לאַ בעי למפטר נפשיה מאתרנייחא, דאפּוילא אמר״ ״שבעה״ שלא אבילא״, סתם, כיון שׁאין כלבו לאסור עצמו אלא דריס״ שכל אַן דריס, דוּי וואָבא דבילא סוּר מן שׁנציא בפי, אבא אבילא דאָוּי דוּיין דריס, וכן ממשנע קעל לקמון וּשׁ לזא דוּיין דריס

שבועות. שבועות שתיים – פרק שלישי דף כג עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)"
תוספות

במסררה בו חבירו – ואינו אוסר עצמו אלא בשלו. **הכא** מי מוחת נפשיה לפחות
מבשרה – בקנטוס פירש ולא רסנין ליה ושיבוש הוא. אלא הכי רסנין: מי
מייחב אבליי ופטר. ונראה דיש ליישבו מי מוחת בו, דחבירי פירשה: כלומר, מי איכא למימר
הבא גבי שבועת טעיו, ונדקש שבועה אבליא דפת וחיין ושעורין ובוסמין לענין פחות

מכשירות, אלא דאם מכל מין מין פחות מכשירות
שיטתיה, דמסקי איתעית דאי אכל שיעור
אבליה מכולן שיתחייב, דאיכסין לצירוף ואחשבה
לאבליה פחות מכשירות מכל מין ומין ומסקי
הכי השתא: הוה דמיא למחול אבליי ופטר דכי
אישבעת וחדר אישבעת – חילל נמי אפחות
מכשירות מכל מין ומין. אבל בשבועת ביטוי, ולא
מצי למיחול אבליי ופטר כישעור שלם – אף על
לומר דתנבין דאבליי ג' לענין צירוף. **ורישא**
בסתם וסיפא במפרש – קצת תימה: כיון דרישא
וסיפא איירי בגבילה וטריפה, נמי שאנא דברישא
נקט אוכלין שאנין ראיין וכו'ספא נקט בגבילה
ועדו (דפרי)

בבבול דברים המותרים עם זכרים האסורים –
באין להקשות: ולדוק כולה במפרש,
ורישא שאלה דברים המותרים עם זכרים
המותרים. דהוא משמע: דוקא אבל אוכלין שאנין
ראויין פטור. אבל ראוי – הויב' **דמובין** לה
דכריי הכל – אף על גב דאיכא תנאי דלית לה
איסור בולל – בדתא לא דחישקין, כיון שלא מילתו
במתניתין. ועוד, דאין חדש במאי דאיכא תנאי
דלית לה איסור בולל, כיון דבדרייא פליג ר' אב
משעת מותא יסבור דלית לה איסור בולל. ואם
תאמר: ולוקמי במפרש דכריי דבלי וכו' שיהיה לומר: דאי
במפרש – לא היתירקוט מתניתין כריי עקיבא
דמשמע: הא סתם פטור. ואם תאמר: לימא דהיינו
טעמא דלא אמר כדריי דלית לה איסור דכריי וחתן
סבר (ומא' ע"ג, ב) חצי שיעור אסור מן התורה,
ובכל שהוא נמי מושבע ועומד הואו פטור לומר:
כיון דליכא אסורא בעלמא – לא מושבע
ועומד חשיב ליה, דכפירשיה לעיל. אף על גב
דאין איסור לא חילל על איסור עשה, דהא לקמן
(בה' א) פריך אילינא מתנה לענין, מושבע ועומד
מדר סיני הוא. בדתא "נתן נתן לו". ואמר נמי
בפרק "אלו הן הדברים" (סנהדרין פ"א, א) מניין
לבחון טעם שאכל הריגת טמאה שאינו במיתה?
שנאמר "ומתו בו כי יחללנה" פטור לו שנהללנה?
ועומד ומפרש בפרק "כל הבשר" (חולין ק"ג, א)
דטעמא משה דאין איסור חל על איסור, אף על
גב דבתרומה טמאה אין בה אלא איסור עשה.
מכל מקום, חצי שיעור דליכא אסורא עשה קלא
איסור בעלמא לא חשיב מושבע ועומד. ועוד,
דמצי לאוקמי שלא כדרך התאן. דאין איסור אלא
מדרבנן כמו חצי שיעור לריש לקיש. וזה הפירוש
נראה יותר, דלפירוש קטא קשיא: דמכל קלא
הויבין דהא מצי למימר דלא אמר כריש לקיש
כיון דכרי דחצי שיעור אסור מן התורה לא
משבתת להו חצי שיעור משבתת "שאוכל חצי
שיעור" הא מושבע ועומד מדר סיני הוא.
באיסור

ורלמא על ידי תערוכת! – אימא: "וכן של שעורים
וכן של בוסמין", "פת" "פת" **למה לי? שמע מינה**
לחלק. "שבועה שלא אשתה", ושתה משקין הרבה –
אינו חייב אלא אחת כו'. **בשלמא** היום **דאמר**
מיתירא ליה "פת" "פת" **לחייבא**, **אלא הכא מאי הוה**
למימר? **דלמא** למיפטר נפשיה ממשקין אחרני קאחי!
אמר רב פפא: **הכא** במתניתין **לפניו עסקין**, **שהיה לו**
לומר: "שבועה שלא אשתה אלו". – **ורלמא** אלו הוא
דלא שתינא, **אחרני שתינא!** – **אלא**, **דאמר:** "שבועה
דלא שתינא בגון אלו". – **דלמא** בגון אלו **דלא שתינא**,
בציר מהכי וטפי מהכי שתינא! – **אלא**, **בגון דאמר:**
"שבועה שלא אשתה ממין אלו". – **ורלמא** מין אלו
הוא **דלא שתינא**, **הא אינהו גופיהו שתינא!** – **אימא:**
"שלא אשתה אלו ומיניהו". **רב אחא בריה דרב**
איקא אמר: **במסררה** בו **חבירו עסקין**, **דאמר לו:**
"בוא ושתה עמי יין ושמן ודבש", **דהיה לו לומר:**
"שבועה שלא אשתה עמך", **"יין ושמן ודבש"** **למה**
לי? לחייב על כל אחת ואחת. **תנן** **ההם:** **"תן לי חמין**
ושעורין וכוסמין שיש לי בידך", **"שבועה שאין לך**
בדי בלום". – **אינו חייב אלא אחת**, **"שבועה שאין לך**
בדי חמין ושעורין וכוסמין". – **חייב על כל אחת**
ואחת: **ואמר רבי יוחנן:** **אפילו** **הרויגה** **במקום**
מגזרפת. **לפניו** **בה רב אחא ורבינא**, **חד אמר:** **אפרמי**
מיתייב, **אבלי לא מיתייב;** **וחד אמר:** **אבלי נמי**
מיתייב. **הכא מאי? אמר רבא:** **הכי השתא?!** **ההם**
מיתייב אבליא ומיתייב אפרמא, **דהא אי משתבע**
וחדר משתבע מיתייב תרתין. **הכא** **אי סלקא דעתך**
איתא בכללא, **אפרמי אמאי מיתייב?** **מושבע ועומד**
הוא. **"שבועה שלא אוכל"** **וכו'.** **הא** **גופא קשיא**,
אמר: **"שבועה שלא אוכל"**, **ואכל אוכלין שאין**
ראוין לאכילה, **ושתה משקין שאין ראויין לשתיה –**
פטור. **וחדר תני:** **"שבועה שלא אוכל"**, **ואכל גבילות**
וגזירות, **שקצים ומקשים – חייב;** **מאי שנא רישא**
דפמיור ומאי שנא ספא דחייב? – **הא לא קשיא:**
רישא בקתם, **וספא במפרש.** – **מפרש נמי גופיה**
תיקש, **אמאי? מושבע מדר סיני הוא!** **רב ושמואל**
רבי יוחנן דאמר: **בבבול דכרים המותרין עם זכרים**
האסורין; **וריש לקיש אמר:** **אי אתה מוצא אלא אי**
בסתם אליבא דרבי עקיבא, **דאמר:** **אדם אוסר עצמו בכל שהוא.** **בשלמא** **רבי יוחנן לא אמר**

ורלמא על ידי תערוכת – אי אמר הכי דהוה שמענו שלא יאכל פת שיהיה כל מה המצין
הללו בערבוביא. אבל של כל מין ומין בפני עצמו יאכל. **הא אחרני שתינא** – חייבין על
בגון אלו – משמע: ממין אלו. **ורלמא** – אי אמר הכי דהוה שמענו: בגון אלו, כשיעור הוה.
הוה ליה למימר שבועת שלא אשתה עמך – ולא צריך לפרש, וכי אישבעת אמאי
דמסררה בו אישבעת. תנן היום – גבי שבועת
דפיקין. פירשה: **בבבול** **במפרש** – לחייבין על
שבועה. ולא על כל אחת ואחת, אלא לחייבין
אסמא אחד. **פליגי רב אחא ורבינא** – בחיובי על
כל אחת ואחת: **במתניתין**, **ובדריי** **וחד**
אמר מייחב אפרט ולא מייחב אבלי, כלומר,
על כל אחת ואחת: דתנן במתניתין – שלש
אמנות ולא דאן ארבע. ולא אמרין: "שבועה"
שאין לך בידך: הוה שמענו הוה, וחד רבי פירש
דחייבין עשורין וכוסמין לחלק, הרי ארבעה –
הא לא אמרין, אלא "שבועה" שאין לך בידך
אפרט קאי. וחד אמר רבי יוחנן פורטה מכולם
מגזרפת – ארישא במתניתין איתמא, דקנה
חזי חייב אלא אחת. אבל ספא – מכל מין ומין
אחד שבועה באנפי נפשה וחד, אי ליכא בכל
מין שוה פורטה לא מיתייב. וחד **אמר** **מיתייב**
אבלות ומיתייב אפרש – "על כל אחת" דקתני
במתניתין – ארבעה אמנות הן, כי אמר "שבועה"
שאין לך בידך: כלל כולן חזי, וחד רבי פירש
דהוה נשבע על כל מין ומין לבדו, שיהיה כן באן ארבע
שבועות. ומילתא דרבי יוחנן קיימא בין ארישא
דקתני: אינו חייב אלא אחת, בין אספא דקתני
חייב על כל מין ומין. **ורלמא** **דבבול**, **דאילו**
אשלו שבועת דפרטא ליכא לאוקמה, שהרי
אין במין אחד שוה פורטה, ואין בפירות ממון
בעינן. **הכא מאי** – פליגי בה נמי רב אחא
ורבינא במתניתין, לחייביה ארבע. חזי ארישא
אוכל, ותלתא אפירושא דפרטא: "מי מוחת
אניש נפשיה לפחות מכשירות" – לא רסנין לה,
ורבושבוש הוא. **דהא אי אישבעת וחדר אישבעת**
מייחב תרת – דכל שעתא ושעתא ממונא קא
כפר ליה, דתנן בפרק "שבועת דפיקין"
(שבועת) **בו**, **השביע** **עליו** **חמש פעמים** **וכפר**
חייב על כל אחד ואחד, **והלכך** **כי נמי אמרין**
שבועתא דכללא שבועתא באפי נפשה דהא,
איכא לחייבא שבועתא דפרטא. אבל גבי
שלא אוכל, אי סלקא דעתך איתא בכללא
למייחב שבועתא באפי נפשה ואסר עצמו בכל
דמנין, אפרטי חזי נמי מייחבין דריי כבד מושבע
ועומד ואין עליון, אף שבועת חלה על שבועת
מאי שנא רישא כו' – קא סלקא דעתך בגבילה
וטריפה נמי אוכלין שאנין ראויין הן. הא לא
קשיא – כלומר, אם קשיא אחרת אין כאן, וזו
יש לה תירץ. וכן כל דוחא דהא דאיתא – שהרי
קשיא – יש קשיא וזהו מכלל – בבבול – שפירש
ואמר "שבועה שלא אוכל גבילות ושעורין".
באיסור

בבבול דברים המותרים עם זכרים האסורים –
באין להקשות: ולדוק כולה במפרש,
ורישא שאלה דברים המותרים עם זכרים
המותרים. דהוא משמע: דוקא אבל אוכלין שאנין
ראויין פטור. אבל ראוי – הויב' **דמובין** לה
דכריי הכל – אף על גב דאיכא תנאי דלית לה
איסור בולל – בדתא לא דחישקין, כיון שלא מילתו
במתניתין. ועוד, דאין חדש במאי דאיכא תנאי
דלית לה איסור בולל, כיון דבדרייא פליג ר' אב
משעת מותא יסבור דלית לה איסור בולל. ואם
תאמר: ולוקמי במפרש דכריי דבלי וכו' שיהיה לומר: דאי
במפרש – לא היתירקוט מתניתין כריי עקיבא
דמשמע: הא סתם פטור. ואם תאמר: לימא דהיינו
טעמא דלא אמר כדריי דלית לה איסור דכריי וחתן
סבר (ומא' ע"ג, ב) חצי שיעור אסור מן התורה,
ובכל שהוא נמי מושבע ועומד הואו פטור לומר:
כיון דליכא אסורא בעלמא – לא מושבע
ועומד חשיב ליה, דכפירשיה לעיל. אף על גב
דאין איסור לא חילל על איסור עשה, דהא לקמן
(בה' א) פריך אילינא מתנה לענין, מושבע ועומד
מדר סיני הוא. בדתא "נתן נתן לו". ואמר נמי
בפרק "אלו הן הדברים" (סנהדרין פ"א, א) מניין
לבחון טעם שאכל הריגת טמאה שאינו במיתה?
שנאמר "ומתו בו כי יחללנה" פטור לו שנהללנה?
ועומד ומפרש בפרק "כל הבשר" (חולין ק"ג, א)
דטעמא משה דאין איסור חל על איסור, אף על
גב דבתרומה טמאה אין בה אלא איסור עשה.
מכל מקום, חצי שיעור דליכא אסורא עשה קלא
איסור בעלמא לא חשיב מושבע ועומד. ועוד,
דמצי לאוקמי שלא כדרך התאן. דאין איסור אלא
מדרבנן כמו חצי שיעור לריש לקיש. וזה הפירוש
נראה יותר, דלפירוש קטא קשיא: דמכל קלא
הויבין דהא מצי למימר דלא אמר כריש לקיש
כיון דכרי דחצי שיעור אסור מן התורה לא
משבתת להו חצי שיעור משבתת "שאוכל חצי
שיעור" הא מושבע ועומד מדר סיני הוא.
באיסור

בבבול דברים המותרים עם זכרים האסורים –
באין להקשות: ולדוק כולה במפרש,
ורישא שאלה דברים המותרים עם זכרים
המותרים. דהוא משמע: דוקא אבל אוכלין שאנין
ראויין פטור. אבל ראוי – הויב' **דמובין** לה
דכריי הכל – אף על גב דאיכא תנאי דלית לה
איסור בולל – בדתא לא דחישקין, כיון שלא מילתו
במתניתין. ועוד, דאין חדש במאי דאיכא תנאי
דלית לה איסור בולל, כיון דבדרייא פליג ר' אב
משעת מותא יסבור דלית לה איסור בולל. ואם
תאמר: ולוקמי במפרש דכריי דבלי וכו' שיהיה לומר: דאי
במפרש – לא היתירקוט מתניתין כריי עקיבא
דמשמע: הא סתם פטור. ואם תאמר: לימא דהיינו
טעמא דלא אמר כדריי דלית לה איסור דכריי וחתן
סבר (ומא' ע"ג, ב) חצי שיעור אסור מן התורה,
ובכל שהוא נמי מושבע ועומד הואו פטור לומר:
כיון דליכא אסורא בעלמא – לא מושבע
ועומד חשיב ליה, דכפירשיה לעיל. אף על גב
דאין איסור לא חילל על איסור עשה, דהא לקמן
(בה' א) פריך אילינא מתנה לענין, מושבע ועומד
מדר סיני הוא. בדתא "נתן נתן לו". ואמר נמי
בפרק "אלו הן הדברים" (סנהדרין פ"א, א) מניין
לבחון טעם שאכל הריגת טמאה שאינו במיתה?
שנאמר "ומתו בו כי יחללנה" פטור לו שנהללנה?
ועומד ומפרש בפרק "כל הבשר" (חולין ק"ג, א)
דטעמא משה דאין איסור חל על איסור, אף על
גב דבתרומה טמאה אין בה אלא איסור עשה.
מכל מקום, חצי שיעור דליכא אסורא עשה קלא
איסור בעלמא לא חשיב מושבע ועומד. ועוד,
דמצי לאוקמי שלא כדרך התאן. דאין איסור אלא
מדרבנן כמו חצי שיעור לריש לקיש. וזה הפירוש
נראה יותר, דלפירוש קטא קשיא: דמכל קלא
הויבין דהא מצי למימר דלא אמר כריש לקיש
כיון דכרי דחצי שיעור אסור מן התורה לא
משבתת להו חצי שיעור משבתת "שאוכל חצי
שיעור" הא מושבע ועומד מדר סיני הוא.
באיסור

מחרש שומע וקטן וטמאם ואנדרוגינא. מה אמר בה רבי יודה? נישמעניה מן הדא, רבי יוחנן בן דהבאי אמר משום רבי יודה: אף הסומא. לית בר נש אמר: אף אלא דו מודה על קדמייתא. מחלפא שיטתיה דרבי יודה, תמן אמר פרט. ודכא אמר לרבנות. רבי יודה ורבנן מקרא אחד הן דירשין.

[דף מ"ה ע"ב]

רבנן דירשין (בראשית יז) ערל, מה תלמוד לומר לומר זכר עד שיהא בלו זכר. רבי יודה דרש: זכר מה תלמוד לומר ערל ואפילו מקצתו ערל. ברם הכא (שמות כג) כל זכורך – פרט לאנדרוגינא. תמן תנינן קטן החולה אין מלין אותו עד שיבריא. שמואל אמר: אפילו אחזתו החמה שעה אחת ממתינין לו עד שלשים יום, ואותן שלשים יום מהו להאכילו מחלבה של תרומה? מהו לסוכו שמן של תרומה? נישמעניה מן הדא הערל וכל הטמאים לא יאכלו בתרומה ונשיהם ועבדיהם יאכלו. רבי אחא בשם רבי תנחום בי רבי חייא: אין ערלה אלא משמיני והלאה. ותני בן, כל שלשים יום אסור להאכילו חלבה של תרומה, ואסור לסוכו בשמן של תרומה. לילי שמיני מה את עבד לה? מן מה דתני לילי שמיני הנזכר לדיר להתעשר. הדא אמרה לילי שמיני בשמיני הוא. ותני בן, כל שבעת ימים – מתר להאכילו חלבה של תרומה ומתר לסוכו בשמן של תרומה. תמן תנינן, אילו הן ציצין מעעבין את המילה. ר' אבינא בשם רבי ירמיה: בחפה רוב גובהה של עמרה. רבי יוסי בן יוסי אמר: בחופה רוב גגה של עמרה. רבי טבי בשם שמואל: בודקין אותו בשעה שהוא מקשה. מל ולא פרע את המילה בלו לא מל. תני וענוש כרת. רבי אחא בשם רבי אבהו: הדא דתימר בשאין ביום כדי למרק. אבל אם יש ביום כדי למרק – ממרק ואינו חושש. תני, כל שעה שהוא עוסק במילה – חוזר בין על ציצין מעעבין את המילה בין על הציצין שאין מעעבין את המילה. פרש אינו חוזר אלא על ציצין מעעבין את המילה. אמר ר' יוחנן: דברי רבי יוסי אפילו פרש חוזר אפילו על ציצין שאין מעעבין את המילה. היידן רבי יוסי? הדין דתנינן תמן, רבי יוסי אומר: יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת, שכח והוציא את חלולב ברשות הרבים – פטור, מפני שהוציא ברשות. אף בסבין של מילה בן אף במצה בן. מן מה

[דף מ"ז ע"א]

דאמר רבי יוחנן: דברי ר' יוסה, אפילו פרש – חוזר אפילו על ציצין שאין מעעבין את המילה, הדא אמרה אף בסבין של מילה בן, אף במצה בן. אם לא ידעה משנעשה פוצע דכא וברות שפכה – הרי אלו יאכלו. אמר רבי לעזר: דברי לעזר ודרבי שמעון היא. אמר רבי יוחנן: דברי הכל היא, שנגיף היא דכא שלא חוסף בה קנן אחר לפסול. אתיין אילין פלוגותא באינין פלוגותא, דאיתפלגון: שומרת

יָבִיבם בְּהֶגֶת שְׁנֶפֶלָה לִפְנֵי שְׁנֵי בָּתָנִים וּבָמִים, עָשָׂה בָּהּ אֶחָד מֵהֶן מֵאֲמֹר, לֹא הִסְפִּיק לְכַנְסָהּ לְחַפָּה שֶׁל נִשְׁתַּאֲזוּ עַד שֶׁנִּעְשָׂה פְצוּעַ דָּבָא וּבָרוּת שֶׁפָּכָה. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ: מִכֵּיוֵן שֶׁהָיָא זְקוּקָה לְכִיתָא פְּסוּלָה – פּוֹסְלָתָהּ. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: לְכַשְׁיִבְעֵל. הָיָה אֶחָד מֵהֶן בָּשָׂר וְאֶחָד פְּסוּל אִם רַבִּי יוֹחָנָן מוֹדֵה. רַבִּי חֲזִיָּה בַר אֲדָא בָּעָא קוּמִי רַבִּי מְנָא: עָשָׂה בָּהּ הִקְשֶׁר מֵאֲמֹר. אָמַר לִיה: מִחֻלָּקַת רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ:

הלכה ב מותני' ואי זחוי פצויע דכא? כל שנפצעו הפצים שלו אפילו אחת מהן. וברות שפכה, כל שנברת הגיד ונשתיר בעמרה אפילו בחוט השערה – כשר. פצויע דכא וברות שפכה מתרין בגיזרת ובמשחררת, ואינן אסורין אלא מלבוא בקהל, שנאמר (דברים כג) לא יבוא פצויע דכא וברות שפכה בקהל ה'.

גמ' פֿצויע הייַזיג אָמער עינז? תּלמוד לומר שפּפּכה. פּצויע שפּפּצד שפּפּכה. אים פּצויע שפּפּצד שפּפּכה, עינז שפּפּצד חוטמו? תּלמוד לומר דבא. שפּא בין עקביו. אָמר רבי חגיי קומי רבי יוסי: אינן לך גמוּד בַּאֲדָם בְּשַׁעָה שֶׁהוּא יוֹשֵׁב אֵלָּא בִּיצִיּו בִּלְבָד. אָמר רבי יוסי בי רבי בון: וְיֵאוֹת, תִּדְעַ לךָ שֶׁהוּא בֶּן שֶׁבְּכֵלֶן בְּתֵיב דְּזוֹרוֹת חוּץ מִזֶּה שְׂאִינֹו מוֹלִיד. וְלֹא סוֹף דְּבָר, נִפְצָעָה אֵלָּא אֶפִּילוּ נִמּוּקָה אֶפִּילוּ יִבְשָׁה. אֶפִּילוּ חֲסָרָה. תִּנִּי, רבי ישמעאל בְּנֹו שֶׁל רבי יוחנן בֶּן בְּרוּקָה אָמַר: שְׁמַעְתִּי בְּכֶרֶם בִּיבְנָה כֹּל שְׂאִין לוֹ אֵלָּא בִּיצָה אַחַת.

[דף מ"ז ע"ב]

אינו מוליד והוא סרים חמת. אמר רבי יוסי: שמעתי הלכה ברבי יהושע בן רבי יוחנן בן ברוקה ולית אנא ידע מן מה שמעית? אמר רבי אימי: לא הוה רבי יוסי שמע לה מן בר נש זעיר. שמואל אמר: אם יבוא לפני בעל ביצה אחת אני מכשירו. רבי חונה אמר: הו סבר בר' ישמעאל בנו של רבי יוחנן. אמר רבי יודן בר חנין: ובלבד של ימין. אתא עובדא קומי רבי אימי, אמר לה: אין גרתי דאת שרייה ליה אלא תוי ידעת דלא מוליד והוה ר' זעירא מקלם לה, הו משים מילתא על בררא. פצוע, אית תניי תניי בידי אדם – פסול, בידי שמים – כשר. אית תניי תניי: בין בידי אדם בין בידי שמים פסול. מאן דאמר בידי אדם פסול בידי שמים כשר יליף לה מממזר (דברים כג): "לא יבא ממזר". לא יבוא פצוע דכא. מה ממזר בידי אדם אף פצוע דכא בידי אדם. מאן דאמר בין בידי אדם בין בידי שמים פסול, מנן ליה. אמר רבי מנא: מהכא, לא יבוא פצוע דכא לעולם. אמר רבי יוסי בי רבי בון: עוד הוא יליף לה מממזר, לא יבא ממזר לא יבא פצוע דכא. מה ממזר בידי שמים. אף פצוע דכא בידי שמים. וממזר בידי שמים. יצירתו בידי שמים. הוון בעיי מימר, מאן דאמר בידי אדם פסול בידי שמים כשר. רבי

ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה. מאן דאמר בין ידי אדם בין ידי שמים פסול – ברכנן. אמר רבי אחא בר פפי קומי ר' זעירא: בוקה דרבנן. הרי שעלת חטאין, מי מוכח ביה או מסיית. והרי הוא בידי אדם כמי שהוא בידי שמים. וברות שפכה, כל שנכרת חגיד ונשתתר בעטרה אפילו כחוט כשר. רבי יוסי בשם רבי חנינה: בעטרה העליונה. רבי חייא בשם רבי חנינה: בעטרה התחתונה. רבי יהושע בן לוי אמר: בעטרה התחתונה. תמן אמרי העשו

[דף מ"ז ע"א]

במרב כשר. רבי הילא בשם רבי יוחנן: בקולמוס – הרי זה כשר. בקולמוס הפוך – הרי זה פסול. נקב בו נקב מבפנים – פסול, מבחוץ – כשר. רבי בא בשם רב יהודה: מבפנים – מן העטרה ולפנים, מבחוץ – מן העטרה ולחוץ. נקב – הרי זה פסול. נסתם – הרי זה כשר. נקב הרי זה פסול – מפני שהוא שופך. נסתם הרי זה כשר – מפני שהוא מוליד, וזהו פסול החוזר להכשרו. תני, אין בין פצוע דבא לבין ברות שפכה אלא חלכות רופאין, שפצוע דבא חוזר. שבכרות שפכה אינו חוזר. כיצד הוא עושע? רבי יעקב בר אחא בשם רב יהודה: מכיא נמולין ומנשכין וקוצין. רבי חלקיה רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי: לא שנו אלא פצוע דבא ישראל, אבל פצוע דבא כהן לא בדא. תמן תנינן, כל האסורין לבוא בקהל – מתירין לבוא זה בזה. רבי יודה אוסר, רבי ירמיה אמר כלל: פצוע דבא ישראל מתיר לו לישא ממזרת. אמר רבי יוסי: בלבד פסול משפחה. הא פסול גוף לא בדא. תיליה דרבי יוסי מן הדא, דאמר רבי חלקיה רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי: לא שנו אלא פצוע דבא ישראל אבל פצוע דבא כהן לא, כמה דאת אמר תמן, אם כהן ברור הוא פסול לו לישא גיורת. אף הכא ישראל ברור אסור לישא ממזרת, על דעתיה דרבי יודה: ממזר לא ישא ממזרת, נישמעניה מן הדא, דמר רבי אימי: תני רבי יעקב גבליא קומי רבי יוחנן, רבי יצחק בר טבלי בשם רבי שמעון בן לקיש: דברי רבי יהודה ממזר לא ישא ממזרת

[דף מ"ז ע"ב]

כדי שיתכלו ממזרין מן העולם, ודכותה עמוני לא ישא עמונית. אמר רבי יוסי בי ר' בון: על דרבנן נצרכה. דאין יסבר רבי יודה גרין פסולין קהל ח' אינו. לישא עמונית אינו יכול שהוא קהל ח' אצלח. לישא מצרית אינו יכול שהוא קהל ח' אצלח. אמר רבי מתניה: משחררין לו שפחה. ודכותה, מצרי לא ישא מצרית. נישמעניה מן הדא, תני רבי אבהו קומי רבי יוחנן: אמר ר' יודה בגימון, גר מצרי היה מתלמידיו של רבי עקיבה אמר: אני גר מצרי נשוי לגיורת מצרית. בני בן גר מצרי ואני משיאו לגיורת מצרית נמצא בן בני כשר לבוא בקהל. אמר לו רבי עקיבה: לא בני, אלא אף אתה משיאו

לבת גיורת מצרית כדי שיהיו שלשה דורות מיפן ושלשה דורות מיפן. רב יהודה בשם רב: הלכה כרבי לעזר; דברי חכמים. רבי ירמיה בשם רבי שמואל בר רב יצחק: פתיב "לא יבא ממזר בקהל ה'". בקהל ברור אינו בא. בא הוא בקהל ספק. תמן תנינן, ספק בן תשעה לראשון בן שבעה לאחריו – יוציא והוליד פשר ותיבין אשם תלוי. תני, הראשון פשר להיות בהן גדול. והשני ממזר בספק. רבי אליעזר בן יעקב אומר: אין ממזר בספק, מודה ר' אליעזר בן יעקב בספק פותים ובספק חללים, בההיא דתנינן תמן עשרה יוחסין עלו מבבל. על דעתיה דרבי לעזר בן יעקב – שמונה. על דעתיה דרבן גמליאל ורבי לעזר: תשעה. על דעתין דרבנן: עשרה. אמר רבי חיננה: מתניתא דלא פרבי יודה. דרבי יודה אומר: ארבעה קהלות אינן, קהל. קהל כהנים. קהל לויים. קהל ישראלים. קהל גרים.

[דף מ"ח ע"א]

מתיבין דרבי יודה, והכתיב: "לא יבא פצוע דבא בקהל ה'". פסול גוף איננו. והכתיב: "בנים אשר יולדו להם דור שלישי יבא להם בקהל ה'!" בעשה איננו. דרבנן אמרין: שלשה קהלות אינן – קהל כהנים, קהל לויים, קהל ישראלים. לא יבא, לא יבא, לא יבא. דלמה רבי יהושעיה רובה ורבי יודה נשויא הוון יתיבין, רהט ר' יוחנן ולחש ליה באודנא דרבי הושעיה רובה: פצוע דבא בהן מהו שישא בת גרים? אומר ליה: מה אומר לך. אומר ליה: מילה דנגר בר נגריין לא מפריק ליה. לא אומר לי גיורת שהיא כוונה אצלו. ולא בת ישראל שהיא כחללה. לא אומר לי אלא בת גרים. ובת גרים לא מישראל היא. פתר לה פרבי יודה, דרבי יודה אומר: בת גר זכר כבת חלל זכר. בהן שבא על גרושה והוליד בת ובת בת מהו? רבי חיננה ורבי מנא, חד אומר: פשרה, וחד אומר: פסולה. מתיב מאן דאמר פשרה למאן דאמר פסולה. בת חלל זכר אינה חללה מפנהה. אינה מישראל מה את פוסלת. ר' יעקב בר אידי בשם ר' יהושע בן לוי: מעשה במשפחה אחת ברודום שהיו קורין עליה ערער, ושלח רבי את רבי רומנות לבדוקה, ובדק ומצא שנתגירה זקינתה פחות מבת שלש שנים ויום אחד והכשירה לכהונה. רב הושעיה אומר: פרבי שמעון הכשירה. אמר רבי זעירה: דברי חפל הוא. חכא דאמר ר' זעירא בשם רב אדא בר אחוה. רבי יודן מטי בה בשם רב. רבי אבהו בשם רבי יוחנן: ילד בוגרת פשר שהיא בלא תעשה שהוא בא מבח עשה. "והוא אשה בבתוליה יקח" – ולא בוגרת. כל לא תעשה שהוא בא מבח עשה – עשה הוא.

[דף מ"ח ע"ב]

ודכונתה "כי אם בתולת מעמיו יקח אשה" – ולא גיורת. כל לא תעשה שהוא בא מבח עשה – עשה הוא. התיב רבי הושעיה: הרי שני למצרי שהוא בלא תעשה שהוא בא מבח עשה – עשה הוא. חזר

רב הושעיא ואמר: לא דומה עשה שבִּישְׂרָאֵל לעשה שבִּבְהֶנְיָם. עשה שבִּישְׂרָאֵל – אסור בפל. עשה שבִּבְהֶנְיָם – אסור בבִּהֶנְיָם ומֵתָר בְּלוּיִם וּבִישְׂרָאֵל.

הלכה ג מתני' עמוני ומואבי אסורין ואסורין אסור עולם אֶבֶל נְקֻבוֹתֵיהֶן מִתְרוֹת מִיד. מִצְרִי וְאֲדוֹמִי אינן אסורין אלא עד שלשה דורות, אחד זָכָרִים ואֶחָד נְקֻבוֹת. אִמֵּר רַבִּי שְׁמַעוֹן: קָל וְחָמֵר הַדְּבָרִים, מֵהָאֵם בְּמָקוֹם שֶׁאִסֵּר הַזָּכָרִים אִסֵּר עוֹלָם הַתֵּיִר אֶת הַנְּקֻבוֹת מִיד, מָקוֹם שֶׁלֹּא אִסֵּר אֶת הַזָּכָרִים אֵלָּא עד שלשה דורות אינו דִּין שֶׁנִּתְּיֵר אֶת הַנְּקֻבוֹת מִיד? אָמְרוּ לוֹ: אִם הִלְכָה נִקְבֵּל וְאִם לִדִּין יֵשׁ תְּשִׁיבָה. אִמֵּר לָהֶן: לֹא כִּי הִלְכָה אֵנִי אוֹמֵר, מִמְּזוּרִין וּנְתִינִין אִסֵּרִין וְאִסֵּרִין אִסֵּר עוֹלָם, אֶחָד זָכָרִים ואֶחָד נְקֻבוֹת:

גמ' עמוני ולא עמונית, מואבי ולא מואבית. ודכותה, אדומי ולא אדומית. מִצְרִי וְלֹא מִצְרִית. כְּתִיב: "עַל דְּבַר אֲשֶׁר לֹא קִדְּמוּ אֶתְכֶם בְּלֶחֶם וּבִמְיִם". הִיָּה לָהֶם לְנָשִׁים לְקַדֵּם. כְּתִיב "אֲשֶׁר שָׁכַר עֲלֶיךָ וְאֲשֶׁר יַעֲיִן". מִי דָרְכוּ לְשָׁכַר? הָאִישׁ וְלֹא הָאִשָּׁה. מִי דָרְכוּ לַעֲיִן? הָאִישׁ וְלֹא הָאִשָּׁה. כְּתִיב: וְשִׁחְרִים הוֹלִיד בְּשָׂדֶה מוֹאֵב מִן שְׁלַחֹ אוֹתָם הוֹשִׁים וְאֵת בַּעְרָא נָשִׁיו. שִׁחְרִים – זֶה בָּעֵז שֶׁהָיָה מִשְׁחָרֵר מִן הָעוֹנֹת. הוֹלִיד בְּשָׂדֶה מוֹאֵב – שֶׁנֶּשֶׂא אֶת רוֹת הַמוֹאֲבִיָּה. מִן שְׁלַחֹ אוֹתָם – שֶׁהָיָה מִשְׁכָּמוֹ שֶׁל יְהוֹדָה דְּכָתִיב בֵּית: "וְאֵת יְהוֹדָה שְׁלַח לִפְנָיו" וְגו'. הוֹשִׁים וְאֵת בַּעְרָא נָשִׁיו – וְכִי יֵשׁ לָךְ אָדָם שֶׁהוּא מוֹלִיד אֶת נָשִׁיו? אֵלָּא שֶׁחֵשׁ בְּנִמְר וּבָאֵר אֶת הַחֲלָכָה. וְיוֹלֵד מִן הָדֵשׁ אִשְׁתּוֹ – לֹא צוֹרֵכָה דֵּלָא וְיוֹלֵד מִן בַּעְרָא נָשִׁיו, אֵלָּא עַל דְּיָדָה נִתְּחַדְּשָׁה הַלֵּכָה, עֲמוֹנִי וְלֹא עֲמוֹנִית מוֹאֲבִי וְלֹא מוֹאֲבִית. כְּתוּב אֶחָד אוֹמֵר "וַשְּׁמוּ וַתֵּרָא הַיִּשְׂרָאֵלִי". וְכְּתוּב אֶחָד אוֹמֵר: "וַתֵּר הַיִּשְׁמַעְעָל". רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָן אוֹמֵר: יִשְׁמַעְעָלִי הִיָּה וְאֵת אִמֶּרֶת יִשְׂרָאֵלִי? אֵלָּא שֶׁנִּכְנַס לְבֵית דִּינוֹ שֶׁל יִשִּׁי. וּמִצְאָא יוֹשֵׁב וְדוֹרֵשׁ: "פְּנֵי אֵלֵי וְהוֹשַׁעוּ כָּל אַפְסֵי אֶרֶץ". וְנִתְּגִיר וְנִתֵּן לוֹ אֶת בֵּיתוֹ. וְרַבְּנִין אָמְרִין: יִשְׂרָאֵלִי הִיָּה וְאֵת אִמֶּרֶת יִשְׁמַעְעָלִי? אֵלָּא שֶׁחָגַר כְּתָנִיו כִּישְׁמַעְעָלִי וְנַעֲץ אֶת הַחֶרֶב בְּבֵית דִּין אוֹ נִהַרְג אוֹ נִהַרְג, אוֹ נִקְיָם דְּבָרֵי רַבִּי כָּל מִי שֶׁהוּא עוֹבֵר עַל הַלֵּכָה זֶה בְּחֶרֶב זֶה אֵנִי הוֹרְגוֹ. עֲמוֹנִי וְלֹא עֲמוֹנִית מוֹאֲבִי וְלֹא מוֹאֲבִית. אִמֵּר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָן: אֵנִי אֵין לִי אֵלָּא מִשְׁנָה. וַתִּשָּׁב נַעֲמִי וְרוֹת הַמוֹאֲבִיָּה כָּלִיתָה עִמָּה הַשְּׂכָה מִשְׁדֵּי מוֹאֵב – זֶה הִיא שֶׁשְּׂכָה מִשְׁדֵּה מוֹאֵב תַּחֲלָה. אַחֲרָי אִמֵּר לָהּ: וַתַּעֲזֹבִי אֲבִיךָ וְאִמֶּךָ. אִמֵּר לָהּ: אֵילִלָּא בָּאת אֶצְלָנוּ מִאֲתָמוּל שְׁלֹשִׁים לֹא הָייְנוּ מְקַבְּלִין אוֹתָךְ. תִּנָּא רַבִּי וְכִי קוֹמִי רַבִּי יוֹחָנָן: בֵּית גָּר עֲמוֹנִי – כְּשֶׁרָה. בֵּית גִּיּוֹרֶת עֲמוֹנִית – פְּסִילָה. אִמֵּר לִיה רַבִּי יוֹחָנָן: בְּכִלְיָא! עֲבָרְתָּ בְּיָדָה תִּלְתָּא נְהָרִין וְאִתְּבַדְתָּ. אֵלָּא הִיא בֵּית גָּר עֲמוֹנִי. הִיא בֵּית גִּיּוֹרֶת עֲמוֹנִית כְּשֶׁרָה. רַבִּי יוֹסֵפֶה כָּשֶׁם ר' יוֹחָנָן:

[דף מ"ט ע"א]

לא בן צריכה בשותפה אמה מישראל. שלא תאמר בשם שנתחללה אמה כך נתחללה בתה. רבי אבהו בשם רבי יוחנן: בשירה אפילו לכהן גדול. מאי טעמא? "בעמיו". עם שהן עשויין שני עממין. זכרים אסורין ונקבות מותרות. ר' חגי בשם ר' פדת: רבי שמעון בן לקיש לא אמר בן אלא בת גר עמוני פסולה, שהיא באה מנפח פסולה. אמר רבי יוחנן: ותני בן, עממין זה בנה עד שלא נתגירו זכרים אסורין אסור עולם. ונקיבותיהן מותרות מיד. נתגירו, זכרים אסורין אסור עולם ונקיבותיהן מותרות לאחר שלשה דורות. רבי חזקיה בשם אחא: מתניתא אמרה בן, מניין אתה אומר אחד מכל משפחות הארצות שפא על אחת מן הכנענים וילדה מפניו בן מתר לקנותו עבד. תלמוד לומר: "ונם מבני התושבים הנגרים עמכם", יכול אפילו אחד מן הכנענים שפא על אחת מן האמהות? תלמוד לומר "אשר הולידו בארצכם" – ולא מן הנגרים אשר בארץ. שמואל בר אבא בעי: עבדים, מהו שיעלה להם דורות? הוה עבדה, גר עבד עמוני שנשא לגיורת שפחה מצרית לאחר שלשה דורות נתגירו. אין תימר עבדים עליו להם דורות – מתרין מיד, ואין תימר לא עליו להם דורות – זכרים אסורין אסור עולם ונקבות מותרות לאחר שלשה דורות. אמרו לו: אם הלכה נקבל. אם לדין יש תשובה. מה היה להם להשיב? ר' אבהו בשם רבי יוסי בי רבי חנינה: הרי בת בנו ובת בתו הרי הן אסורין עד שלשה דורות, אחד זכרים ואחד נקבות. רבי אבהו אמר: רבי שמעון בן לקיש בעי, משיבין דבר שהוא ממזר על דבר שאינו ממזר. ר' חגי אמר: ר' אבהו בעי, משיבין דבר שהוא כרת על דבר שאינו כרת. אמר להון: לא! כי הלכה אני אומר ומקרא מסייעני. "בנים" לא בנות. ר' יעקב בר אהא בשם רבי יאשיה: דור אחד עשר שבממזר כרבי שמעון פשר. ולא דרש עשירי? תני, רבי אלעזר בי רבי שמעון אומר: דור אחד עשר שבממזר זכרים אסורין נקבות מותרות. מה לחלן זכרים אסורים ונקבות מותרות, אף חקא זכרים אסורין נקבות מותרות. רבי שמואל בריה דרבי יוסי בי ר' בון אמר: אתיא דרבי לעזר בי רבי שמעון כרבי מאיר, כמה דרבי מאיר אמר גזרה שוה במקום שכתוב. בן רבי לעזר בי ר' שמעון אומר: גזרה שוה במקום שכתוב. מה לחלן זכרים אסורין ונקבות מותרות אף חקא זכרים אסורין ונקבות מותרות.

[דף מ"ט ע"ב]

מעתה אפילו מיד בלד מעשירי ולמעלן. שאלו את רבי אלעזר: דור אחד עשר שבממזר מהו? אמר להן: תביאו לי דור שלישי ואני מטהר. ומה טעמא דרבי אלעזר? דלא הוה אתיא דרבי לעזר כרבי חנינה, דאמר רבי חנינה: אחת לששים ולשבעים שנה חקדוש ברודש הוא מכיא דבר בעולם ומכלה

ממזיריהו ונוטל את הפשירין עמהו שלא לפרסם את הפטירה. ואייתינה ביי דמר רבי לוי בשם רבי שמעון בן לקיש: "במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת לפני יי" – שלא לפרסם את החטאים. ומה טעם? וגם הוא חכם ויבא רע – לא מסתברא דלא, אלא זהו "ויבא טוב", אלא ללמדך שאפילו רעה שמביא תקדוש ברוך הוא בעולם בהכמה הוא מכיאה. ואת דבריו לא הסיר – כל כך למה? וקם על בית מרעים ועל עזרת פעלי און. רב הונא אמר: אין ממזר חי יותר משלשים יום. ר' זעירה בד סלק להבא, שמע קלין קריין ממזרא וממזרתה. אמר לון: מהו כן? הא אזילא תהיא דרב הונא, דרב הונא אמר: אין ממזר חי יותר משלשים יום. אמר ליה רבי זעקב בר אחא: עמך הוית בד אמר רבי בא רב הונא בשם רבא אין ממזר חי יותר משלשים יום. אימתי? בזמן שאינו מפרסם. האם הוא היה מפרסם – חי הוא. רבי יסא בשם ר' יוחנן: אף לעתיד לבוא אין תקדוש ברוך הוא נזקק אלא לשבטו של לוי, מאי טעמא? וישב מצרף ומטהר כסף וטהר את בני לוי וזקק אתם כו'. אמר ר' זעירה: באדם שהוא שותף בכוס נקי. אמר רב הושעיה: בגין דאנן לזייס נפסיד? אמר רבי חנינה בריה דרבי אבהו: אף לעתיד לבוא תקדוש ברוך הוא עושה עמהו צדקה, ומה טעמא? והיו לח' מגישי מנחה בצדקה. אמר ר' יוחנן: כל משפחה שנשתתף בה פסול – אין מדקדקין אתריה. אמר ר' שמעון בן לקיש: מתניתא אמרה כן – משפחת בית צריפה היתה בעבר הירדן ריחקה בן ציון בורוע, ועוד אחרת היתה שם וקריבה בן ציון בורוע, אף על פי כן לא בקשו חכמים לפרסמן. אבל חכמים מוסרין אותן לבניהן ותלמידיהן פעמים בשבוע. אמר רבי יוחנן: העבודה! שאני מבירין ונשתקעו בהן גדולי הדור. אמר רבי יהושע בן לוי: חמשת אלפים עבדים היו לו לפשהור בן אמר חבון, וכלן נשתקעו בבחינה גדולה, הן הן עזי פנים שבבחינה. אמר רבי זעור: עקר טירוגיניא שבהן – "ועמך במריבי ביה". אמר רבי אבהו: שלש עשרה עירות נשתקעו בכותיים בימי השומר. אמרין: הדיא עירו דמושהו מניהון: הלכה ד מתני' אמר רבי יהושע: שמעתי שהפרים חולץ וחולצין את אשתו, והפרים לא חולץ ולא חולצין את אשתו, ואין לי לפרש. אמר ר' עקיבה: אני אפרש, פרים אדם חולץ וחולצין את אשתו שהיתה לו שעת הכושר.

[דף נ' ע"א]

פרים חמה לא חולץ ולא חולצין את אשתו שלא היתה לו שעת הכושר. רבי אליעזר אומר: לא כי, אלא פרים חמה חולץ וחולצין את אשתו – שיש לו רפואה. פרים אדם לא חולץ ולא חולצין את אשתו – שאין לו רפואה. העיד ר' יהושע בן בתירא על כן מגישה שהיה בירושלים פרים אדם, וייבמו את אשתו לקים דבריו רבי עקיבה:

הלכה ה' מתני' הפרים לא חולץ ולא מיבם, וכן אילונית לא חולצת ולא מתניבמת. הפרים שחלץ ליבמתו – לא פסקה, בעלה – פסקה מפני שהיא בעילת זנות. וכן אילונית שחלצו לה אחין – לא פסקוה. בעלה – פסקוה, מפני שהיא בעילת זנות:

גמ' אי זהו פרים חמה? רבי חייא בשם רבי יוחנן: כל שלא ראתו החמה בכושר אפילו שעה אחת. הושיט ידו וסירכו מבפנים דברי הכל אסור לבוא בקהל, ואינו לא חולץ ולא מיבם. נותנין עליו חומרי פרים אדם וחומרי פרים חמה במחלקת. מחלקה שיטתיה דרבי אליעזר. תמן הוא אומר: לא כי, אלא פרים חמה חולץ וחולצין לאשתו ואת אמר הכין? אמר רבי אינאי: לא אמר רבי אליעזר אלא לעונשין. רבי חייא בשם רבי יוחנן: זו דברי רבי יעקב ורבי יהושע ורבי עקיבה. אבל דברי חכמים – אחד פרים אדם ואחד פרים חמה אינו, לא חולץ, ולא חולצין לאשתו. לא מיבם ולא מיבמין את אשתו. דו מתניתא: הפרים שחלץ ליבמתו – לא פסקה, בעלה – פסקה, מפני שהיא בעילת זנות. אנדרוגינס שחלץ ליבמתו – לא פסקה, בעלה – פסקה מפני שהיא בעילת זנות. וכן אילונית שחלצו לה אחים – לא פסקוה, בעלה – פסקה מפני שהיא בעילת זנות:

הלכה ו' מתני' פרים חמה בהן שנשא בת ישראל – מאכילה בתרומה. ר' יוסי ורבי שמעון אומר: אנדרוגינס שנשא בת ישראל – מאכילה בתרומה. רבי יהודה אומר: מומטום שנקרע ונמצא זכר – לא יחלץ מפני שהוא כפרים. אנדרוגינס נשא אבל לא נשא. רבי יעקב אומר: חיבין עליה סקילה בזכר:

גמ' תני, מאכילה בהנה ושוק. רבי יוחנן אומר: אוכלת בתרומה ואינה אוכלת בהנה ושוק. רבי שמעון בן לקיש אומר: כמה קולי חומריין בדבר. רבי יוסי בי רבי חנינה בעא קומי ר' שמעון בן לקיש: מהו כמה קולי חומריין בדבר? אומר ליה: פתח חקך וקבל. אמר ר' מנא: מגחיה הוה עימיה. אמר רבי אבון: מילה אמר ליה. מה אם תרומה שאינה ראויה לישראל בכל מקום הרי היא אוכלת, הנה ושוק שהן ראויין לישראל בכל מקום אינו דין שתאכל? ראויין היו לישראל, וכשנחתבינו נמלו מהן ונתנו לפתנים יכול בשם שנתחבינו ונמלו מהן ונתנו לפתנים

[דף נ' ע"ב]

כך אם נזכו ויחזירו להן? תלמוד לומר: "ואתן אותם לאהרן ולבניו לחק עולם", מה מתנה אינה חוזרת אף אילו אינן חוזרין. ר' יעקב בר אבא אומר: שמעתתא על בת ישראל שנשאת לכהן. רבי יוחנן אומר: אוכלת בתרומה ואינה אוכלת בהנה ושוק. רבי שמעון בן לקיש אומר: כמה קולי חומריין בדבר. ר' יוסי

בי רבי חנינה בעא קומי רבי שמעון בן לקיש: מהו בפסח קולי חומרינ בדבר? אמר ליה פתח חפד וקבל. אמר רבי מנא: מנהיך הנה עימיה. אמר ר' אבין: מילה הנה אמר ליה. מה אם תרומה שאינה ראויה לישראל בכל מקום הרי היא אובלת, הנה ושוק שהן ראויין לישראל בכל מקום אינו דין שתאכל? ראויין היו לישראל וקשנתיביו נמלו מהן ונתנו לפתנים. יכול בשם שנתיביו נמלו מהן ונתנו לפתנים בך אם יזכו ויחזרו להם? תלמוד לומר: "ואתן אותם לאהרן הכהן ולבניו לחק עולם", מה מתנה אינה חזרת אף אילו אינן חוזרין. ואין חלוקין על דברי רבי יודה. מן דאמר רבי יוסי בשם רבי הילא: מיבמין את אשתו הדא אמרה חלוקין על דברי ר' יודה. קידש – אינן חוששין לקדושי. נתקדש – חוששין לקדושי. נבעל – נפסל מן התרומה בפגשים. ר' נחא ברבי סבא ר' יונה בשם רב חמננה: אפילו מין במינו כל שהוא. וקשיא, אם זכר הוא – אין זכר פוסל זכר! אם נקיבה היא – אין נקיבה פוסלת נקיבה! צד זכרותו של זה פוסלת צד נקיבתו של זה. מאכיל את נשיו ואינו מאכיל את עבדיו, מאכיל את נשיו – מפח זכרותו. ואינו מאכיל את עבדיו – מפח זה וזה. נתחלל צד נקיבה שבו. ר' יעקב בר זבדי בשם ר' אבהו בשם ר' יוחנן: ובלבד ממקום זכרות. ר' סימון בשם רבי יהושע בן לוי: אפילו ממקום נקיבה. רבי יעקב בר זבדי בשם רבי אבהו: חזר בה רבי יהושע בן לוי מן הדין קריא: "ואת זכר לא תשכב משכבי אשה", את שיש לו שני משכבות באשה. ואי זה זה? זה אנדרוניס. אמר רבי: בפשתי ולא מצאתי דברי בן שמוע באנדרוניס, וחברה עליו חבורה. ולמה, משום שלא לגרע בו? או משום שאינו כדאי? מה נפק מן ביניהו? היה דרבו לגלע. אין תימור משום שלא לגלע בו – הרי גילועו בידו. הני לית טעמא דלא משום שאינו כדאי. מה היה לו לגלע בו? יורש מעיד. מנהתו קריבה בכלל, מומניו עליו כזכר.

[דף נ"א ע"א]

פרק ט

הלכה א מתני' יש מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן, מותרות ליבמיהן ואסורות לבעליהן, מותרות לאלו ולאלי ואסורות לאלו ולאלי. אילו מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן: בהן הדיוט שנשא את האלמנה ויש לו אח בהן גדול. כשר שנשא בשירה ויש לו אח חלל. ישראל שנשא ישראלית ויש לו אח ממזר. ממזר שנשא ממזרת ויש לו אח ישראל – מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן:

גמ' רבי נחא בר סבא בעא קומי רבי יונה: למה לנשא? ואפילו קידש, למה לי אלמנה? ואפילו בתולה. ואילין אינון? זו וצרה. אית לי חורנין! צרת סוטה מתרת לבעל ואסורה ליבם. אחיו שבא על אחות חלוצתו – מתרת לבעל ואסורה ליבם, כשר שנשא כשירה ויש לו אח חלל – מתרת לבעל ואסורה ליבם, הךא מסינא לרבי יונה, דרבי יונה אמר: לית כלליה דרבי כללין. כשר שנשא כשירה ויש לו אח חלל – מותרת לבעל ואסורה ליבם. לא בן אמר ר' יוסי בי ר' גר ועבד משהרר וחלל – מותרין בכהונה. כיני מתניתא, כשר שנשא כשירה ויש לו אח חלל. ר' יוסי בי רבי בן כשם רב: גר ועבד משהרר וחלל – מותרין בכהונה, מאי טעמא? כשרין הוהו על הפסולות ופסולים על הכשרות אבל לא פסולות על הכשרין ולא כשריות על הפסולין. והתני "לא יקחו, לא יקחו" – מלמד שהאשה מזהרת על ידי האישי. סברין מימר בכשרות על הפסולות. ואינן בפסולות על הכשרים:

הלכה ב מתני' אילו מותרות ליבמיהן ואסורות לבעליהן: כהן גדול שקדש את האלמנה ויש לו אח כהן הדיוט. כשר שנשא חללה ויש לו אח חלל. ישראל שנשא ממזרת ויש לו אח ממזר. ממזר שנשא ישראלית ויש לו אח ישראל – מותרות ליבמיהן ואסורות לבעליהן:

[דף נ"א ע"ב]

גמ' לא אמר אלא קידש, הא אם בעל – נפסלה בבטיליה. הךא דתנינן, אסורות לאלו ולאלין ואינן, הא אית לה חורנין: המזויר את גרושתו משנשאת – אסורה לבעל ומותרת ליבם, הוא שבא על אחות חלוצתו – אסורה לבעל ומותרת ליבם. פצוע דבא שנשא כשירה ויש לו אח כשר – אסורה לבעל ומותרת ליבם. הךא מסינא לרבי יונה, דר' יונה אמר: לית כללוי דרבי כללין:

הלכה ג מתני' אסורות לאלו ולאלין: כהן גדול שנשא את האלמנה ויש לו אח כהן גדול, או כהן הדיוט כשר שנשא חללה ויש לו אח כשר. ישראל שנשא ממזרת ויש לו אח ישראל. ממזר שנשא ישראלית ויש לו אח ממזר – אסורות לאלו ולאלין, ושאר כל הנשים מותרות לבעליהן וליבמיהן:

גמ' ואילין אינון? הא אית לה חורנין! סוטה אסורה לזה ולזה חלוצה אסורה לזה ולזה. פצוע דבא שנשא כשירה ויש לו אח פצוע דבא אף אסורה לזה ולזה. הךא מסינא לרבי יונה: דאמר לית כללוי דרבי כללין:

הלכה ד מתני' שניות מדברי סופרים, שניה לבעל ולא שניה ליבם – אסורה לבעל ומותרת ליבם. שניה ליבם ולא שניה לבעל – אסורה ליבם ומותרת לבעל. שניה לזה ולזה – אסורה לזה ולזה. אין

לה לא כתובה ולא פרות ולא מזונות ולא בלאות והולד בשר. כופין אותו להוציא. אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, ממזרת ונתינה לישראל, בת ישראל לממזר ולנתינ – ויש להן כתובה: גמ' השניות מדברי סופרין, שניה לבעל ולא שניה ליכם – אסורה לבעל ומותרת ליכם. מהו שיהא לה כתובה אצל היכם? מאחר שהיא מותרת לו יש לה כתובה. או מאחר שכתבתה על נכסי בעלה הראשון והיא אסורה לו אין לה כתובה. שניה ליכם ולא שניה לבעל – אסורה ליכם ומותרת לבעל, מהו שיהא לה כתובה אצל היכם? מאחר שהיא אסורה לו אין לה כתובה. או מאחר שכתבתה על נכסי בעלה הראשון והיא מותרת לו יש לה כתובה: ולא פרות – אמר רבי ירמיה: שאין לו עליה אלא אכילת פרות בלבד. תני רבי יוסי צידינה קומי ר' ירמיה, ופליג על רבי ירמיה: וזכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה.

[דף ג"ב ע"א]

מהו ולא פרות? שאינה יכולה להוציא מפתח אכילת פרות שאכל. אמר רבי יוסה: כל שעשה הוויא רבי אילה אמר לי, תני מתניתך – 'וירשה ומפמא לה' ותני בן, מטמא הוא אדם לאשתו הקשרה. ואינו מיטמא באשתו פסולה. ר' אבון בעא קומי רבי מנא: עבדי שניות, מהו שייאכלו בתרומה? אמר ליה: שתק ויפה לך! היא אוכלת ועבדיה אינן אוכלין. תמן תנינן, גט מעשה, בישראל – בשר, ובגוים – פסול. שמואל אמר: פסול, ופוסל לכהונה. ומר שמואל: אכרזון בקרויבון – פסול ופוסל בכהונה. שמואל אמר: אין מעשין אלא לפסולין. שמואל אמר: אין מעשין אלא בגזן אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט. והא תנינן שניות! לא בגין דא אמר שמואל. והא תנינן, המדיר את אשתו מלחנות לו עד שלשים יום – יעמיד פרנס, יותר מיכן – יוציא ויתן כתובה. שמענו שהוא מוציא, שמענו כופין. מה בין אילו לאילו? אלא על ידי שהן דברי תורה ואין דברי תורה צריכין חזק, לפיכך יש להן כתובה. ואילו על ידי שהן דברי סופרין ודברי סופרין צריכין חזק, לפיכך אין להן כתובה. אית דבעי מימר: אילו על ידי שקנסן בידן ובגיד תולד ולא קנסו בהן דבר אחר – לפיכך יש להן כתובה. ואילו על ידי שאין קנסן בידן ובגיד תולד וקנסו בהן דבר אחר – לפיכך אין לה כתובה. מה נפק מן ביניהון? המהויר את גרושתו משנשאת, מאן דאמר אילו על ידי שהן דברי תורה. וזו הואיל והוא דבר תורה לפיכך יש להן כתובה. ואית דבעי מימר: אילו על ידי שקנסן בידן ובגיד תולד. וזה הואיל ואין קנסה בידה ובגיד תולד לפיכך אין לה כתובה. רבי יעקב בר אחא אמר: רבי זעירה ורבי הילא תריהון אמרין, במזונות פליגין. רבי יוחנן אמר: יש לה מזונות. אמר ליה: ר' לעזר אומר לה 'הוציא' ואת אמר הכין?

הוון בעין מימר בן: בתניי בתובה פליגין. כל עמא מודי שאין לה מוזנות. בירשיה קנסו, לא כל שבן
בה? ומאן דמר במוזנות פליגין, הא בתניי בתובה לא, למא? בה קנסו ולא קנסו בירשיה:

הלכה ה מתני' בת ישראל מארסת לפהו, מעברת מפהו, שומרת יבם לפהו, וכן בת כהן לישראל
- לא תאכל בתרומה. בת ישראל מארסת ללוי, מעברת מלוי, שומרת יבם ללוי, וכן בת לוי לישראל
- לא תאכל

[דף נ"ב ע"ב]

במעשר. בת לוי מארסת לפהו, מעברת מפהו, שומרת יבם לפהו, וכן בת כהן ללוי - לא יאכלו לא
בתרומה ולא במעשר:

גמ' בת ישראל מארסת לפהו. "כל טהור בביתך יאכלנו", ולית היא גו ביתה. מפהו - "יליד בית",
אין כאן יליד בית. לשומרת יבם לפהו - "כל טהור בביתך יאכלנו", ולית היא גו ביתה. וכן בת כהן
לישראל - "וכת כהן כי תהיה לאיש זר". מעברת מישראל שומרת יבם לישראל - "ושבה אל בית
אביה", פרט לשומרת יבם - "בגערירה", פרט למעברת בת ישראל מארסת ללוי. "אתם וביתכם",
ולית היא גו ביתה. מעברת מלוי - "יליד בית", ואין כאן יליד בית. אמר רבי יוסי: כלום כתיב יליד
בית אלא בכהן, כמה דתימר תמן, הילוד מאכיל ושאינו יליד אינו מאכיל. הכא נמי הילוד מאכיל
ושאינו יליד אינו מאכיל. שומרת יבם ללוי - "אתם וביתכם", ולא היא גו ביתה. וכן בת לוי וכת כהן
כי תהיה לאיש זר. ולא בת כהן כתיב. אמר רבי יוסי: בת אחת בת כהן, ואחת בת לוי. בת כהן
שנשאת לישראל - חוזרת ואוכלת. בת ישראל שנשאת לפהו - חוזרת ואינה אוכלת. מעברת
מישראל, שומרת יבם לישראל - "ושבה אל בית אביה", פרט לשומרת יבם. "בגערירה", פרט
למעברת. בת לוי מארסת לפהו - "כל טהור בביתך יאכלנו", ולית היא גו ביתה. מעברת מפהו -
"יליד בית" ואין כאן יליד בית. שומרת יבם לפהו - "כל טהור בביתך יאכלנו", ולית היא גו ביתה.
וכן בת כהן ללוי לא יאכלו לא בתרומה ולא במעשר. ניהא בתרומה לא תאכל. במעשר, מה נפישך,
כהנת היא - תאכל. לוייה היא - תאכל! רבי הילא בשם רבי יוחנן: במאן דאמר אין נותנין מעשר
לכהנה. הוי הוא דאמר: נותנין מעשר לכהנה:

הלכה ו מתני' בת ישראל שנשאת לפהו - תאכל בתרומה. מת ולח ממנו בן - תאכל בתרומה.
נשאת ללוי - תאכל במעשר. מת ולח ממנו בן - תאכל במעשר. נשאת לישראל - לא תאכל לא
בתרומה ולא במעשר:

מסכת סוטה פרק חמישי

הא המקנא לארוסתו ולשומרת יכם שלו, אם משוכנסה נסתרה - או שותה או לא נוטלת כתבה. הרוכא שנשא עקרה וזקנה, ויש לו אשה ובנים - או שותות או לא נוטלות כתבה. מעברת עצמו ומינקת עצמו - או שותות או לא נוטלות כתבה.

הב כהנת לויה וישראלית שנשאו לכהן ולוי וישראל, ממזרת למזר, נתינה לנתיני, ואשת גר לגר, ועבד משחרר ואילונית - או שותות או נוטלות כתבה. רבי שמעון בן אלעזר אומר: אילונית לא שותה ולא נוטלת כתבה, שנאמר (במדבר ה:) "ונקתה ונזרעה זרע" - שראוי לזרוע, פרט לאילונית שאינה ראויה לזרוע. אבל המקנא לארוסתו ולשומרת יכם שלו, ועד שלא כנסה נסתרה - לא שותות ולא נוטלות כתבה. הרוכא שנשא עקרה וזקנה, ואין לו אשה ובנים - לא שותות ולא נוטלות כתבה. מעברת חבירו ומינקת חבירו - לא שותות ולא נוטלות כתבה. רבי אלעזר אומר: יכול הוא להפרישה ולהחזירה אחר זמן.

הג על ידי כל עריות מקנאין, חוץ מן הקטן ומי שאינו איש. רבי יוסי אומר: ישקנה, שמא נתפקח החרש, ונשתפה השוטה, והגדיל הקטן, או שהלך בעלה למדינת הים, או שהיה בעלה חבוש בבית האסורים - ישקנה.

הד המסוללת בבנה קטן והערה בה; בית שמאי אומרים: פסלה מן הכהונה. ובית הלל מכשירין. עד אומר נטמאת, ועד אומר לא נטמאת, אשה אומרת נטמאת, ואשה אומרת לא נטמאת - או שותות ולא נוטלות כתבה. רבי יהודה אומר: לא כל הימנו עד אחד להפסידה כתבתה, אלא עד אומר נטמאת ושנים אומרים לא נטמאת, שנים אומרים נטמאת ועד אחד אומר לא נטמאת, בטל יחיד במעוטו.

הה היה רבי מאיר אומר: כשם שדעות במאכל, כך דעות בנשים, יש לה אדם שהזכוב עובר על גבי כוסו מניחו ואינו טועמו - זה חלק רע בנשים, שנתן עיניו באשתו לגרשה. יש לה אדם שהזכוב שוכן בתוך כוסו, וזורקו ואין שותהו - כגון פפוס בן יהודה שנצל דלת בפני אשתו ויצא. ויש לה אדם שהזכוב נופל בתוך כוסו, וזורקו ושותהו - זו מדת כל אדם, שרואה את אשתו שמדברת עם שכניה ועם קרובותיה ומניחה. יש לה אדם שהזכוב נופל לתוך תמחוי שלו, נוטלו ומוצצו, וזורקו, ואוכל את מה שבתוכה - זו מדת אדם רשע. שרואה את אשתו יוצאת, וראשה פרוצ, יוצאת וצדדיה פרוצין, לבה גס בעברה, יוצאת וטוה בשוק, רצת ומשחקת עם כל אדם - מצוה לגרשה שנאמר (דברים כד:) "כי יקח איש אשה ובעלה ויצאה מביתו והיתה לאיש אחר" - הכתוב קראו 'אחר', שאינו בן זוגו של ראשון, הראשון הוציאה מפני עברה, בא זה ונתקל בה, אם זכה השני לשמים - מוציאה מתחת ידו. אם לאו - לסוף קוברתו, שנאמר (שם): "או כי ימות האיש האחרון" וגו', כדאי האיש הזה למיתה, שכנס אשה זו לביתו, הנותן עיניו באשתו שתמות ויירשנה, או שתמות וישא את אחותה, לסוף שקוברתו. וכן היא שנתנה עיניה בבעלה, שימות ותנשא לאחר - סוף שקוברתה.

הו המקדש את האשה מפני שהוא בוש מאחיה מקרוביה, לסוף שקוברתו. וכן האשה שנתקדשה לו מפני שהיא בושה מאביו, מאחיו מקרוביו לסוף שקוברתה, היה רבי מאיר אומר: הנושא אשה שאינה הוגנת לו עובר משום חמשה לאוין, משום (ויקרא יט:) "בל תקם", משום "בל תטר", "לא תשנא את אחיך בלבבך", ו"ואהבת לרעך כמוך", (ויקרא כה:) "וחי אחיך עמך", ולא עוד אלא שמבטל פריה ורביה מן העולם.

מסכת סוטה פרק שישי

ו, א רבי יהודה אומר משום בן פטירי: הרי הוא אומר (איוב כו, ב): "חי אל הסיר משפטי וגו'; ללמדך, שאין אדם נודר בחיי המלך, אלא אם כן אוהב את המלך. משם רבי נתן אומר: הרי הוא אומר (איוב יג, טז): "גם הוא לי לישועה". רבי מאיר אומר: נאמר "ירא אלהים" באברהם, ונאמר "ירא אלהים" באיוב, מה "ירא אלהים" האמור באברהם - מאהבה עשה, אף "ירא אלהים" האמור באיוב - מאהבה עשה. ושאר כל התרעומות האמור בפירשה - לא נאמרה אלא מתוך המורא.

ו, ב דרש רבי עקיבא: בשעה שעלו ישראל מן הים, בקשו לומר שירה, שרתה עליהן רוח הקדש ואמרו שירה, כיצד אמרו שירה? כגדול המקרא את ההלל בבית הכנסת והן עונין אחריו על כל ענין וענין. משה אמר (שמות טו): "אשירה לה", והן עונין אחריו "אשירה לה", משה אמר: "עזי וזמרת יה", והן אמרו: "אשירה לה", משה אמר: "ה' איש מלחמה" וגו'. והן אמרו: "אשירה לה". רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר: כקטן שקורא את ההלל בבית הספר, ועונין אחריו על כל דבר ודבר. משה אמר: אשירה לה, וישראל אמרו: אשירה לה, עזי וזמרת יה. וישראל אמרו: "עזי וזמרת יה". משה אמר: "ה' איש מלחמה" וגו'. רבי נחמיה אומר: כסופר הפורס שמע בבית הכנסת, שנאמר: "אז ישיר משה לאמר". ומה תלמוד לומר "לאמר"? מלמד שהיה משה פותח תחלה בדבר, וישראל עונין אחריו וגומרין עמו. משה אמר "אז ישיר". וישראל אמרו: "אשירה לה" פי גאה גאה" וגו'. משה אמר: "עזי וזמרת יה", וישראל אמרו: "זה אלי ואנוהו". משה אמר: "ה' איש מלחמה", וישראל אמרו: "ה' שמו". רבי יוסי הגלילי אומר: כיון שעלו ישראל מן הים, וראו את אויביהם פגרים מתים ומטלין על שפת

הז, האומרת לבעלה: 'השמים ביני ובינך' - יעשה דרך בקשה ביניהן, שכן מצינו בשירה אמנו, שאמרה לאברהם (בראשית טו): "ישפט ה' ביני ובינך", אלא כך אמרה לו (בראשית כא): גרש האמה הזאת ואת בנה, מלמד שהיתה שרה אמנו רואה את ישמעאל בונה במקטין וצד חגבין ומקטירן לעבודת כוכבים. אמרה: שמא ילמד יצחק בני כך, וילך ויעבד כך, ונמצא שם שמים מתחלל בדבר. אמר לה: לאחר שזכין לו לאדם חבין לו? לאחר שעשינוה מלכה, אחר שעשינוה גבירה, והכנסנוה לגדלה זו - נטרדנה מתוך בתינו? מה הבריות אומרות עלינו? לא נמצא שם שמים מתחלל בדבר? ! אמרה לו: הואיל ואתה אומר חלול השם בדבר הזה - יכריע המקום בין דברי לדברי, הכריע המקום בין דבריה לדבריו, שנאמר (שם): "כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה", שאין תלמוד לומר 'כל', ומה תלמוד לומר 'כל'? מלמד שהכריע לשניה והכריע לראשונה, מה שניה על אודות הגר, אף הראשונה על אודות הגר.

ה, ח דרש רבי עקיבא: "וכל כלי חרש וגו' יטמא" (ויקרא יא), אינו אומר 'טמא' אלא 'יטמא' - לטמא אחרים, ללמד כפר שני שטמא את השלישי, כיצד? תגור תחלה כפר הנוגע בכפר שלישי. אמר רבי יהושע: כך היה דורש יהודה בן פטירי: "ומדתם מחוץ לעיר" וגו' (במדבר לה). ומקרא אחד אומר: "מקיר העיר וחוצה אלף אמה סביב", אי אפשר לומר 'אלפים באמה', שכבר נאמר 'אלף אמה', ואי אפשר לומר 'אלף אמה' שכבר נאמר 'אלפים באמה', ולמה נאמר 'אלף אמה'? ולמה נאמר 'אלפים באמה'? אלא 'אלף אמה' - מגרש, ו'אלפים' - תחום שבת. רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר: אלפים אמה תחום ערי הלויים, צא מהן אלף אמה מגרש, נמצא רביע מגרש והשאר שדות וכרמים.

(שמואל ב ב): "ויאמר אבנר אל יואב יקומו נא הנערים וישחקו לפנינו וגו' ויקומו ויעברו במספר וגו', ויחזיקו איש בראש רעהו וחרבו בצד רעהו ויפלו יחדיו"; מלמד שהיתה אמנו שרה רואה את ישמעאל נוטל קשת וחצים, ומזרק כלפי יצחק שנאמר (משלי כו): "כמתלהלה היורה זקים וגו' כן איש רמה את רעהו" וגו'. ואני אומר, חס ושלום, שהיה בביתו של אותו צדיק ההוא כד. אפשר מי שנאמר עליו (בראשית יח): "כי ידעתי למען אשר יצוה" וגו' - יהא בביתו עבודת כוכבים, גלוי עריות ושפיכות דמים?! אלא אין צחוק האמור כאן אלא לענין ירושה, שכשנולד אבינו יצחק לאברהם אבינו, היו הכל שמחין ואומרים: נולד בן לאברהם! נולד בן לאברהם! נוחל את העולם ונוטל שני חלקים! והיה ישמעאל מצחק בדעתו, ואומר: אל תהו שוטים! אל תהו שוטים! אני בכור ואני נוטל שני חלקים! שמתשובת הדבר אתה למד, שנאמר (בראשית כא): "כי לא יירש בן האמה" וגו' ורואה אני את דברי מדברי רבי עקיבא.

ודרש רבי עקיבא (במדבר יא): "הצאן ובקר ישחט להם ומצא להם". וכי מספיק להם "אם את כל דגי הים יאסוף" וגו', וכי הוא מספיק להם, כגון שנאמר (ויקרא יב): "ואם לא תמצא ידה די שה", וכי איזה קשה? זו, או (במדבר כא): "שמעו נא המורים"?! הני אומר: זו קשה יותר משמעו נא המורים, אלא שמחלל שם שמים בסתר - מחסכין עליו. בגלוי - נפרעין ממנו. וזה שבסתר חיסף עליו המקום, רבי שמעון בן אלעזר אומר: אף זה שבסתר לא חיסף עליו המקום, שנאמר (במדבר יא): "עתה תראה היקרך דברי אם לא", ואני אומר: חס ושלום שתעלה על דעתו של צדיק זה, שיאמר אין המקום מספיק לתת לנו ולבזהמתנו, אפשר למי שנאמר בו (במדבר יב): "לא כן עבדי משה" וגו' תעלה על דעתו שיאמר אין המקום

הים, אמרו כלם שירה, עולל מטל בין ברפי אמו, כיון שראה את השכינה, הגביה עולל צוארו ותינוק שמת פיו משדי אמו, וענו כלם שירה, ואמרו: "זה אלי ואנוהו". היה רבי מאיר אומר: מנין שאפלו עברין שבמעי אמן אמרו שירה על הים? שנאמר (תהלים סח, כז): "במקהלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל". ומנין שתינוק שמת דד מפיו ואמר שירה? שנאמר (תהלים ח, ג): "מפי עוללים וינקים" וגו'. באותה שעה הציצו מלאכי השרת, קשרו קטגור לפני הקדוש ברוך הוא, בשעה שכרא אדם הראשון, ואמרו לפניו: רבנו של עולם (שם): "מה אנוש כי תזכרנו וגו' ותחסרהו מעט מאלהים וגו' תמשילהו במעשה ידיך צנה ואלפים וגו' צפור שמים" וגו'. באותה שעה אמר להם הקדוש ברוך הוא למלאכי השרת: בואו וראו שירה שבני אומרים לפני, אף הן כיון שראו אמרו גם כן שירה, מה שירה אמרו? "ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ וגו', מפי עוללים ויונקים וגו' ה' אדונינו" וגו' (תהלים ח, ב). רבי שמעון בן מנסיא אומר: לא נאמרה פרשה זו אלא על יצחק בן אברהם לענין עקדה.

וג אמר רבי שמעון בן יוחאי: ארבעה דברים היה רבי עקיבא דורש, ודברי נראין מדבריו. דרש רבי עקיבא (בראשית כא, ט): "ותרא שרה את בן הגר המצרית אשר ילדה לאברהם מצחק" - אין צחוק האמור כאן אלא עבודת כוכבים, שנאמר (שמות לא): "וישב העם לאכל ושתו ויקומו לצחק" - מלמד שהיתה אמנו שרה רואה את ישמעאל שהיה בונה במסין וצד חגבים, ומעלה ומקטיר קטרת לעבודת כוכבים. רבי אלעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר: אין צחוק האמור כאן אלא גלוי עריות, שנאמר (בראשית לט): "בא אלי העבד וגו' לצחק בי", מלמד שהיתה שרה אמנו רואה את ישמעאל מכבש את האמות, ומענה את הנשים. רבי ישמעאל אומר: אין לשון צחוק אלא שפיכות דמים, שנאמר

יחידית - ירש את הארץ, אנו שנצטוונו על כל מצות, אינו דין שנירש את הארץ? תדע, שכן תשמע מתשובה שהנביא משיכן אתה למד, שנאמר (חזקאל לג): "כה אמר ה' על הדם תאכלו וגו' עמדתם על חרבכם וגו' והארץ תירשו". "על הדם תאכלו" - זה אבר מן החי. "ועיניכם תשא אל גלוליתכם" - זו עבודת כוכבים. "ודם תשפכו" - זו שפיכות דמים. "עמדתם על חרבכם" - זו ענוי הדין וגזל. "עשיתן תועבה" - זו משכב זכור. "ואיש את אשת רעהו טמאתם" - זו גלוי ערוה. והלא דברים קל וחמר, ומה שבע מצות שנצטוו עליהן בני נח - לא עשיתן לפני, ואתם אומרים נירש את הארץ? ורואה אני את דברי מדברי רבי עקיבא.

והדרש רבי עקיבא: הרי הוא אומר (זכריה ח): "כה אמר ה' צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי" וגו'. "צום הרביעי" - זה תשעה בתמוז, שבו הבקעה העיר, שנאמר: "ביום הרביעי בתשעה לחדש ויחזק הרעב בעיר ולא היה לחם לעם הארץ ותבקע העיר". ולמה נקרא שמו רביעי? שהוא רביעי לחדשים. "צום החמישי" - זה תשעה באב, יום שנשרף בו בית אלקינו, ולמה נקרא שמו חמישי? שהוא חמישי לחדשים. "צום השביעי" - זה שלשה בתשרי, יום שנהרג בו גדליה בן אחיקם שהרגו ישמעאל בן נתניה. ללמדך, שקשה מיתתן של צדיקים לפני המקום כחרבן בית המקדש, ולמה נקרא שמו שביעי? שהוא שביעי לחדשים. ומי הרגו? ישמעאל בן נתניה, שקשה מיתתן של צדיקים לפני המקום כחרבן בית המקדש. "צום העשירי" - זה עשרה בטבת, יום שבו סמך מלך בבל את ידו על ירושלים, שנאמר (חזקאל כד): "ויהי דבר ה' אלי בשנה התשיעית בחדש העשירי וגו' בן אדם כתב לך את שם היום את עצם היום הזה סמך מלך בבל אל ירושלים". ולמה נקרא שמו העשירי? עשירי לחדשים, ולמה נכתב

מספיק לנו ולבהמתנו? והלא כשהיו ישראל במצרים, נהר נילוס מספיק דגים להם ולמצרים, מספיק בהמות להם ולמצרים, אלא לענין שנאמר (במדבר יא): "לא יום אחד תאכלו וגו' עד חדש ימים", אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם! כך הגוין להם שתתן להם ותמיתם? אומרים לאדם: 'טול כפר ורד לשאול'? אומרים לחמור: 'טול כור שעורין ונחתך את ראשך'? יהא אומרים עלי ועליך: אין בשר מוצאת? אמר לו: וכי הגוין להם שיאמרו, אין המקום מספיק לנו ולבהמתנו? אלא יאבד הן ואלף כיוצא בהן, ולא תהא ידי קצרה לפני אפלו שעה אחת, שנאמר (שם): "ויאמר ה' אל משה היד ה' תקצר" וגו'. רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא אומר: אי אפשר לעמד על תפלתם, אם תתן להם בשר בהמה גסה - יאמרו: בשר בהמה דקה בקשנו! תתן להם בשר בהמה דקה - יאמרו: בשר חיה ועוף אנו מבקשים! אם תתן להם בשר חיה ועופות - יאמרו: בשר דגים וחרגבים אנו מבקשים! שנאמר (שם): "הצאן ובקר ישחט להם". השכיבתו רוח הקדש (שם): "עתה תראה היקרך דברי אם לא"; ורואה אני את דברי מדברי רבי עקיבא.

והדרש רבי עקיבא הרי הוא אומר (יחזקאל לג) בן אדם יושבי החרבות האלה וגו' והלא דברים קל וחמר ומה אברהם שלא עבד אלא אלוה אחד ירש את הארץ אנו שעובדין אלהות הרבה אינו דין שנירש את הארץ.

והרי נחמיה אומר: ומה אברהם שלא היה לו אלא בן אחד, והקריבו - ירש את הארץ. אנו שמקריבין בנינו לעבודת כוכבים - אינו דין שנירש את הארץ? רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר: ומה אברהם שלא היה לו במי לתלות - ירש את הארץ, אנו שיש לנו במי לתלות, אינו דין שנירש את הארץ? ואני אומר: ומה אברהם שלא נצטווה אלא מצוה

כאן, והלא היה ראוי זה לכתב ראשון?
אלא לסדר החדשים כתקונן, ואני אני
אומר כן, אלא "צום העשירי" – זה חמשה
בטבת, שבו באתה שמועה לבני גולה
שנאמר (ויקרא לז): "ויהי בשתי עשרה שנה
בעשירי בחמישי לחדש לגלותנו בא אלי
הפליט לאמר הכתה העיר", ועשו יום
שמועה כיום שרפה, ונראין דברי מדבריו,
שאני אומר על ראשון ראשון ועל אחרון
אחרון, והוא אומר על ראשון אחרון ועל
אחרון ראשון, אלא שהוא מונה לסדר
חדשים, ואני מונה לסדר פרעניות.

מסכת סוטה פרק שביעי

זא, שבועות העדות והדינים הנאמר בכל
לשון שהן שומעים, ואמרו לו 'אמן' – הרי
אלו חזקין שבועת הדינין, כיצד? הרי מי
שנתחבב שבועה לחברו, אומרין לו: הוי
יודע שכל העולם כלו נודעזע כשאמר
הקדוש ברוך הוא בסיני (שמות כ): "לא תשא
את שם ה' אלהיך לשווא", וכל עברות
שבתורה כתוב בהן: "ונקה", וכאן נאמר
"לא ינקה". וכל עברות שבתורה נפרעין
ממנו וממשפחתו ומכל העולם, ויהא עון
העולם כלו תלוי בו, שנאמר (הושע ד): "אלה
וכחש וגו' על כן תאכל הארץ", כל עברות
שבתורה נפרעין ממנו, וזו ממנו ומקרוֹביו,
שנאמר (קהלת ה): "אל תתן את פיך לחטאי
את בשרך", ואין בשרו אלא קרובו,
שנאמר (ישעיה נח): "ומבשרך אל תתעלם".
וכל עברות שבתורה נפרעין ממנו, וזו
נפרעין ממנו ומכל העולם, ויהא עון
העולם כלו תלוי בו, שנאמר: "אלה וכחש
וגו', וכתוב: "מפני אלה אכלה הארץ על
כן תאכל הארץ ואמלל כל יושבי בה", וכל
עברות שבתורה, אם יש לו – תולין לו
לשנים ושלושה דורות, וזו נפרעין ממנו
לא לתור, שנאמר (זכריה ה, ד): "הוצאתיה נאם
ה' צבאות ובאה אל בית הגנוב ואל בית
הנשבע בשמי לשקר ולנה בתוך ביתו
וכלתו ואת עציו ואת אבניו". "הוצאתיה
ובאה אל בית הגנוב" – זה הגנוב דעת

הבריות שאין לו ממון אצל חברו, וטוענו
ומשביעו, וגונב דעת הבריות. "ואל בית
הנשבע בשמי לשקר" – כמשמעו. כל
עברות שבתורה בממונו, זה בממונו
ובגופו, שנאמר (שם): "ולנה בתוך ביתו
וכלתו ואת עציו ואת אבניו"; בא וראה,
דברים שאין האש והמים מכלה אותן
שבועת שקר מכלה אותן, כל עברות
שבתורה – בממונו, וזה בממונו ובגופו,
שנאמר: "וכלתו ואת עציו וגו'".

זב, אם אמר: 'אני נשבע' – פוטרין אותו
מיד, ואם אמר: 'הריני נשבע', העומדים
שם אומרים זה לזה (במדבר טו): "סורו נא
מעל אהלי האנשים הרשעים האלה".

זג, ומשביעין אותו בשבועה האמורה
בתורה, שנאמר (בראשית כד): "ואשביעך בה'
אלהי השמים ואלהי הארץ",
וכשמשביעים אותו אומרין לו: הוי יודע
שלא על דעתך אנו משביעין אותך, אלא
על דעת המקום ודעת בית דין, שכן מצינו
במשה רבנו, כשהשביע משה את בני
ישראל בערבות מואב, אמר להם: לא על
תנאי שבלבבכם אני משביע אתכם, אלא
על תנאי שבלבבנו, שנאמר (דברים כט): "ולא
אתכם לבדכם וגו' כי את אשר ישנו פה
ואשר איננו פה", אין לי אלא אתכם, מנין
לדורות הבאים אחריכם ולגרים שנתוספו
עליכם. תלמוד לומר "ולא אתכם לבדכם",
אלא (שם): "ואת אשר איננו פה עמנו
היום", ואין לי אלא מצות שקבלו מהר
סיני, מצוות העתידים להתחדש, כגון
מקרא מגלה, מנין? תלמוד לומר (אסתר ט)
:"קימו וקבלו וגו' ולא יעבר" – קימו מה
שקבלו כבר.

זד, ברפת הלל ושמע ותפלה נאמרין בכל
לשון. רבי אומר: אומר אני, שאין שמע
נאמר אלא בלשון הקדש, שנאמר (דברים י)
:"והיו הדברים האלה" וגו'.

זה, ברכת כהנים אלו בשעה שהכהנים
אומרים על מצלות האולם. הכל כשרין

חכמים שנכנסין ויושבין אספות ועוסקין בתורה, ואומרים על טמא טמא ועל טהור טהור, על טמא במקומו ועל טהור במקומו, שמא יאמר אדם בדעתו, הואיל ובית שמאי מטמאין ובית הלל מטהרין, איש פלוני אוסר איש פלוני מתיר, היאך אני למד תורה מעתה? תלמוד לומר "כלם נתנו מרועה אחד", אל אחד בראון, פרנס אחד כתבן, אדון כל המעשים ברוך הוא, שנאמר: "וידבר אלהים את כל הדברים האלה". "דברים" - "הדברים" - 'אלה הדברים', 'כל הדברים', כלם נתנו מרועה אחד, אף אתה עשה אונן כאפרכסת ועשה לבך חדרי חדרים, לכנוס בו דברי בית שמאי ודברי בית הלל, וקנה לך לב לשמוע את דברי מטמאין ואת דברי מטהרין, את דברי אוסרין ואת דברי מתירין, את דברי פוסלין ואת דברי מכשירין, אמר להן: אין דור יתום שרבי אלעזר בן עזריה שרוי בתוכו.

ז, ח בימה של עץ היו עושין לו בעזרה, והוא יושב עליה. רבי אליעזר בן יעקב אומר: בהר הבית, שנאמר (נחמיה ח): "ויקרא בו לפני הרחוב אשר לפני שער המלם מן האור עד מחצית היום וגו', ויעמד עזרא הסופר על מגדל עץ אשר עשו לו לדבר וגו', ויפתח עזרא הספר לעיני כל העם וגו', ויברך עזרא את ה' האלהים הגדול ויענו כל העם אמן אמן וגו'. ואומר (דברי הימים ב כג): "ותרא והנה המלך עומד על עמודו במבוא והשרים והחוצרות על המלך" וגו' אותו היום עמדו כהנים בגדרים ובפרצות, וחוצרות של זהב בידיהם, ותוקעין ומריעין ותוקעין, כל כהן שאין בידו חוצרות, אומרין: דומה זה שאין הוא כהן. שכן גדול היה לאנשי ירושלים שמשכירין חוצרות בדינר זהב, בו פיוס ראה רבי טרפון חגר עומד ומתריע בחוצרות, משם אמרו חגר תוקע במקדש, משום רבן גמליאל אומר: באותה שעה

לעלות במעלות האולם, בין תמימים בין בעלי מומין, בין במשמר שלו בין במשמר שאינו שלו, חוץ ממי שיש בו מום בפניו בידיו וברגליו, שלא ישא את כפיו, מפני שהעם מסתכלין בו, וכשם שנושאות כפים במקדש - כך נושאות כפים בגבולין.

ז, מ מעשה ברבי יוחנן בן ברוקה ורבי אלעזר בן חסמא שבאו מיבנה ללוד, והקבילו את פני רבי יהושע מפקיעין, אמר להם: רבי יהושע: מה חדוש היה בבית המדרש היום? אמרו לו: רבי! תלמידך אנו, ומימך אנו שותין. אמר להם: אי אפשר שיהא בית המדרש בלא חדוש, שבת של מי היתה? אמרו לו של רבי אלעזר בן עזריה. אמר להם: ובמה היתה הגדה היום? אמרו לו: בפרשת הקהל (דברים לא): "הקהל את העם האנשים והנשים והטף". אמר להם: מה דרש בה? אמרו לו: רבי! כך דרש בה: אם אנשים באו ללמד - נשים באו לשמוע, טפין למה באו? כדי לתן שכר למביאינהן. אמר להם: מרגליות טובה היתה בידכם, ובקשתם לאבד ממני? ועוד אחרת דרש (דברים כז): "את ה' האמרת היום וה' האמרת היום". אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל: כשם שעשיתם אותי חטיבה אחת בעולם הזה, אף אני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם הבא.

ז, ו ועוד דרש (קהלת י'): "דברי חכמים כדרכונות וכמסמרות נטועים בעלי אספות נתנו מרועה אחד", למה נמשלו דברי תורה לדרבן מה דרבן זה מכון את הפרה לתלמיה, להביא חיים לעולם, אף דברי תורה מכונים את לומדיהם להביאם מדרכי מיתה לדרכי חיים, שנאמר (משלי א): "עץ חיים היא" וגו'. אי מה דרבן זה מטלטל, יכול אף דברי תורה כן? תלמוד לומר מסמרות, אי מה מסמר זה חסר ולא יתיר, אף דברי תורה כן? תלמוד לומר נטועים! מה נטיעה פרה ורבה, אף דברי תורה פריין ורביין. "בעלי אספות" - אלו תלמידי

נתחייבו ישראל כליה שהחניפו לאגרפס המלך.

ט. קורא מתחלה (דברים א): "אלה הדברים" עד "שמע והיה אם שמוע תשמעו", "עשר תעשר", "וכי תכלה לעשר", רבי אומר: לא היה צריך להתחיל מראש הספר, אלא שמע והיה אם שמוע תשמעו, עשר תעשר, וכי תכלה לעשר, ופרשת המלך, עד שגומר את כלה, ודרשות נדרשות בה וגו' עד סוף (דברים ב): "כי ה' אלהיכם ההולך עמכם", זה השם שנתון בארון שנאמר (במדבר לא): "וישלח אותם משה אלף למטה לצבא אותם ואת פינחס", מגיד שפינחס משובח מלחמה. וכלי הקדש זה הארון, שנאמר (במדבר ד): "ולא יבאו לראות ככלע" וגו'. ויש אומרים: אלו בגדי כהונה, שנאמר (שמות כט): "ובגדי הקדש" וגו'. רבי יהודה בן לקיש אומר: שני ארונות היו אחד שיוצא עמהן למלחמה, ואחד ששרוי עמהן במחנה, זה שיוצא עמהן למלחמה, היה בו ספר תורה, שנאמר (במדבר י): "וארון ברית ה' נוסע לפניכם" וגו', וזה ששרוי עמהן במחנה, זה שהיה בו שברי לוחות, שנאמר (במדבר יד): "וארון ברית ה' ומשה לא משו מן המחנה".

זי. פעמים יוצא ומדבר עמהם, אחד בספר ואחד במערכי המלחמה שבספר, מה הוא אומר? ילך וישמע דברי כהן במערכי מלחמה, מה הוא אומר (דברים ב): "מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו ילך וישוב לביתו", נפל בית ובנאו, הרי זה חוזר, רבי יהודה אומר: אם חדש בו דבר - חוזר. ואם לאו - אין חוזר. רבי אליעזר אומר: אנשי שרון לא היו חוזרין לבתיהן, מפני שהיו מחדשים אותן פעם אחת בשבוע.

זיא. (דברים ב): "ומי האיש אשר נטע כרם ולא חללו ילך וישוב לביתו", אחד הנוטע את הכרם ואחד חמשה אילני מאכל מחמשת המינין, אפלו בחמש עירות - הרי

זה חוזר. רבי אליעזר בן יעקב אומר: אין לי במשמע אלא כרם.

זיב. (דברים ב): "ומי האיש אשר ארש אשה", אחד המאָרס ואחד המיכס, אפלו שומרת יכס לחמשה אחיו, ואפלו חמשה אחין ששמעו שמת אחיהם במלחמה - כלן חוזרין ובאין, אין לי אלא בנה ביתו ולא חנכו, נטע כרם ולא חללו, ארס אשה ולא לקחה, בנה בית וחנכו, ולא שהה שנים עשר חדש. נטע כרם וחללו ולא שהה שנים עשר חדש. ארס אשה ולקחה ולא שהה שנים עשר חדש. מנין שאין זוין ממקומן? תלמוד לומר (דברים כד): "כי יקח איש אשה חדשה", דבר זה בכלל היה, ולמה יצא? להקיש אליו, מה זה מיחד שארס אשה ולקחה ולא שהה שנים עשר חדש שאין זו ממקומו - אף כלן בן.

זיג. למדה תורה דרך ארץ, נודמנה לאדם פרנסה יקח לו בית, חזר נודמנה פרנסה לו - יקח לו שדה, חזר, נודמנה - יקח לו אשה, שנאמר (דברים ב): "מי האיש אשר בנה ומי האיש אשר נטע", ומי האיש אשר ארש אשה, וכן שלמה אמר בחכמתו (משלי כד): "הכן בחוץ מלאכתך" וגו'. "הכן בחוץ מלאכתך" - זה בית. "ועתה בשדה" - זה שדה. "אחר ובנית ביתך" - זו אשה. דבר אחר, "הכן בחוץ מלאכתך" - זו מקרא. "ועתה בשדה לך" - זו משנה. "אחר ובנית ביתך" - זה מדרש. דבר אחר, "הכן בחוץ מלאכתך" - זו מקרא ומשנה. "ועתה בשדה לך" - זה מדרש. "אחר ובנית ביתך" - אלו הלכות. דבר אחר, "הכן בחוץ מלאכתך" - זה מדרש. "ועתה בשדה לך" - אלו הלכות. "אחר ובנית ביתך" - אלו אגדות. דבר אחר: "הכן בחוץ מלאכתך" - אלו הלכות. "ועתה בשדה לך" - אלו אגדות. "אחר ובנית ביתך" - זו תלמוד. רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר: "הכן בחוץ מלאכתך" - זה מקרא, משנה ותלמוד.

"וַתֵּתֶנָּה בַּשָּׂדֶה לָדָּ" – אלו מעשים טובים.
 "אחר וּבְנִית בֵּיתָךְ" – בא דרש וקבל שכר.

ז, **יד** (דברים כ): "וַיִּסְפּוּ הַשּׁוֹטְרִים וְגו' הִירָא וְרַף הַלֵּכֶב" – הַמְתִּירָא מִן הַעֲבִירָה שְׂבִידוֹ, שְׁנֶאֱמַר (תהלים מט): "לָמָּה אִירָא בִימֵי רַע עוֹן עֲקָבִי יִסּוּבְנִי", דְּבָרֵי רַבִּי יוֹסִי הַגָּלִילִי. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: "מִי הָאִישׁ הִירָא" כְּמִשְׁמְעוֹ, מֵהַ תִּלְמוּד לומר שוב "וְרַף הַלֵּכֶב", שְׁאֵפְלו גְבוּר שְׂבַגְבוּרִים וְחִזֹּק שְׂבַחְזִיקִים וְהָיָה רַחֲמֵן – הָיָה חוֹזֵר, שְׁנֶאֱמַר (דברים כ): "וְלֹא יִמָּס אֶת לֵבָב אֲחִיו כְּלֻכְבוֹ". רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: כָּל הַשּׁוֹמֵעַ דְּבָרֵי כֹהֵן בְּמַעֲרֻכּוֹת מִלְחָמָה וְאִינוֹ חוֹזֵר, לְסוֹף שֶׁהוּא נוֹפֵל בְּחֶרֶב, וּמִפִּיל אֶת יִשְׂרָאֵל בְּחֶרֶב, וּמִגָּלָה אוֹתָם מֵאַרְצָם, וּבָאִין אֲחֵרִים וְיוֹשְׁבִין בְּאַרְצָם, שְׁנֶאֱמַר (שם): "וְאִישׁ אֲחֵר יִקְחָנָה", כֹּחַל דּוּדוֹ וְכֵן דּוּדוֹ, נֹאמֵר כָּאֵן 'אֲחֵר' וְנֹאמֵר לְהֵלֵן 'אֲחֵר', מֵה 'אֲחֵר' הָאֲמֹר לְהֵלֵן עוֹבֵד כּוֹכְבִּים, אֵף 'אֲחֵר' הָאֲמֹר כָּאֵן עוֹבֵד כּוֹכְבִּים. שְׁמַע שְׁמַת אֲחִיו בְּמִלְחָמָה, עַד שֶׁלֹּא נִתֵּן בְּמִשָּׂא – חוֹזֵר, מִשְׁנֵת בְּמִשָּׂא – אֵין חוֹזֵר.

ז, **טו**, **יז** יִשׁ יוֹצֵאִין וְחוֹזְרִין יוֹצֵאִין וְאֵין חוֹזְרִין, וְיִשׁ שְׁאֵין יוֹצֵאִין כָּל עֵקֶר, כָּל אֱלוֹ שְׁאֲמָרוּ יוֹצֵאִין וְחוֹזְרִין – נוֹתֵנִין לְפָסִי הָעִיר, וּמִסְפָּקִין מִים וּמִזּוֹן לְמִלְחָמָה, וּמִתְקַנִּים אֶת הַדְּרָכִים, וְשָׂאֵר כָּלֵן – אֵין חוֹזְרִין. כָּל אֱלוֹ שְׁאֲמָרוּ אֵין יוֹצֵאִין כָּל עֵקֶר, הַבּוֹנֶה בֵּית וְחוֹנֵכוֹ, וְלֹא שֶׁהָ שְׁנִים עֶשֶׂר חֹדֶשׁ. נִטַּע כָּרֶם וְחָלְלוֹ, וְלֹא שֶׁהָ שְׁנִים עֶשֶׂר חֹדֶשׁ, אֲרֵס אִשָּׁה וְלִקְחָהּ וְלֹא שֶׁהָ שְׁנִים עֶשֶׂר חֹדֶשׁ הִלְלוּ – אֵין נוֹתֵנִין פְּסִי הָעִיר, וְאֵין מִסְפָּקִין מִים וּמִזּוֹן לְמִלְחָמָה, וְאֵין מִתְקַנִּים אֶת הַדְּרָכִים. רַבִּי יְהוֹדָה הִיָּה קוֹרָא לְמִלְחָמַת הָרֶשֶׁת מִלְחָמַת מִצְוָה, אֲבָל מִלְחָמַת חוֹבָה – הַכֹּל יוֹצֵא, אֵפְלוֹ חֶתֶן מִחֲדָרוֹ וְכֻלָּה מִחֻפָּתָה.

מסכת סוטה פרק שמיני

א. בְּרֻכּוֹת וּקְלָלוֹת אֱלוֹ שְׁאֲמָרוּ יִשְׂרָאֵל, בְּשַׁעָה שֶׁעָבְרוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַיַּרְדֵּן, שְׁנֶאֱמַר

(דברים כז): "וְהָיָה בַּיּוֹם אֲשֶׁר תַּעֲבְרוּ אֶת הַיַּרְדֵּן", כִּיצַד עָבְרוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַיַּרְדֵּן? בְּכָל יוֹם הָיָה אַרְוֹן נוֹסֵעַ אַחֵר שְׁנֵי דְגָלִים, וְהַיּוֹם נוֹסֵעַ תַּחֲלָה, שְׁנֶאֱמַר (יהושע ג): "הִנֵּה אַרְוֹן הַבְּרִית אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ עוֹבֵר לִפְנֵיכֶם". בְּכָל יוֹם הָיוּ לְוִים נוֹשְׂאִין אֶת הָאֲרוֹן, וְהַיּוֹם נִשְׂאוּהוּ כֹהֲנִים, שְׁנֶאֱמַר (שם): "וְהָיָה כִנֹּחַ כְּפוֹת רִגְלֵי הַכֹּהֲנִים" וְגו'. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: בְּשִׁלְשָׁה מְקוֹמוֹת הַכֹּהֲנִים נִשְׂאוּ אֶת הָאֲרוֹן, אַחַת כְּשֶׁעָבְרוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַיַּרְדֵּן, וְאַחַת כְּשֶׁשָּׁבְבוּ אֶת יְרִיחוֹ, וְאַחַת כְּשֶׁהִחַזְרוּהוּ לְמִקְוָמוֹ.

ב. וְכִיּוֹן שֶׁהוֹטְבִלוּ מִקְצַת רִגְלֵי הַכֹּהֲנִים בְּמִים, עָמְדוּ הַמִּים, שְׁנֶאֱמַר (יהושע ג): "וַיַּעֲמְדוּ הַמִּים" וְגו'. וְכִמָּה גוּבְהֵן שֶׁל מִים? שְׁנִים עֶשֶׂר מִיל עַל שְׁנִים עֶשֶׂר מִיל כִּנְגַד מַחְנֶה יִשְׂרָאֵל; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוֹדָה. אָמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר בֶּן רַבִּי שְׁמַעוֹן: וְכִי אֵיזָה קֵל, אָדָם אוֹ מִים? הָיוּ אוֹמְרֵי מִים קֵלִין יוֹתֵר מִבְּנֵי אָדָם! אִם כֵּן, בָּאוּ מִים וְשׁוֹטְפִין אוֹתוֹ, אֵלָּא מִלְּמַד שֶׁהָיוּ הַמִּים מְגִדְשִׁין וְעוֹלִין לְמַעְלָה כְּפִין עַל גְּבִי כְּפִין, כְּשִׁלְשׁ מֵאוֹת מִיל, עַד שֶׁרָאוּ אוֹתָם כָּל מַלְכֵי הָאֲמּוֹת, שְׁנֶאֱמַר (יהושע ה, א): "וַיְהִי כְשִׁמְעוּ כָּל מַלְכֵי הָאֲמּוֹרִי אֲשֶׁר בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן יִמָּה, וְכָל מַלְכֵי הַכְּנַעֲנִי אֲשֶׁר עַל הַיָּם, אֶת אֲשֶׁר הוֹבִישׁ ה' אֶת מִי הַיַּרְדֵּן, מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עַד עֲבָרָם, וַיִּמָּס לְבָבָם וְלֹא הָיָה בָם עוֹד רוּחַ מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל". וְכֵן רַחֵב אֲמָרָה לְשִׁלּוּחֵי יְהוֹשֻׁעַ (יהושע ב): "כִּי שְׁמַעְנוּ אֶת אֲשֶׁר הוֹבִישׁ ה' אֶת מִי יָם סוֹף מִפְּנֵיכֶם וְגו' וְנִשְׁמַע וַיִּמָּס לְבָבָנוּ וְלֹא קָמָה עוֹד" וְגו'.

ג. עוֹדָם עוֹבְרִים הַיַּרְדֵּן, אָמַר לָהֶם יְהוֹשֻׁעַ: עַל מִנָּת כֵּן אַתֶּם נִכְנָסִין לָאָרֶץ שְׁתוּרִישׁוּ אֶת יוֹשְׁבֶיהָ, שְׁנֶאֱמַר (במדבר לג): "וְהוֹרִשְׁתֶּם אֶת כָּל יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם וְאֲבָדְתֶּם" וְגו'. אִם אַתֶּם עוֹשִׂין כֵּן – מָטָב, וְאִם אֵין אַתֶּם מְקַבְּלִין – בָּאִין מִים וְשׁוֹטְפִין אֶתְכֶם. עוֹדָם בַּיַּרְדֵּן, אָמַר לָהֶם יְהוֹשֻׁעַ (יהושע ד): "הֲרִימוּ לָכֶם אִישׁ אֶבֶן אַחַת עַל שְׁכָמוֹ לְמִסְפָּר שְׁבָטֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל" (שם),

לשון. באותה שעה נתחתם גזר דינן של עובדי כוכבים לבאר שחת. רבי שמעון אומר: על הסיד כתבו. כיצד? כידיהו וסידוהו בסידי, וכתבו עליו את כל דברי התורה בשבעים לשון, וכתבו למטה (דברים כ): "למען אשר לא ילמדו אתכם" וגו', אם אתם חוזרין בכם - אנו מקבלין אתכם.

ו. בא וראה כמה נסים נעשו לישראל באותו היום, עברו ישראל את הירדן, ובאו להר גריזים ולהר עיבל יותר מששים מיל, ולא היה בהם יכולה לעמד בפניהם, וכל העומד בפניהם - מיד נתרו, שנאמר (שמות כג): "את אימתי אשלח לפניך והמתה את כל העם אשר תבא בהם". ואומר (שמות טו): "תפול עליהם אימתה ופחד וגו' עד יעבר עמך ה'" - זו ביאה ראשונה. "עד יעבר עם זו קניית" - זו ביאה שנייה. אמור מעתה: ראויין היו ישראל לעשות להם נס בביאה שנייה בדרך שנעשו נסים על הים, אלא שגרום החטא. ואחר כך הביאו אבנים וכתבו עליהם את המזבח וסידוהו בסידי, וכתבו עליהם את כל דברי התורה בשבעים לשון, שנאמר: "באר היטב". והעלו עליו עולות ושלמים, וישבו ואכלו ושתו, וקפלו את האבנים, ובאו ולנו במקומן, שנאמר (יהושע ד): "והעברתם אתם עמכם והנחתם אותם במלון". יכול במלון, תלמוד לומר (שם): "במלון אשר תלינו בו הלילה". וכתב (שם): "ואת שתים עשרה האבנים האלה אשר לקחו"; הא למדת, שבגלגל העמידים.

ז. כיצד אמרו ישראל ברכות וקללות? ששה שבטים עלו לראש הר גריזים וששה שבטים עלו לראש הר עיבל, והכהנים והלויים והאזרחים עומדים למטה באמצע, הכהנים מקיפין את הארון, והלויים את הכהנים, וכל ישראל מכאן ומכאן, שנאמר (יהושע ח): "וכל ישראל וזקניו עומדים מזה ומזה לארון", מה תלמוד לומר "חציו אל מול הר גריזים והחציו אל מול הר עיבל"? תלמוד ששלוחי הר גריזים מרבין משלוחי

"והנחתם אותם וגו' תחת מצב רגלי הכהנים" (יהושע ד, ו): "למען תהיה זאת אות בקרבכם כי ישאלון בניכם מאמר מה האבנים האלה" וגו'. סימן לבנים שעברו אבות את הירדן. עודם בירדן, אמר להם יהושע (שם): "שאו לכם מזה מתוך הירדן ממצב רגלי הכהנים, הכן שתים עשרה אבנים והעברתם אותם עמכם והנחתם אותם במלון". יכול בכל מלון ומלון? תלמוד לומר: - "אשר תלינו בו הלילה". רבי יהודה אומר: אבא חלפתא, ורבי אלעזר בן מתאי, וחנניא בן עכנאי עמדו על אותן אבנים, ושערו כל אחת ואחת משאו ארבעים סאה, מכאן אתה מחשב לאשכול כמה היה באשכול. וכיון שעלה האחרון בשישראל מן הירדן - חזרו מי הירדן למקומן, שנאמר (שם): "וישובו מי הירדן למקומם, וילכו כתמול שלשום על כל גדותיו", נמצאו ישראל לצד אחד וארון ונושאו לצד אחר. נשא ארון את נושאו והעבירן בירדן, שנאמר: "ויהי כאשר תם כל העם לעבר ויעבר ארון ה' והכהנים לפני העם".

ח. נמצאת אתה אומר, שלשה מיני אבנים הן, אחת שהקים משה על שפת הירדן בערבות מואב, ואחת שהקים יהושע בתוך הירדן, שנאמר: "ושתיים עשרה אבנים הקים יהושע בתוך הירדן". ואחת שהקים בגלגל, שנאמר: "ואת שתים עשרה אבנים האלה אשר לקחו" וגו'.

ח.ה. כיצד עברו ישראל את הירדן? רבי יהודה אומר: על אבני מזבח כתבוהו. אמר לו רבי שמעון: לדבריה, האידך למדו אותם עובדי כוכבים את התורה? אמר לו: מלמד שנתן להם בינה בלב כל אמה ומלכות, ושגרו נוטרין שלקח, וקלפו את הסיד, והשיאו את הכתב מגבי האבנים בשבעים

¹ פרוש: שהיה הסיד למעלה מן הכתב

(הגר"א).

חלל - היו עורפין. אמר לו רבי יוסי ברבי יהודה, אמרו לו לרבי אליעזר: אי אתה מודה, שאם היה חנוק ומטל באשפה, שאין עורפין, לכך נאמר חלל, אם כן, למה נאמר נופל? אלא שאפילו הרוג ותלוי באילן - לא היו עורפין, שאפילו נמצא בעליל - לא היו עורפין, שמצוה לעסק במדידה.

ב. כיצד עושין לו? שלוחי בית דין יוצאין ונוטלין סימנים, וחופרין וקוברין אותו, ומצינין את מקומו, עד שיבואו לבית דין שבלשכת הגזית ומודדין.

ג. נמצא סמוך לספר, בעיר שיש בה עובדי כוכבים, או בעיר שאין בה בית דין - מודדין לעיר שיש בה בית דין. אם היה עיר עובדי כוכבים בינתיים, או סמוכה לירושלים - לא היו מודדין אלא מניחה אותה ומודדין לה חוצה.

ד. מקום גתה ותפיסתה - הרי זו אסורה, כמה היא תפיסתה? ארבעים. רבי אומר: חמשים אמה.

ה. הזקנים אומרים (דברים כא): "ידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו". כהנים אומרים (שם): "כפר לעמך ישראל אשר פדיתה ה'" וגו'. ורוח הקדש אומרת (שם): "ונכפר להם הדם". שלשה דברים - מי שאמר זה לא אמר זה. פיוצא בדבר אתה אומר (במדבר יג): "באנו אל הארץ אשר שלחתנו" - אמר יהושע. כלב אמר (שם): "עלה נעלה וירשנו אותה". מרגלים אמרו (שם): "אפס כי עז העם היושב בארץ"; שלושה דברים זה בצד זה - מי שאמר זה, לא אמר זה. פיוצא בדבר אתה אומר (בראשית לח): "ותאמר הכר נא למי החותמת" וגו' - אמרה תמר. (שם): "צדקה ממני" - אמר יהודה. ורוח הקדש אומרת (שם): "ולא יסוף עוד לדעתה" - שלושה דברים זה בצד זה, מי שאמר זה לא אמר זה, ומי שאמר זה לא אמר זה. פיוצא בדבר אתה אומר (שמואל א ד): "אוי לנו מי יצילנו מיד

הר עיבל, מפני שמקצת שבטו של לוי למטה. רבי אליעזר בן יעקב אומר: אי אפשר לומר לומר לוי למטה, שכבר נאמר לוי למעלה, ואי אפשר לומר לוי למעלה, שכבר נאמר לוי למטה, אמור מעתה: זקני כהנה ולויה למטה, ושאר למעלה. רבי יאשיה אומר: הראוין לשרת עומדין למטה, ושארין ראוין לשרת עומדין למעלה, הפכו פניהם כלפי הר גריזים ופתחו בברכה: "ברוך האיש אשר לא יעשה פסל ומסכה תועבת ה' מעשה ידי חרש", והיו אלו ואלו עונין ואומרים אמן. הפכו פניהם כלפי הר עיבל, ופתחו בקללה (דברים כז): "ארוה האיש אשר יעשה" וגו', והיו אלו ואלו עונין אמן. הפכו פניהם כלפי הר גריזים, פתחו בברכות: "ברוך אשר יקים את דברי התורה". כלפי הר עיבל פתחו בקללות (שם): "ארוה האיש אשר לא יקים" וגו'. ארוה בכלל ארוה בפרט, ללמד וילמד לשמור ולעשות, ארבע על ארבע - הרי שמונה על שמונה, הרי שש עשרה על שש עשרה, ושלש כרתות עם כל אחת ואחת - הרי ארבעים ושמונה כרתות. וכן בערבות מואב. רבי שמעון מוציא של הר גריזים ושל הר עיבל, ומביא של אהל מועד, ואין לה כל דבר ודבר שלא נכרתו עליו בארבעים ושמונה כרתות. רבי שמעון בן יהודה איש כפר עכו אמר משם רבי שמעון: אין לה כל דבר ודבר בתורה שלא נכרתו עליו חמש מאות אלה ושלשת אלהים וחמש מאות וחמשים כרתות, פיוצא מצרים. אמר רבי: אם לדברי רבי שמעון בן יהודה איש כפר עכו, שאמר משם רבי שמעון, אין כל דבר ודבר בתורה שלא נכרתו עליו שלש עשרה כרתות. ויש עם כל אחת ואחת מהן - שש מאות אלה ושלשת אלהים וחמש מאות וחמשים.

מסכת סוטה פרק תשיעי

א. נמצא בעבר הירדן, היו עורפין, שנאמר (דברים כא): "כי ימצא חלל" וגו', לרבות עבר הירדן. רבי אליעזר אומר: בכלן אם היה

אף בלב עולות וגו', זרו רשעים מרחם" וגו'; כל הפרשה זו ערובי דברים, מי שאמר זה לא אמר זה. פיוצא בדבר אתה אומר (שיר השירים ח): "תחת התפוח עוררתיו"; אמרה רוח הקדש (שם): "שימי כחותם על לבך" וגו'. אמרה כנסת ישראל (שם): "כי עזה כמות אהבה" – אמרו עובדי כוכבים, מי שאמר זה לא אמר זה'.

מסכת סוטה פרק עשירי

א. בזמן שצדיקים באין לעולם – טובה באה לעולם ופרעניות מסתלקת מן העולם. וכשנפטרים מן העולם – פרעניות באה לעולם וטובה מסתלקת מן העולם. בזמן שהרשעים באין לעולם – פרעניות באה לעולם וטובה מסתלקת מן העולם. וכשמסתלקין מן העולם – טובה באה לעולם ופרעניות מסתלקת מן העולם. ומניין שפשעצדיקים באין לעולם טובה באה לעולם ופרעניות מסתלקת מן העולם? שנאמר (בראשית ה): "ויקרא את שמו נח לאמר זה ינחמנו ממעשינו" וגו'. ומניין וכשנפטרינ מן העולם פרעניות באה לעולם וטובה מסתלקת מן העולם? שנאמר (ישעיהו נז): "הצדיק אבד ואין איש שם על לב". ואומר (שם): "יבא שלום ינוחו על" וגו'. הולך שלום אל הקבר. ואומר (שם): "ואתם קרבו הנה בני עונגה זרע מנאף" וגו'. ומניין כשהרשעים באין לעולם? פרעניות באה לעולם וטובה מסתלקת מן העולם? שנאמר (משלי יא): "כבא רשע בא גם בוז" וגו'. ומניין שפשעמסתלקין מן העולם טובה באה לעולם ופרעניות מסתלקת מן העולם? שנאמר (שם): "ויבאבד רשעים רנה". ואומר (דברים יג): "למען ישוב ה' מחרון אפו" וגו' כל זמן שהרשעים בעולם – חרון אף לעולם, אבדו מן העולם – נסתלק חרון אף מן העולם. ולא שהצדיקים תולין לעולם בחייהן בלבד, אלא אף אחרי מיתתן, שנאמר (בראשית יז): "ויהי לשבעת הימים ומי המבול" וגו'. ומה טיבן של שבעת הימים

האלהים האדירים האלה – אמרו כשרין שבהן. רשעים שבהן אמרו (שם): "אלה הם האלהים המכים" וגו'. לישנא אחרת, עשר מכות היו לו, ושלמו עשר מכותיו במצרים – גבורים שבהן אמרו. (שם): "התחזקו והיו לאנשים" – פלשתים, שלשה דברים זה בצד זה. פיוצא בדבר אתה אומר (שופטים ה): "בעד החלון נשקפה" וגו' – אמרה אמו של סיסרא. ומי שאמר זה לא אמר זה. (שם) חכמות – שרותיה אמרו. הלא ימצאו יחלקו שלל בן יאבדו כל אויבך ה' – אמרה רוח הקדש; שלשה דברים זה בצד זה, מי שאמר זה לא אמר זה. פיוצא בדבר אתה אומר (ירמיהו כו): "מיכה המורשתי היה נביא בימי חזקיה מלך יהודה", ומה היה מתנבא? (שם): "ויאמר אל כל עם יהודה לאמר כה אמר ה' צבאות ציון שדה תחרש וירושלים עיים תהיה, והר הבית לבמות יער". "ההמת המיתהו" – חזקיה מלך יהודה וכל יהודה. "הלא ירא את ה' ויחל את פני ה' וינחם ה' על הרעה אשר דבר עליהם ואנחנו עושים רעה גדולה על נפשותינו" – אומרים כשרים שבהם. רשעים שבהן אמרו (שם): "וגם איש היה מתנבא בשם ה' אוריה בן שמעיהו מקרית הערים ויתנבא על הארץ הזאת ועל העיר הזאת ככל דברי ירמיהו וגו', וישמע אוריהו וירא ויברח ויבא מצרים וישלח המלך יהויקים אנשים מצרים וגו', ויביאוהו אל המלך יהויקים ויכהו בתרבו" וגו'. אמרו כשם שאוריהו נתנבא ונהרג – כך ירמיהו חיב להרג, שנאמר (שם): "אף יד אחיקם בן שפן היתה את ירמיהו לבלתי תת אותו ביד העם להמיתו", כל פרשה זו ערובי דברים, מי שאמר זה לא אמר זה. פיוצא בדבר אתה אומר (נחום א): "משא ניגה ספר חזון נחום האלקשי אל קנא ונוקם ה' נוקם וגו', ה' ארך אפים וגדל כח וגו' נוצר בים וגו', כל פרשה זו ערובי דברים, מי שאמר זה לא אמר זה. פיוצא בדבר אתה אומר (תהלים נח): "למנצח אל תשחת לדוד מכתם האמנם אלם צדק וגו',

הללו? אלו שבעת ימי אכלו של מתושלח הצדיק שעכבו את הפרעניות מלבא לעולם, לכך נאמר: "ויהי לשבעת הימים". דבר אחר: מה טיבן של שבעת הימים הללו? מלמד שנתן להם המקום שבעת ימים לאחר גזרה, שמא יעשו תשובה ולא עשו, לכך נאמר: "ויהי לשבעת הימים". דבר אחר, "ויהי לשבעת הימים", מה טיבן של שבעת הימים הללו? מלמד ששינה להם המקום סדורו של עולם והיתה חמה יוצאת במערב ושוקעת במזרח, לכך נאמר: "ויהי לשבעת הימים". דבר אחר, מה טיבן של שבעת הימים הללו? מלמד שנתן להם המקום שבעת ימים מאכל ומשתה, וישבו ואכלו ושתו. והראם מעין העולם הבא, כל כך למה? כדי שיכירו וידעו מה אבדו.

ב. כל זמן שהיה אברהם קים - היה שבע, שנאמר (בראשית כד): "וה' ברך את אברהם בכל", משמת אברהם (שם): "ויהי רעב בארץ". בא יצחק - היה שבע, שנאמר (בראשית כו): "ויזרע יצחק" וגו'. כל זמן שאברהם היה קים - היה הבארות נובעות מים, משמת אברהם מה הוא אומר? (שם): "וכל הבארות אשר חפרו" וגו'. אמרו, הואיל ואין נובעות מים אינם אלא תקלה לנו מפני הגיסות, עמדו וסתמו, בא יצחק, היו הבארות נובעות מים, שנאמר (שם): "וישב יצחק ויחפר את בארות המים וגו' ויחפרו עבדי" וגו'.

ג. כל זמן שהיה יצחק קים - היתה ברכה לזרע, שנאמר (בראשית כו): "ויזרע יצחק בארץ ההיא" וגו', עד שלא ירד יעקב לארם נהרים לא נתברך ביתו של לבן הארמי, שנאמר (בראשית ל): "כי מעט אשר היה לך לפני ויפרץ לרב ויברך ה' אותך לרגלי". ואומר (שם): "נחשתי ויברכני ה' בגלגלך". עד שלא ירד יוסף למצרים - לא נתברך ביתו של פוטיפר, משירד, מהו אומר (בראשית לט): "ויברך ה' את בית המצרי בגלל יוסף", עד שלא ירד יעקב

למצרים היה רעב, שנאמר (בראשית מה): "כי זה שנתים הרעב בקרב הארץ" וגו', משירד מהו אומר? (בראשית מו): "הא לכם זרע וזרעתם את האדמה". אמר רבי יוסי: כיון שמת יעקב אבינו, חזר הרעב ליושנו, שנאמר (בראשית ז): "ועתה אל תיראו אנכי אכלכל אתכם ואת טפכם" וגו', נאמר כאן כלכול, ונאמר להלן כלכול, מה כלכול האמור להלן - רעב, אף כלכול האמור כאן - רעב, כל זמן שהיו יוסף ושבטו קימים - היו ישראל מתנהגים בגדלה וכבוד, שנאמר (שמות א): "ובני ישראל פרו וישרצו וירבו" וגו', משמת, מהו אומר? "וימת יוסף וגו', ויקם מלך חדש וגו', ויאמר אל עמו וגו', הבה נתחכמה לו" וגו'.

מסכת סוטה פרק אחד עשר

א. כל זמן שהיתה מרים קימת - היתה באר מספקת את ישראל. משמתה מרים מה אומר? (במדבר כ): "ותמת שם מרים" וגו', ולא היה מים לעדה - שנסתלקה הבאר. כל זמן שהיה אהרן קים עמוד ענן מנהיג את ישראל, משמת אהרן מהו אומר (במדבר כא): "וישמע הכנעני מלך ערד יושב הנגב" וגו', נעשו ידים לאותו רשע ובא ונלחם את ישראל, אמר: איה הלך התיר שלהם המכביש להם את הארץ.

ב. כל זמן שהיה משה קים - היתה מן יורד להם לישראל, משמת משה מהו אומר? (יהושע ה): "וישבת המן ממחרת", ולא שהמן היה תולה להם בחייו אלא אף במיתו, שמן המן שלקטו ביום שמת משה, אכלו הימנו משבעה באדר ועד ששה עשר בניסן שלשים ותשעה ימים עד שהקריבו את העמר בגלגל, שנאמר (שמות טז): "ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה עד בואם אל ארץ נושבת", שאין תלמוד לומר "עד בואם", מה תלמוד לומר "עד בואם אל קצה ארץ כנען", אלא מלמד שמן המן שלקטו ביום שמת בו משה אכלו הימנו, משבעה באדר ועד ששה עשר

בניסן שלשים ותשעה יום עד שהקריבו עמר בגלגל, לא פסק המן, ולא רצו לאכל מתבואת ארץ כנען. רבי אליעזר בן עזריה אומר: משלו משל, למה הדבר דומה? למלך בשור ודם שאמר לעבדו: מזג לי בחמין, אמר לו: אין כאן חמין. אמר לו: אם לאו, מזג לי בצונן, להודיעך כמה היה יפה להם לישראל, שאלו ירד מן לישראל לא אכלו מתבואת ארץ כנען. שנה שיצאו בה ישראל ממצרים, בששה עשר באיר ירד מן לישראל, ובשבעה באדר פסק מלירד. אותו היום מת משה, ובששה עשר בניסן כלה מה שבדין, שנאמר (שם): "ויאכלו מתבואת ארץ כנען בשנה ההיא". דבר אחר: מה תלמוד לומר? (שם): "ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה". והלא חסרין שלשים יום, אלא שאכלו עוגות מצות שהוציאו בידן ממצרים, שהיה יפות להם כמן.

ג. ומנין שבשבעה באדר נולד משה, שנאמר (דברים לא): "ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום", שאין תלמוד לומר "היום", ומה תלמוד לומר "היום"? מלמד שהיום מלא שנותיו. דבר אחר, מה תלמוד לומר "היום"? מלמד שהן מאה ועשרים שנה מכוונות מיום ליום. דבר אחר, מה תלמוד לומר "היום", מלמד שהקדוש ברוך הוא משלים שנותן של צדיקים ברצון ובשמחה, שנאמר (שמות כג): "את מספר ימך אמלא", ומנין שבשבעה באדר מת משה? שנאמר (דברים לד): "ויכבדו בני ישראל את משה בערבות מואב שלשים יום" וגו'. (יהושע א): "ויהי אחרי מות משה עבד ה' וגו' ועתה קום עבור וגו' ויצו יהושע את שוטרי העם לאמר עברו בקרב המחנה וגו', ואומר (יהושע ד): "והעם עלו מן הירדן בעשור לחדש הראשון" וגו', צא ממנו שלשים ושלשה למפרע, ואתה מוצא שבשבעה באדר מת משה.

ד. רבי יוסי ברבי יהודה אומר: כיון שיצאו ישראל ממצרים נתמנו להן שלשה פרנסים

טובים, אלו הן: משה ואהרן ומרים, בזכותן נתנו להם שלש מתנות - באר ועמוד ענן ומן. באר - בזכות מרים. עמוד ענן - בזכות אהרן. מן - בזכות משה. מתה מרים - בטלה הבאר, וחזרה בזכות משה ואהרן. מת אהרן - בטל עמוד הענן, וחזרו שניהם בזכות משה. מת משה - בטלו שלשתן ולא חזרו, שנאמר (וזכריה יא): "ואכחיד את שלשת הרועים בירח אחד" וגו', והצרעה לא עברה את הירדן, אלא עמדה על שפת הירדן וזרקה בהן מרה.

ה. כל זמן שהיו יהושע והזקנים קימים לא עמד שיקרא בבני ישראל, ולא הזיקו עובדי כוכבים את ישראל, שנאמר (שופטים ב): "ויעבדו העם את ה' כל ימי יהושע וכל ימי הזקנים אשר האריכו ימים אחרי יהושע", משמת יהושע והזקנים, מהו אומר? (שופטים ג): "ויעבדו בני ישראל את כושן רשעתים שמונה שנים"; למה נקרא שמו רשעתים? שעשה שתי רשעות, אחת שנשתעבד בהם בישראל, ואחת שעבר על השבועה.

ו. כל זמן שהיה שמואל קים - היו פלשתים נופלים ביד ישראל, שנאמר (שמואל א ט): "ותהי יד ה' בפלשתים כל ימי שמואל", משמת שמואל, מהו אומר? (שמות כה): "וימת שמואל ויאספו ויקבצו פלשתים את מחניהם לצבא להלחם עם ישראל", כתוב אחד אומר: "ושמואל מת" וגו', וכתוב: "וימת שמואל" וגו', אלא שמואל, מת - זו מיתה ודאי. וימת שמואל - לענינו של שאול. רבי אליעזר אומר: הרי הוא אומר (שם): "ויאמר לה מה תארו ותאמר איש זקן עולה", שלא תעלה על דעתך שלא מת שמואל, אלא מת הוא, ואומר (שמות כח): "ויספדו לו כל ישראל ויקברוהו ברמה בעירו"; וכי אין אנו יודעין שהרמה עירו? אלא מלמד שספדו לו כל ישראל כדרך שספדוהו ברמה.

ז. כיוצא בדבר אתה אומר? (שמואל א' י, ב):
 "בְּלִכְתָּךְ הַיּוֹם מֵעַמְדִי וְגו' בְּצִלְצַח", הִיכָא
 מְצִינּוּ שְׁנִקְבְּרָה רַחֵל בְּגִבּוּל בְּנִימִין
 בְּצִלְצַח? וְהֵלֵא לֹא נִקְבְּרָה אֶלָּא בְּבֵית לָחֶם
 חִלְקוֹ שֶׁל יְהוּדָה? שְׁנֵאמַר (בְּרֵאשִׁית לה):
 "וַתָּמָת רַחֵל וַתִּקְבֹּר בְּדֶרֶךְ אֶפְרַת", וְאִין
 אֶפְרַת אֶלָּא חִלְקוֹ שֶׁל יְהוּדָה, שְׁנֵאמַר (מִיכָה
 ה): "וְאַתָּה בֵּית לָחֶם אֶפְרַתָּה צְעִיר לְהֵיטוֹת
 בְּאַלְפֵי יְהוּדָה", אֶלָּא אָמַר לוֹ, עֲכָשׁוּ שְׂאֲנֵי
 מְדָבָר עִמָּךְ הֵנָּם עַל קְבֻרוֹת רַחֵל אֲתָה
 הוֹלֵךְ, וְהֵן בְּאִין, וּמוֹצֵא אֲתָה אוֹתָן בְּגִבּוּל
 בְּנִימִן בְּצִלְצַח. כִּיּוֹצֵא בְּדָבָר אֲתָה אוֹמֵר
 (שְׁמוּאֵל א כב): "וְשֹׁאוֹל יוֹשֵׁב בְּגִבְעָה תַּחַת
 הָאֵשֶׁל בְּרֵמָה וַחֲנִיתוֹ בִּידוֹ", אִם בְּגִבְעָה אִין
 בְּרֵמָה, וְאִם בְּרֵמָה אִין בְּגִבְעָה, אֶלָּא מִי
 מַעֲמִיד רִגְלֵי שֶׁל שֹׁאוֹל בְּגִבְעָה? בֵּית דִּינּוֹ
 שֶׁל שְׁמוּאֵל הִרְמָתִי. כִּיּוֹצֵא בְּדָבָר אֲתָה
 אוֹמֵר (תְּהִלִּים קכב): "עוֹמְדוֹת הָיוּ רִגְלֵינוּ
 בְּשַׁעְרֵיךְ יְרוּשָׁלַיִם", אֶפְשָׁר לוֹמַר כֵּן? אֶלָּא
 מִי מַעֲמִיד רִגְלֵינוּ בְּמִלְחָמָה? בְּתֵי דִינִין שֶׁל
 דָּוִד שִׁיּוֹשְׁבִים בְּשַׁעְרֵי יְרוּשָׁלַיִם, כִּיּוֹצֵא
 בְּדָבָר אֲתָה אוֹמֵר (זְכַרְיָה יד): "יֵסוֹב כָּל הָאָרֶץ
 כְּעִרְבָה מְגִבֵּעַ לְרֵמּוֹן נֹגֵב יְרוּשָׁלַיִם", וְהֵלֵא
 נֹגֵב יְרוּשָׁלַיִם מִישׁוֹר הָיָה, וְגִבֵּעַ וְרֵמּוֹן
 מְקוֹם טְרָשִׁין וְקַפְקָסִין? אֶלָּא מָה גִבֵּעַ
 וְרֵמּוֹן עֲתִידוֹת לְהֵיטוֹת מִישׁוֹר נֹגֵד יְרוּשָׁלַיִם,
 כֵּךְ כָּל אֲרָצוֹת עֲתִידוֹת לְהֵיטוֹת מִישׁוֹר נֹגֵד
 יְרוּשָׁלַיִם.

ח. כיוצא בדבר אתה אומר (שמואל ב-כא):
 "וְאַתָּה חֲמַשְׁתַּ בְּנֵי מִיכָל בַּת שֹׁאוֹל אֲשֶׁר
 יָלְדָה לְעֹדְרֵי אֵל וְגו' הַמַּחֲלָתִי", הִיכֵן מְצִינּוּ
 שְׁנִתְּנָה מִיכָל לְעֹדְרֵי אֵל הַמַּחֲלָתִי? וְהֵלֵא לֹא
 נִתְּנָה אֶלָּא לְפִלְטֵי בֶן לִישׁ אֲשֶׁר מַגְלִים?
 שְׁנֵאמַר (שְׁמוּאֵל א כה): "וְשֹׁאוֹל נָתַן אֶת מִיכָל
 בַּתוֹ אֶשֶׁת דָּוִד לְפִלְטֵי בֶן לִישׁ", אֶלָּא מְקִישׁ
 נִשְׁוֹאֵי מִיכָל לְנִשְׁוֹאֵי מֶרֶב, מָה נִשְׁוֹאֵי מֶרֶב
 בַּעֲבֻרָה - אִף נִשְׁוֹאֵי מִיכָל לְפִלְטֵי בֶן לִישׁ
 בַּעֲבֻרָה הִיא.

ט. שְׂאֵלוֹ תִּלְמִידָיו אֶת רַבִּי יוֹסִי: הָאִיךְ נִשְׂאָ
 דָּוִד אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ. אָמַר לֵהֵן: לְאַחַר מִיתַת
 מֶרֶב נִשְׂאָהָ. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קֶרְחָה אוֹמֵר:

שְׂאֵל הָיוּ קְדוּשָׁיו קְדוּשֵׁין גְּמוּרִים, שְׁנֵאמַר
 (שְׁמוּאֵל ב ג): "תִּנָּה אֶת אִשְׁתִּי אֶת מִיכָל אֲשֶׁר
 אִרְשָׁתִּי לִי" וְגו'. כַּשֵּׁם שֶׁלֹּא הָיוּ קְדוּשָׁיו
 קְדוּשֵׁין גְּמוּרִים, כֵּךְ לֹא הָיוּ נִשְׁוֹאֵי נִשְׁוֹאִין
 גְּמוּרִים. כְּתוּב אַחַד אוֹמֵר: (שְׁמוּאֵל ב כא):
 "וְאַתָּה חֲמַשְׁתַּ בְּנֵי מִיכָל בַּת שֹׁאוֹל אֲשֶׁר
 יָלְדָה לְעֹדְרֵי אֵל וְגו' הַמַּחֲלָתִי", וְכְתוּב אַחַד
 אוֹמֵר (שְׁמוּאֵל ב ו): "וּלְמִיכָל בַּת שֹׁאוֹל לֹא
 הָיָה לָהּ וָלֶד עַד יוֹם מוֹתָהּ", כִּיצַד יִתְקִימוּ
 שְׁנֵי כְתוּבִין הַלָּלוּ? אָמַר מַעֲתָה, בְּנִים שֶׁל
 מֶרֶב הָיוּ, יָלְדָה מֶרֶב וְגִדְלָה מִיכָל אוֹתָן,
 וְנִקְרָא עַל שְׁמָהּ, שְׁנֵאמַר (רוֹת ד): "וַתִּקְרָאנָהּ
 לוֹ הַשְׁכָּנוֹת שֵׁם לֹאמַר יוֹלֶד בֶּן לְנַעֲמִי",
 וְאוֹמֵר (בַּמִּדְבָּר א): "וְאַלֶּה תוֹלְדוֹת אֶהְרֹן
 וּמֹשֶׁה וְגו'".

18 May	ראשון Sunday	כ 20	בבלי: שבועות יד ירושלמי: יבמות מו תוספתא: סוטה ה כ"ך: ירמיה לח-לט רמב"ם: גזלה ואבדה י	<div>לה לעומר</div> <div> עלות השחר ..... 4:24 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:38 סו"ז תפלה - מג"א ... 10:03 שקיעה ..... 8:09 נץ החמה ..... 5:37 סו"ז קר"ש - גר"א ..... 9:14 סו"ז תפלה - גר"א .. 10:27 צה"כ לשיטת ר"ת ..... 9:22 </div>
19 May	שני Monday	כא 21	בבלי: שבועות יח ירושלמי: יבמות מז תוספתא: סוטה ו כ"ך: ירמיה מ-מא רמב"ם: גזלה ואבדה יא	<div>לו לעומר</div> <div> עלות השחר ..... 4:23 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:37 סו"ז תפלה - מג"א ... 10:02 שקיעה ..... 8:10 נץ החמה ..... 5:36 סו"ז קר"ש - גר"א ..... 9:13 סו"ז תפלה - גר"א .. 10:26 צה"כ לשיטת ר"ת ..... 9:23 </div>
20 May	שלישי Tuesday	כב 22	בבלי: שבועות יט ירושלמי: יבמות מח תוספתא: סוטה ז כ"ך: ירמיה מב-מג רמב"ם: גזלה ואבדה יב	<div>לו לעומר</div> <div> עלות השחר ..... 4:22 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:37 סו"ז תפלה - מג"א ... 10:02 שקיעה ..... 8:11 נץ החמה ..... 5:35 סו"ז קר"ש - גר"א ..... 9:13 סו"ז תפלה - גר"א .. 10:26 צה"כ לשיטת ר"ת ..... 9:24 </div>
21 May	רביעי Wednesday	כג 23	בבלי: שבועות כ ירושלמי: יבמות מט תוספתא: יבמות ח כ"ך: ירמיה מד-מה רמב"ם: גזלה ואבדה יג	<div>לח לעומר</div> <div> עלות השחר ..... 4:21 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:37 סו"ז תפלה - מג"א ... 10:02 שקיעה ..... 8:11 נץ החמה ..... 5:34 סו"ז קר"ש - גר"א ..... 9:13 סו"ז תפלה - גר"א .. 10:26 צה"כ לשיטת ר"ת ..... 9:24 </div>
22 May	המישי Thursday	כד 24	בבלי: שבועות כא ירושלמי: יבמות נ תוספתא: סוטה ט כ"ך: ירמיה מו-מז רמב"ם: גזלה ואבדה יד	<div>לט לעומר</div> <div> עלות השחר ..... 4:20 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:36 סו"ז תפלה - מג"א ... 10:02 שקיעה ..... 8:12 נץ החמה ..... 5:33 סו"ז קר"ש - גר"א ..... 9:12 סו"ז תפלה - גר"א .. 10:26 צה"כ לשיטת ר"ת ..... 9:25 </div>
23 May	ששי Friday	כה 25	בבלי: שבועות כב ירושלמי: יבמות נא תוספתא: סוטה י כ"ך: ירמיה מז-מט רמב"ם: גזלה ואבדה טו	<div>מ לעומר</div> <div> עלות השחר ..... 4:20 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:36 סו"ז תפלה - מג"א ... 10:02 שקיעה ..... 8:13 נץ החמה ..... 5:33 סו"ז קר"ש - גר"א ..... 9:12 סו"ז תפלה - גר"א .. 10:26 צה"כ לשיטת ר"ת ..... 9:26 </div>
24 May	שבת Shabbos	כו 26	הפטרה: ד' עזי ומעזי בבלי: שבועות כג ירושלמי: יבמות נב תוספתא: סוטה יא כ"ך: ירמיה נ-נא רמב"ם: גזלה ואבדה טז	<div>בהר - בחקתי, מבה"ח, מא לעומר, פרק ה</div> <div> עלות השחר ..... 4:19 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:36 סו"ז תפלה - מג"א ... 10:01 שקיעה ..... 8:14 נץ החמה ..... 5:32 סו"ז קר"ש - גר"א ..... 9:12 סו"ז תפלה - גר"א .. 10:25 צה"כ לשיטת ר"ת ..... 9:27 </div>

מברכים חודש סיון המולד: דינסטאג צופרי 14 מינוט און 3 חלקים נאך 9. ראש חודש: רביעי

"אפילו ווען אַ מענטש איז נישט פרייליך, דארף זיך קאטש מאכן אזוי ווי ער איז פרייליך,
און דאס וועט ברענגען אַז ער וועט טאקע אַמט'דיג ווערן פרייליך. (שיחות הר"י סימן ע"ד)